Міністерство освіти та науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка
Філологічний факультет

Катедра української мови
імені проф. Івана Ковалика

ТОПОНІМІКОН «ЛУЦЬКОЇ ЗАМКОВОЇ КНИГИ 1560–1561 РР.»: ТИПИ НАЗВ, СЕМАНТИКА ТВІРНИХ ОСНОВ

Магістерська робота
студентки ІІ курсу групи ФЛУм-21с
спеціалізації 035. 01 Українська мова та література
(освітня програма «Українська мова та література»)
денної форми здобуття освіти
Мартинець Марії Романівни

Науковий керівник – проф. Купчинська З. О.

Львів – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП..... 3

РОЗДІЛ 1. ТОПОНІМІЯ ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА ОНІМНОГО ПРОСТОРУ..... 6

1.1. Зміст та ознаки поняття «топонім». Класифікація топонімів. Хронологія топонімії України 7

1.2. Історія дослідження української топонімії 133

1.3. «Луцька замкова книга 1560-1561 рр.» як важлива пам'ятка для вивчення історії української мови 19

РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТОПОНІМІВ «ЛУЦЬКОЇ ЗАМКОВОЇ КНИГИ 1560-1561 РР.» 22

2.1. Структурний аналіз власних назв географічних об'єктів..... 22

2.2. Семантичне наповнення твірних основ топонімів..... 33

ВИСНОВКИ 51

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ДЖЕРЕЛ 54

ДОДАТОК..... 60

ВСТУП

«Кожна мова має мільйони, якщо не десятки мільйонів власних назв, які містять величезну інформацію і мають значне мовне навантаження» [27, 17] – так зазначав Юрій Карпенко, відомий український мовознавець, доктор філологічних наук, який розробив чимало принципів ономастичної етимології, топонімічної системи, взаємовідношення власних та загальних назв.

Ономастика (походить від грецького слова «ONOMA», що значить мистецтво найменування) – розділ мовознавства, спеціальна історична дисципліна, що вивчає власні назви у всьому їх різноманітті, функціонування в мові та суспільстві, закономірності їх утворення, розвитку та постійних трансформацій. Кожен онім містить інформацію про особливості іменованого об'єкту, історичну епоху, в якій виникла назва, етнос, котрий створив назву, мову, на якій створена назва і багато іншого [25, 262]. Сама наука, як окрема мовознавча дисципліна, що потребує дійсно ґрунтовного вивчення, почала зароджуватися лише в ІХХ столітті. Вважають, що першим українським досліжником, який став вживати термін «ономастика» в слов'янській назвознавчій науці, є Іван Франко [6, 86].

Ономастика надзвичайно важлива наука не тільки для мовознавців. Історики, лінгвісти, дослідники, навіть пересічні люди без фахової освіти – усі, безперечно, добувають знання з надр ономастики. Як ми знаємо, на світі є мільйони власних назв найрізноманітніших категорій об'єктів, тому онімна система має надзвичайно велику розгалужену та гнучку структуру. Розмежовувалися такі окремі галузі ономастики , як:

- антропоніка – наука про власні назви людей;
- топоніміка – наука про власні назви географічних об'єктів;
- космоніміка – наука про власні назви космічних тіл;
- етноніміка – наука про назви народів, племен, держав;
- зооніміка – наука про клички тварин;
- теоніміка та мітоніміка – наука про назви богів, божеств та мітів, пов'язаних з ними;
- хрононіміка – наука про назви періодів часу тощо [40].

Звісно, це далеко не повний список усіх розділів ономастики, адже власні назви мають надзвичайно велику кількість різних типів об'єктів. На сьогодні

вивчення ономастичного матеріалу займає чільне місце в серцях українських мовознавців. Зараз також можна вивчити підстави для оцінки та класифікації власних назв, опираючись на число типологій специфічної лексики. Науковці виділяють низку критерій основних характеристик, що дозволяють отримати повне уявлення про власні назви. Зокрема:

1) оніми використовують для індивідуального найменування одиничних денотатів та їх сукупності як єдиного цілого;
2) процес номінації винакає під час розрізнення певних істот, речей, явищ, що якраз і реалізуються через найменування;
3) оніми найбільш поширені мовні та мовленнєві конструкції;
4) власними назвами можуть бути тільки іменники або слова, вжиті в їхньому значенні;
5) оніми виконують номінативну, ідентифікаційну та диференційну функції;
6) онім безпосередньо пов’язаний з поняттям: указує на різновид об’єкта та відображає в уявленні людини додаткові відомості про про саму власну назву та її носія [54, 288].

Актуальність нашої теми зумовлена зростанням інтересу до вивчення топонімів та їх аналізу, особливостей творення, а також пізнанням топонімної системи не тільки у сфері мовознавства, а й інших галузях знань, зокрема географії, етнографії, історії тощо. Ойконіми у своїй основі та структурних моделях акумулюють стратиграфічну, структурно-семантичну, етнографічну, історичну, антропоцентричну, лінгвокультурологічну інформацію. Сьогодні ці відомості становлять об’єкт багатогранного наукового осмислення та підтримують різноаспектне трактування в спеціальних ойконімічних дослідженнях [43, 183].

Новизна роботи полягає в тому, що в українському чи зарубіжному мовознавстві ще немає грунтовного дослідження власне топонімікону «Луцької замкової книги 1560–1561 рр.», що є важливою пам’яткою не тільки для волинського регіону, а й для всієї України.

Мета роботи – здійснити комплексний аналіз топонімів «Луцької замкової книги 1560–1561 рр.»: визначити типи топонімів, їхню стуктуру, проаналізувати семантичне наповнення твірних основ.

Відповідно до мети було поставлено такі завдання:

1) опрацювати наукову літературу, присвячену аналізу топонімів;
2) розглянути поняття «топоніма» в парадигмі ономастичної системи;
3) виявити та систематизувати топоніми;
4) дослідити типи власних назв та їхню структуру;
5) розтлумачити семантико-мотиваційну специфіку онімів;
6) укласти покажчик топонімів «Луцької замкової книги 1560–1561 рр.».

Об'єкт дослідження – топонімікон «Луцької замкової книги 1560–1561 рр.».

Предметом дослідження є типи власних назв географічних об'єктів, їхня структура та семантико-мотиваційне наповнення твірних основ топонімів, згаданих у пам'ятці.

Матеріалом для магістерської є «Луцька замкова книга 1560–1561 рр.». Допоміжною та науковою літературою послужили філологічні словники, енциклопедії, наукові праці, статті відомих українських дослідників та дослідниць, зокрема Ю. Карпенка, М. Торчинського, Д. Бучка, М. Худаша та інших. О. Купчинський, З. Купчинська, Л. Радьо, І. Царалунга, Л. Гумецька здійснили фундаментальні дослідження щодо аналізу стратиграфії архаїчних типів України.

У роботі використано низку методів дослідження, які забезпечують комплексне здійснення аналізу цієї проблеми, зокрема:

- описовий метод для опису зібраного матеріалу, у межах якого застосовано прийоми класифікацій та розподілу онімів на основі встановлених принципів;
- структурний метод для структурно-семантичного аналізу топонімів;
- метод історичного аналізу для вивченні походження та розвитку топонімів.

Джерельну базу нашого дослідження становлять 426 топонімів.

Робота складається зі вступу, двох розділів (Розділ 1. «Топонімія як складова частина онімного простору»; Розділ 2. «Структурно-семантичний аналіз топонімів «Луцької замкової книги 1560–1561 рр.»), висновків, списку використаної літератури та джерел, додатку.

РОЗДІЛ 1. ТОПОНІМІЯ ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА ОНІМНОГО ПРОСТОРУ

Онімний простір – сукупність власних назв усіх класів, уживаних у мові конкретного народу в певний історичний період для найменування реальних та гіпотетичних об’єктів [8, 136]. В онімному просторі кожної мови існує велика кількість власних назв – особових, географічних тощо. Кожен різновид онімів реалізується в певній мовленнєвій ситуації та виконує свою комунікативно-пізнавальну функцію. Для того, щоб власні назви повноцінно виконували своє призначення, необхідно забезпечити належні умови для їхнього функціонування. Це залежить не лише від конкретного мовця, а й від цілої мовної спільноти. Під такими умовами мається на увазі формування «здорового» мовно-культурного середовища, в якому кожен онім існує у своїй природній формі й може безперешкодно передавати інформацію мовцеві, не викликаючи сумнівів у його точності, правильності чи доречності в конкретній мовленнєвій ситуації [10, 15].

Михайло Торчинський виокремлює низку основних критерій, за якими доцільно впорядковувати онімний простір і які дають змогу комплексно описати будь-яку власну назву, є:

1) характер об’єктів номінації (первинний розподіл онімів відтворює структуру навколишнього світу – земного, космічного, реального тощо. Існує гіпотеза, що всі власні назви в мові функціонують не хаотично, а розмежовуються відповідно до просторового розташування позначуваних них об’єктів);
2) особливості формування власних назв (йдеться не лише про спосіб словотворення, а й про семантику твірних основ, тип мотивації між денотатом та назвою, продуктивність словотвірних моделей, етимологію, походження, час появи та механізм творення оніма, тобто про ті параметри, що дозволяють з’ясувати, де, коли та яким чином виникла конкретна пропріальна одиниця);
3) функціонування власних назв (беруться до уваги їхні стилістичні характеристики, сфера й умови вживання, а також кодифікаційні норми, як правопис та відмінювання. Це дає можливість описати реальне

існування онімів у мовленні та встановити можливі додаткові смислові нашарування в їхній семантиці) [53, 285].

Одним із ключових сегментів онімного простору є **топонімія** – сукупність власних назв географічних об’єктів, які фіксують мовно-культурні, історичні та соціальні особливості певної території.

1.1. Зміст та ознаки поняття «топонім». Класифікація топонімів. Хронологія топонімії України

1.1.1. Зміст та ознаки поняття «топонім»

Проблему номінації населених пунктів на онімному рівні протягом тривалого проміжку часу кваліфікують як одну з найактуальніших у сучасному мовознавстві. Найменування конкретних об’єктів створюється за так званим принципом номінації, який втілюється в реальність через певні принципи, способи та засоби називання. Останні відображаються за допомогою мовних засобів для позначення випадків уживань населених пунктів [7, 41].

На відміну від апелятивів, оніми починають вживати в мові значно пізніше, оскільки їх виникнення є результатом свідомого називання конкретних об’єктів, власною назвою, яка виокремлює певний об’єкт з-поміж собі подібних. Можливо, в цьому й криється той феномен, що серед власних назв є значно менше етимологічно незрозумілих слів, ніж серед апелятивів. Зрозуміло, що власні назви тих чи інших географічних об’єктів , як сьогодні, так і в минулому, спочатку були прозорими, а згодом ставали затемненими чи навіть неясними [7, 42–43].

Топонім – назва місцевості, регіону, населеного пункту, об'єкту рельєфу, будь-якої частини поверхні Землі, тобто географічна назва». [25, 637]. Сам термін *«топонім»* походить від грецьких слів *τόπος* («місце») і *ὄνομα* («ім’я, назва»), тобто буквально означає «назва місця». Отже, будь-який географічний об’єкт, який має власну назву, є топонімом, а розділ ономастики , який відповідає за вивчення, функціонування та дослідження топоніма відповідно йменується топонімікою. Вона містить інформацію набагато ширшу за лінгвістичну, а також включає історичний, етнографічний, географічний та інші фактори [25, 690]. У науковий

обіг топонім був введений наприкінці XIX ст. і швидко закріпився в мовознавстві для позначення назв географічних об’єктів.

Саме від загальних назв беруть свій початок топоніми. Для прикладу можна взяти апелятив бір , від якого утворилася назва хутора Бір, або апелятив барвінок, від якого пішла назва озера Барвінок. Також деякі топоніми формуються від антропонімів – назв особових імен людей, їхніх прізвищ, псевдонімів тощо. Як приклад – місто Львів. Назва Львова виникла від імені сина Данила Галицького, Лева, на честь якого й було названо місто. Крім цього, топоніміка українських географічних іменувань говорить також про слов’янське походження назви (Поділля, Біла Церква), або про сліди неслов’янського субстрату (Сула, Хорол). Топоніми виступають своєрідними носіями інформації, що передають відомості про певне поселення від покоління до покоління. Збереження автентичних географічних назв підтримує не лише історичну пам’ять народу та відтворює минуле, а й відкриває нові можливості для подальших історико-лінгвістичних досліджень [30, 149].

У межах онімного простору топонімія виконує роль системоутворювального елементу, що забезпечує структурну впорядкованість усіх власних назв, пов’язаних із просторовою локалізацією. Вона не лише репрезентує географічну реальність, а й слугує засобом мовної фіксації історичної пам’яті. У кожній національній топонімній системі відображено специфічний тип світосприйняття, притаманний певному етносу, що дозволяє говорити про топонімію як про елемент духовної культури [38, 24].

1.1.2. Класифікація топонімів

Лінгвістичні дослідження топонімів проводять з урахуванням історичного розвитку мови, виокремленням давніх лексем, за допомогою здійснення етимологічного аналізу, встановлення зв’язку з іншими мовами, виявлення діалектних ареалів тощо. Відповідно класифікацію топонімів проводять за різними ознаками, домінантними для того чи іншого аналізу власних назв [12, 501].

В історії розвитку науки були неодноразові спроби здійснити сталий поділ географічних назв на різних територіальних рівнях. Загалом науковці визначають

класифікацію географічних назв однією з дискусійних проблем топоніміки. Перші спроби класифікацій назв населених пунктів на регіональному рівні належать до другої чверті XIX ст. На той період в царині топоніміки сформувалися три основних принципи класифікації топонімічного матеріалу, ґрунтовані передусім на лінгвістичних засадах: 1) лексико-семантичний; 2) морфолого-словотвірний; 3) бінарний (лексико-семантичний і словотвірний) [51, 142].

Мабуть, однією з перших класифікацій виділяють класифікацію чеського науковця Франтішека Палацького, який 1834 року поділив географічні назви за походженням: за іменами власників та від їх природно-топографічного розташування [65, 239–241].

У 1872 р. словенсько-австрійський мовознавець Франц Міклошич здійснив класифікацію топонімів за семантичним поділом. Вона стала традиційною в історії розвитку топоніміки. Науковець виділив 10 основних чинників, що диференціювали географічні назви: 1) земля; 2) вода; 3) рослинність; 4) тваринний світ; 5) колір; 6) будівлі; 7) заняття людей; 8) знаряддя праці; 9) етнічні назви; 10) назви, що пов’язані з суспільним ладом [64, 7–9, 22–25.]

Класифікація польського вченого Станіслава Роспонда була здійснена за морфолого-словотвірним принципом: I – примарні (без топоформатів); II – секундарні/деривативні, утворені за допомогою суфіксів і префіксів; III – складові, утворені за допомогою: а) збору; б) зрощування; в) складання), а також назви-гібриди, назви, утворені заміщенням, назви-кальки, назви, утворені аглютинацією, назви, утворені скороченням [44, 31–34].

Ярослав Рудницький поділив топоніми умовно на три групи, а саме на ойконіми, гідроніми та ороніми. Він проаналізував кожну з цих груп у плані семантики твірних основ, структури тощо. Незалежно від об’єкта номінації він класифікував топоніми на чотири типи: 1) назви топографічні; 2) назви, що походять від назв місцевих; 3) назви, що походять від назв особових; 4) назви, що походять від назв племінних [13, 56].

Український мовознавець Юрій Карпенко у своїй праці «Топонімія Буковини», яка була опублікована 1973 року, розробив власну класифікацію за своєрідними номінаційними мотивами. Він поділив топоніми на 4 основні групи: 1) топоніми, утворені від власних географічних назв, географічних термінів та

ознак; 2) топоніми, що походять від антропотопонімів, етнічних назв та прозивних назв людей; 3) топоніми, утворені від назв предметів та культурних явищ; 4) топоніми, що мають невизначене походження [28, 12–17].

Цікавою та своєрідною класифікацією також вважають класифікацію Д. Г. Бучка, який у своїй праці «Словник української ономастичної термінології» (Харків, 2012) пропонує розрізняти топоніми за такою класифікацією:

- первинний і вторинний (похідний, секундарний);
- неофіційний і стандартизований;
- автохтонний і субстратний;
- двійний і топонім-фраза;
- двомовний;
- етнонімний, кваліфікативний, ландшафтний, локативний, меморіальний, метафоричний, міфологічний, поетичний, посесивний;
- топонім-орієнтир;
- штучний топонім [8, 173–176].

Найпоширенішим у топоніміці науковці вважають поділ власних географічних назв на ойконіми, гідроніми, хороніми, ороніми, дрімоніми та дромоніми. Ойконіми варто вживати для назв різних населених пунктів: міст, сіл, селищ, хуторів. Наприклад, м. Миколаїв, смт. Попільня, с. Велика Воля.

Гідроніми використовуються для позначення назв водних об’єктів, як джерел, струмків, річок, озер, морів, океанів тощо. Прикладами гідронімів є озеро Синевир, Азовське море, річка Бахмутка.

Хороніми – власні назви адміністративної одинці, що має певний кордон (Галичина, Черкаська область). Вони поділяються на географічні, або природні (назви природно-ландшафтних областей) та адміністративні (назви адміністративно-територіальних одиниць).

Оронімами найменують форми рельєфу, гірських утворень, підвищень (Мамонтова печера, гора Пікуй), дрімонімами – ліси, бори, гаї (Чорний ліс, Стрийський парк), дромонімами – шляхи сполучення (Великий шовковий шлях, Шосе 64).

Деякі найгігантськіші різновиди топонімів, які вміщують велику кількість різноманітних найменувань, також класифікуються на ще менші підгрупи.

Зокрема, ойконіми поділяються на астіоніми – назви міських поселень, урбаноніми або урбоніми – назви внутрішньоміських об'єктів, годоніми – назви вулиць, агороніми – назви площ. Гідроніми розбиваються на гелоніми – назви боліт, лімноніми – назви озер, потамоніми – назви річок та пелагоніми – назви морів тощо [33, 14–15].

1.1.3. Хронологія топонімії України

У топонімії регіонів України відзеркалено різні періоди історичного, господарського, культурного, мовного освоєння її теренів. За віком українські географічні назви відмінні, і вкладаються в кілька наступних хронологічних зрізів, або хронотопів:

- назви дослов'янської доби (приблизно V–VII ст. н. е.) – Тисмениця, Угриничі, Чемерівці, Тернава;
- назви доби раннього середньовіччя (VII–XIII ст.) – Рудня, Копайгород, Десна, Долиняни;
- назви доби середньовіччя (XIII–XV ст.) – Паньківці, Монастирище, Малин;
- назви доби козацтва (XVI-XVII ст.) – Гуляйполе, Кривий Ріг, Чортомлик;
- назви імперської доби (XVII–поч. XX ст.) – Базар, Слобода, Вигода, Гута;
- назви радянської доби (XX ст.) – Братське, Енергодар, Яснополянське.

Буває доволі складно з'ясувати хронологічне начало назви. Важливо також ураховувати всі екстралінгвістичні фактори в процесі формування топонімів. Назва того чи іншого локального об'єкту завжди залежить від характерних особливостей того ж об'єкту. Серед схожих ознак обирають одну чи кілька найбільш домінантних, що становлять основу процесу ідентифікації. Ця визначеність певними обставинами за будь-яких умов є найвиразнішою та найактуальнішою для колективу носіїв мови на час іменування [51, 149–150].

Жодна топонімічна система не існувала у вакуумі – вона завжди є спільним продуктом комунікаційної практики спільноти, яка населяла ту чи іншу територію. Хронологія топонімії України найбільшою мірою залежить від хвиль історичного заселення та осяганням її територій. Початок існування тої чи іншої топонімічної назви можна простежити, аналізуючи особливості структурних елементів її

словотвірної моделі. Це важливо пам’ятати, оскільки перші письмові картографічні фіксації топонімів здебільшого з’являються набагато пізніше моменту самого називання географічного об’єкта – приблизно на 100-200 років. У випадку з мікротопонімами – ще пізніше, адже локальні назви найчастіше передаються з уст в уста та є поширеними тільки в межах одного населеного пункта [51, 149].

Найактивнішим та фоновим топонімічним пластом на теренах України є слов’янський. Своїм формуванням він завдячує міжмовним контактам населення України із сусідніми слов’янськими єдностями та групами: південно- та західнослов’янські архаїчні зв’язки (фракійські та іллірійські мовні контакти), чеські, польські, болгарські, словацькі, білоруські міжмовні контакти населення. Вивчення назв географічних об’єктів підтверджує, що цілковита більшість топонімів має безпосереднє слов’янське коріння, незважаючи на достатньо тривалий та активний іншомовному вплив. Для традиційної слов’янської топонімії України притаманні такі топонімні основи, як -гощ-, -город-, -вишн-, -долин-, -добр-, -красн-, -біл-, -сіл-, -піль-, -пілля, -рік(ч)-, -гі(о)р-, а також форманти -ани, -яни, -ів, -ин, -иця, -ичі, -івці, -ово тощо. Саме завдяки дослідженню ареалів розміщення основ ми можемо простежити та зрозуміти процеси етнічного освоєння регіонів України [51, 151–152].

Окрім слов’янського пласту, в Україні також є поширеними й інші топонімічні пласти, зокрема тюркський, іранський (скіфський), балтійський, ще рідше – германський, романський тощо.

Таким чином, топонімія – це не лише набір назв, а й «мовна хроніка» історії території. Сучасний український топонімікон зазнає значних трансформацій унаслідок деколонізаційних і дерусифікаційних процесів. Зміна назв вулиць і площ є формою мовної політики, спрямованої на зміцнення національної самосвідомості та культурної суб’єктності. Таким чином, топонім стає не лише географічним, а й політичним знаком, що фіксує ціннісні орієнтири.

У процесі розвитку топонімічної системи простежується взаємодія стабільності та динаміки. Стабільність забезпечується традиційністю формантів і словотвірних моделей, які передаються з покоління в покоління. Водночас динамічність якраз виявляється у процесах перейменувань, у появі нових урбанонімів та мікротопонімів, які відображають актуальні соціокультурні

тенденції. Загалом, у сучасній науці топоніміка розглядається не як периферійна галузь ономастики, а як мультидисциплінарна система, у якій перетинаються мовознавчі, історичні, культурологічні, соціальні й навіть політичні чинники. У цій системі топонім постає як знак культури, що поєднує у собі просторову конкретику та символічну глибину. Через топонімічну номінацію суспільство не лише орієнтується у фізичному просторі, але й формує власну колективну ідентичність, а тому вивчення топонімії має як теоретичне, так і практичне значення для розвитку національної гуманітарної думки.

1.2. **Історія дослідження української топонімії**

Розвиток української топонімії як окремого напряму лінгвістичних досліджень має глибоку історію, що відображає еволюцію наукової думки, зміну суспільно-політичних умов та становлення національної мовної школи. Вивчення географічних назв на українських землях здавна поєднувало інтерес до мови з етнографічними, історико-культурними та географічними аспектами.

1.2.1. Початковий етап формування топонімічних досліджень

Перші наукові спроби осмислення географічних назв в Україні сягають XIX століття, коли топонімічний матеріал почали використовувати в історико-географічних та етнографічних описах. У працях М. Максимовича, П. Чубинського, О. Лазаревського топоніми трактувалися як джерело історико-культурної інформації, що свідчили про розвиток регіонів, процеси заселення та міжетнічні контакти. Вивченням топонімії також займався один з діячів феноменального гуртка «Руська трійця» – Я. Головацький. У своїх дослідженнях науковець приділяв значну увагу тлумаченню, як і власних назв імен людей, так і населених пунктів. Ономастичні матеріали можна побачити в історико-етнографічних працях Головацького, як «Велика Хорватія або Карпатська Русь», «Народні пісні Галицької та Угорської Русі» та інші. Свій своєрідний внесок у становленні топоніміки також і зробив Іван Франко [22, 264–265]. Більш системне вивчення власних назв як об’єкта мовознавчого аналізу розпочалося тільки

наприкінці XIX – на початку XX століття вже під впливом розвитку європейської ономастики.

На межі XIX–XX століть в українських землях утверджується лінгво-етнографічний підхід до топонімії, який розглядав географічні назви як елементи національної картини світу. Як зазначають сучасні дослідники, топоніми цього періоду виконували не лише номінативну функцію, а й фіксували культурні уявлення, символічні цінності, особливості світосприйняття українського етносу [50, 21]. Саме ця методологія – поєднання мовознавчих і культурологічних підходів – визначила подальший розвиток українських топонімічних студій.

1.2.2. Становлення дисципліни у XX столітті

У зв'язку з бурхливими подіями першої чверті XX століття, вивчення ономастичної дисципліни занепало, і змогло частково відновити свою роботу та активізуватися вже після входу України до складу СССР. Саме тоді українська топонімія почала формуватися як самостійна галузь ономастики. Усе більше з'являлося нових праць та статей, присвячених систематизації географічних назв, їхньої морфологічної структури, вивченню складу українського топонімікону з погляду його походження тощо. Звісно внаслідок ідеологічного тиску радянської епохи наукові дослідження мали обмежений характер: переважала етимологічна спрямованість, тоді як культурний аспект та історична динаміка назв часто залишалися поза увагою.

При Академії наук у Києві була створена топонімічна комісія, в якій брали участь визначні українські науковці П. Клименко, М. Ткаченко., А. Ярошевич та інші. К. Цілуйко став першим вченим, який розпочав працювати із відродження спостереження та аналізу як лінгвістичної, так й історичної ономастики в Україні. Його спостереження можна побачити в працях: «Українська топоніміка напередодні міжнародного з'їзду славістів» (1962), «До вивчення топоніміки» (1942), «Коротка програма збирання матеріалів до вивчення топографії України» тощо [56, 7].

У зазначений період українські ономасти активно розробляють і картографічний аспект топонімічних студій. Укладено ойконімні карти Є. Посацької-Черняхівської; гідронімні – І. Желєзняк, А. Корепанової,

А. Непокупного, О. Стрижака. На основі напрацювань попередніх років у 1979 р. опубліковано «Словник гідронімів України», що містив 20 тис. назв водойм і 23 тис. гідронімних варіантів. Робота такого масштабу дозволила українським ономастам перейти до монографічного вивчення гідронімії України, що триває й по досі [46].

Поза увагою дослідників того часу не лишився й інший значний пласт топонімної лексики – ойконіми. На дослідженні українського ойконімікону особливо позначилися історичний і топографічний чинники: фіксація назв поселень у багатьох історичних джерелах; зв'язок ойконімів із місцевими топореаліями (особливості географічного ландшафту тощо). Епохальною подією, феноменом свого часу, в дослідженні ойконімікону України став вихід у світ 1947 року титанічної праці, написаною українською мовою, найповнішого довідника назв населених пунктів «Українська РСР. Адміністративно-територіальний поділ на 1 вересня 1946 року» (АТП). У ньому вміщено велику кількість назв поселень, зокрема найбільше хуторів, які пізніше ліквідовували чи об'єднювали з іншими об'єктами. Унікальнім явище стало й те, що в довіднику вдалося зібрати назви, які ні до того, ні після того більше ніде не збережено. Фактично зафіксований матеріал зберіг виняткові ойконіми, які хотіли безжально стерти з пам'яті історії, та став єдиним у своєму безцінним джерелом. Наступною видатною працею з вивчення української ойконімії стало видання 26-томної «Історії міст і сіл УРСР» (1967-1975 рр.), а пізніше – «Етимологічного словника літописних географічних назв Південної Русі» (Київ, 1981), де вміщено дослідження історичних ойконімів України. Значну роль відіграли праці А. Білецького, Д. Бучка, К. Галаса, Ю. Карпенка, О. Купчинського, В. Лободи, Я. Пури та ін. [11, 75].

Дослідницькі розвідки М. Габорака, статті О. Гулик, О. Заінчковської, А. Обручар, Т. Поляруш, Н. Сокіл та інших присвячені вивченню орографічних об'єктів та мікротопонімів різних населених пунктів України [11, 75].

Новий етап розбудови української топонімічної науки розпочався у 1960–1980-х роках. Саме тоді сформувалася українська ономастична школа, пов'язана з іменами Ю. Редька, О. Стрижака, П. Чучки, В. Лучика. У цей період було розроблено методику регіонального аналізу топонімів, створено перші топонімічні словники та атласи. Важливим здобутком стала праця О. Стрижака «Топоніміка

України» (1968), у якій запропоновано структурно-морфологічну класифікацію назв та визначено їхню роль у відображенні етнолінгвістичних процесів [47]. П. Чучка у своїй фундаментальній монографії «Слов'янські особові імена українців» обґрунтував тісний зв'язок топонімії з антропонімією, показавши, як особові імена переходять у географічні назви [60]. Таким чином, українська топонімія вийшла за межі описової дисципліни й набула системного характеру. Також розвивалися і краєзнавчі топонімічні дослідження, особливо у Львівському, Чернівецькому, Одеському університетах тощо, де вивчення регіональних назв здійснювалося на міждисциплінарному рівні – з урахуванням географічних, культурних і лексичних факторів.

Однією з найбільш продуктивних ономастичних шкіл в Україні була Львівська ономастична школа. Вона керувалася настановами Міжнародної ономастичної комісії та Міжнародних з'їздів славістів, які мали за мету розробити масштабний проект – укласти «Загальнослов'янський ономастичний атлас» [55, 10]. Серед яскравих представників Львівської ономастичної школи того часу можна виділити Л. Гумецьку, І. Ковалика, Є. Посацьку-Черняхівську, О. Ріпецьку, О. Купчинського, Д. Бучка та інших. Мовознавець І. Ковалик порушував проблеми теоретичної ономастики, словотвору онімів, а також досліджував ономастичну термінологію. Є. Посацька-Черняхівська займалася вивченням регіональної топонімії, зокрема ойконімією Львівщини. Лукія Гумецька була видатною дослідницею історичної топонімії. У її творчому доробку майже 20 праць присвячених цій темі. Учений О. Купчинський розв'язував на основі онімного матеріалу проблеми історичної географії ранніх слов'ян та аналізував виникнення/популяризацію ойконімів на певні типи формантів [36, 14].

1.2.3. Сучасний етап розвитку української топонімії (1991–2025 рр.)

З проголошенням незалежності України топонімічна наука отримала новий імпульс розвитку, зумовлений загальним піднесенням національної самосвідомості, дерусифікацією онімного простору та розширенням наукових зв'язків із європейськими лінгвістичними школами.

Однією з важливих наукових праць в галузі дослідження власних географічних назв став «Топонімічний словник України» (1998), укладений

Миколою Янком. Цей лексикон умістив найголовніші назви населених пунктів, які пов'язані з визначними постатями чи історичними подіями. Укладач подав детальний етимологічний аналіз назв міст, селищ, річок, озер, заповідників, історичних та природних пам'яток України, досліджуючи їх походження, лексичні особливості та культурний контекст [63].

З 1991 року активно почав працювати відділ ономастики Інституту української мови НАН України в Києві. Керівником став доктор філол. наук І. М. Желєзняк, автор понад 150 публікацій. На момент створення Інституту української мови НАН України вже усталилися основні напрями дослідження українського ономастикону, розпочаті в Інституті мовознавства ім. О.О. Потебні:
50-і рр.: створення програм-питальників для збирання матеріалів з топоніміки; закладання основ ономастичної картотеки;
60-і рр.: розпочато збирання та вивчення топонімічних матеріалів України; проведення топонімічних експедицій; гідронімічне картографування; робота над упорядкуванням назв населених пунктів України та вулиць Києва; консультаційна робота; комплектування ономастичної картотеки (антропонімічної, топонімічної, етнонімічної);
70-і рр.: активізація гідронімічних студій; лексикографічний опис гідронімії України;
80-і рр.: монографічне вивчення гідронімікону України; розвиток ономастичної етимології; активізація студій з етноніміки;
90-і рр.: лексикографічний опис різних класів ономастичної лексики (гідронімії, мікротопонімії, антропонімії, етнонімії).
2000-і рр. – лексикографічний опис ойконімії України.

З 2002 року у відділі було започатковано щорічний збірник наукових праць «Студії з ономастики та етимології»; відп. ред. В.П. Шульгач / О.П. Карпенко / І.В. Єфименко). Протягом 2002-2010 рр. науковці зуміли опублікували 9 випусків, присвячених актуальним питанням слов'янської ономастики та етимології. Збірники також містили рецензії не тільки на вітчизняні, а й на зарубіжні ономастичні праці [23]. Окрім цього, активно працюють й інші ономастичні осередки, зокрема регіональні центри, як Львівський, Дніпровський, Одеський, Чернівецький, Ужгородський, Кропивницький тощо.

Зараз виокремлюють три напрямки, за якими здійснюють синхронічно-діахронічний аналіз усієї ойконімної системи України:

1) стратиграфічно-ареальний (Олег Купчинський, Дмитро Бучко, Зоряна Купчинська, Людмила Радьо, Інна Царалунга);
2) лінгвокультурологічний (Віра Котович, Михайло Торчинський);
3) соціо- та екоономастичний (Світлана Ковтюх, Оксана Михальчук, Любомир Белей).

Стратиграфічно-ареальний підхід дозволяє нам відстежити формування української ойконімії в цілому: дає змогу описати ареали архаїчних типів основ, з'ясувати їхню продуктивність, здійснити картографування ойконімів за конкретними історичними періодами, а також визначити структуру та семантику твірних основ давніх типів назв населених пунктів. Дослідження такого типу вимагають чіткості та структоризованості, науковці найбільше беруть до уваги етимологічний, словотвірний, систематазиційний, дескриптивний, порівняльно-історичний методи. Науковці, які використовують у своїх роботах стратигафічно-ареальний підхід, ділять власні назви за формантами та семантично-структурно аналізують їх з погляду діахронії [43, 183]. Наприклад, Л. Радьо в праці «Ойконіми України на *-jъ, (*-ja, *-je) у X–XX ст.» авторка описує типи назв на *-jъ, (*-ja, *-je) у зазначений відрізок часу [42], І. Царалунга в дисертації «Українські топоніми на *-any (*-jany)» відповідно розглядає ойконіми з формантом *-any (*-jany) [55] тощо. Монографія З. Купчинської «Стратиграфія архаїчної ойконімії України» охоплює комплексний аналіз ойконімів України з кількома типами формантів: *-j(ь), *-ьskъ, *-ьn-, *-any/*-jany, *-itji, *-jь, *-inъ, *-ovъ/*-evъ [32]. У нашій роботі найбільш цінним саме і є стратиграфічно-ареальний напрямок, який дозволяє нам побачити еволюцію топонімів та простежити їхню динаміку.

Соціо- та економастичний напрямок в українській ойконімії мотивований різними соціокультурними аспектами, так як сучасна українська топонімічна наука активно реагує на суспільно-політичні зміни. Вона не лише фіксує мовні реалії та характеризується міждисциплінарністю, а й осмислює простір національної культури та історії. Топонімний простір сучасної України є для нас дзеркалом суспільних трансформацій та водночас інструментом символічної репрезентації національної пам'яті.

Щодо лінгвокультурологічного напрямку дослідження, то він з'явився відносно нещодавно – на початку XXI століття. Насамперед під ним розуміється тісний зв'язок оніма з людською культурою. Суть цього напрямку передає термін «ойкокультуронім»: він розглядає ойконім як мовно-культурний феномен, який має специфічні особливості творення та власні семантико-деривaційні риси тощо [43, 184].

Отже, на сьогодні топонімічні студії ґрунтовно працюють та виконують свою основну роботу – проводять аналіз власних назв географічних об'єктів. Важливою тенденцією сучасного етапу є й цифровізація топонімічних даних та розвиток електронних ресурсів, що дають змогу систематизувати географічні назви, відстежувати їхню історію та функціонування.

1.3. «Луцька замкова книга 1560–1561 рр.» як важлива пам'ятка для вивчення історії української мови

Серед документальних пам'яток XVI століття, які зуміли дійти до наших днів, чільне місце посідає «Луцька замкова книга 1560–1561 рр.» – рукопис, який несе вагому цінність не лише для самої Волині, а й для цілої України. Це перша сформована книга актова книга за врядування князя Богуша Федоровича Корецького на посаді луцького старости, яка нараховує 383 записи судових та матеріальних справ. Ця пам'ятка є неоціненним матеріалом для вивчення історії української мови, адже вона показує насамперед живий розвиток мови у діловому письмі [34, 6].

У середині XVI століття Луцьк був важливим адміністративним та культурним центром усієї Волині, однієї з найбільш розвинених земель Великого князівства Литовського. Замкові книги велися в багатьох містах, проте в такому хорошому стані до нас вдалося лише дійти Луцьковій. Пропонована замкова (судова) книга є найдавнішою із відомих (якщо не рахувати уцілілі рештки раніших книг) рукописних кириличних пам'яток офіційного судочинства українських земель у складі Великого князівства Литовського, Руського і Жемайтійського. На мові пам'ятки іще мало позначився вплив латиномовного формуляра, майже відсутні макаронізми й латинізми, які пізніше привнесли в канцелярське справочинство

«сухий» стиль і лаконізм висловлювань. Мова Луцької замкової книги відбиває найвищий рівень розвитку тогочасної офіційної «руської» мови ВКЛ, якого вона досягла за кількадесят років напередодні Люблінської унії 1569 р. та подальшої полонізації і латинізації судових канцелярій та культури загалом. Попри наявність у документах чіткого формуляра та канцелярських штампів, які взагалі притаманні діловому стилю, мова досліджуваної пам'ятки вочевидь ще відображає і продовжує «руську» писемно-літературну традицію попередніх періодів – Галицько-Волинського князівства зокрема та Київської Русі загалом. Водночас у численних описах різних справ нерідко знаходимо виразні прояви місцевої народно-розмовної стихії, які, без перебільшення, можуть слугувати дослідникам історичної діалектології хрестоматією західнополіського мовлення середини XVI ст. [1, 172; 3, 68].

Книга демонструє такі своєрідні особливості, як демократизацію мови письма (замість церковнослов'янських конструкцій поширюються народні), стилістичну стабільність (наявність усталених формул) та розвиток орфографічних принципів (часткове впровадження фонетичного письма тощо). Ці риси свідчать про поступову націоналізацію ділової мови, що стало підґрунтям формування української літературної традиції XVII–XVIII століть [14, 4].

Період XVI століття є ключовим для формування української редакції руської мови – офіційної мови Великого князівства Литовського. На цей час припадає становлення стабільних писемних норм, що базувалися на місцевих говорах. «Луцька замкова книга 1560–1561 рр.» саме відображає один з перехідних етапів розвитку української мови – від староруської до нової літературної. Її тексти засвідчують, що вже в середині XVI століття на Волині існувала відносно усталена писемна норма, яка спиралася не тільки на офіційну канцелярську традицію, а й на повсякденне мовлення жителів регіону. Саме ця особливість робить її одним із найкращих джерел для дослідження становлення українського варіанту канцелярської мови. За спостереженням В. Німчука, «саме такі документи, як «Луцька замкова книга 1560–1561 рр.», є матеріальною основою для вивчення процесу переходу від староукраїнської до ранньоновоукраїнської системи» [34, 6–7].

Для історії української мови «Луцька замкова книга 1560–1561 рр.» має виняткове значення: вона є безпосереднім документом, що демонструє мовну самобутність українських земель у багатонаціональній державі. Як зазначає В. Німчук, «пам'ятки цього типу дають нам змогу не лише реконструювати минуле мови, а й зрозуміти її внутрішню логіку розвитку» [2, 69].

Феномен «Луцької замкової книги 1560–1561рр.» в контексті української топонімії полягає в тому, що цей документ один із небагатьох того часу докладно фіксує власні назви населених об'єктів. У книзі згадано десятки ойконімів, які подані в оригінальній мові XVI століття. Це дає нам змогу простежити еволюцію власних назв – як сьогодні вони змінили форманти, як деякі з них взагалі припинили існування. Книга відображає соціальну та культурну мотивацію ойконімів, що дозволяє нам реконструювати мотиви називання поселень.

Це один з найцінніших документів, адже він слугує базою для дослідження регіональної ойконімії: передає давні моделі творення назв, фіксує локальні форми, дозволяє відстежити історію української топонімії тощо.

РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТОПОНІМІВ «ЛУЦЬКОЇ ЗАМКОВОЇ КНИГИ 1560–1561 РР.»

2.1. Структурний аналіз власних назв географічних об'єктів

У цьому розділі здійснюємо структурно-словотвірний аналіз топонімів «Луцької замкової книги 1560-1561 рр.» Репрезентовано власні географічні назви староукраїнського часу (XIV–XVII ст.), більшість зафіксованих назв є ойконімами, тому під час аналізу часто використовуємо саме цей термін.

Засвідчено топоніми з формантами **-ьskъ, *-ьn, *-any/*-jany, *-itji, *-j(ь), *-ovъ/*-evъ, *-inъ*, які належать до найдавнішого праслов'янського онімікону, позаяк ці суфікси походять із глибокої праіндоєвропейської доби.

2.1.1. Ойконіми на *-овцы

У «Луцькій замковій книзі 1560–1561 рр.» серед ойконімів-плюративів фіксуємо 9 онімів з формантом ***-овцы*** на *Болотковцы, Васковцы, Кочкаровцы, Марковцы, Панковцы, Пєрєгоновцы, Соколовцы, Трояновцы, Юшковцы.*

Назви поселень на -івці, -инці досліджував професор Д. Бучко, який зазначав, що назви із цими формантами означали лише мешкаців населених пунктів на -ів (<-ов) і були назвами нових поселень, заснованих вихідцями із населених пунктів на -ів, а в в пізніших своїх працях доводив відпатронімне походження [5, 93–98].

Ойконіми, що походять від патронімів, мотивованих християнськими особовими назвами:

Васко > Василь > васковц*ы* «люди Васька» > **Васковцы**.

На думку П. Чучки, *Васко* – це варіант імені *Іван;* пор. *Іван // Васько* та **Вашко* [59, 111]. Надалі відбулася фонетична зміна оніма: замість колишнього *Васківці* → *Вашківці* [29, 306].

Марк > марківці «люди Марка» > **Марковцы**.

Юшко > здебільшого Юхим > юшківці «люди Юшка» > **Юшковцы**.

Ойконіми, що походять від патронімів, мотивованих слов'янськими відапелятивними назвами:

Болотко (родоначальник чи власник групи людей) > *болотківці* «люди Болотка» > **Болотковцы.**

Панко > панковцы «люди Панка» > **Панковцы**.

Перегон > перегоновц*ы* «люди Перегона» > **Пєрєгоновцы**.

Сокол > соколовц*ы* «люди Сокола» > **Соколовцы.**

Троян (давнє слов'янське ім'я/прізвисько; пор. укр. Троян) > трояновці «люди Трояна» > **Трояновцы**.

Кочкар (тюрк. ʿбаранецьʾ) > кочкаровцы «люди Кочкара» > **Кочкаровцы**.

Вважають, що ойконіми на -овци утворилися семантичним шляхом від загальної назви жителів того чи того населеного пункту.

2.1.2. Ойконіми на *-и/-і*

За структурою це множинні деривати на ***и/і*** (найменування утворено плюралізаційним способом) [52, 16] або ж кваліфікують як безафіксні найменування у формі pluralia tantum [37, 640]: *Баболоки, Бєрєзолупы, Боголюбы, Богуши, Головбы, Голузєи, Жабокрики, Залозцы, Иалѧнты, Колышчинцы, Корчмы, Курозвоны, Локачи, Лучицы, Мачулищи, Микитинци, Огавчичи, Пєлєпєлки, Пєрєкали, Пєчихвосты, Погорєлцы, Поддубцы, Подлєсцы, Подлєсы, Подлозцы (Подълозцы), Рудники, Садки, Свинюхи (Свинухи), Точивєки, Укропишки, Шулжинцы, Гулѧлники, Сєрники.*

Пєчихвосты < прізвисько *Печихвостъ [62, 106].

Боголюбы < антропонім *Боголюб* **–** люди, пов'язані з *Боголюбом* (множинне утворення, що виникло за аналогією до онімів типу *Пехи, Скиби*, утвореними від відповідних антропонімів [62, 15].

Копыли < *Копылъ* (антропонім / прізвисько) – люди, повʿязні з *Копилом* (можлива мотивація від укр. діалектного *копил* ʿбайстрюкʾ, ʿнешлюбний синʾ) [62, 68].

Богуши < Богус[лавъ] **<** Богуш (усічення) – люди, пов'язані з Богушем / нащадки Богуша (ім'я відоме в українському іменнику від XV–XVI ст.; більшість дослідників кваліфікує *Богуш* як безсуфіксний дериват від слов'янського особового імені *Богус[лавъ],* утворений шляхом усічення.

Голузеи < Голуз (антропонім / прізвисько) – люди, пов'язані з *Голузом.*

Гулѧлники < прізвисько *Гуляльник* – люди, пов'язані з *Гуляником.*

Иалѧнты < антропонім / прізвисько *Иалян / Ялян* – люди, пов'язані з *Іаляном.*

Колышчинцы < *Колышчин* (антропонім / прізвище / родова назва) – люди, пов'язані з *Колышчиним.*

Корчмы < антропонім / прізвисько *Корчма* – люди, пов'язані з *Корчмою.*

Локачи < антропонім *Локачъ* [62, 79].

Лучицы < патронім *Лучиця.*

Микитинци < антропонім / прізвище Микита – люди, пов'язані з Микитою.

Рудники < *рудники* (у формі множини) від *рудник* ʻрудокоп' або, на думку В. Шульгача, від антропонім *Рудник,* який поширений на Волині [62, 120].

Свинюхи (Свинухи) < прізвисько *Свинухы* (прізвисько) (*свинухы* ʻсвинарі' (зі знаком запитання) семантичним способом від д.р. антропоніма) [19, 130] люди, пов'язані із *Свинухом.*

Сєрники < антропонім *Серникъ* [62, 125].

Голобы < *Голоб* **–** люди, пов'язані з Голобом. Форма Головби є результатом місцевого впливу польського *Golob* як результат уподібнення артикуляціно близьких приголосних *-мб / вб* [62, 33].

Залозцы < апелятив *за+лозами* – люди, які проживють у місцевості, де росте лоза. Онім виводять також від апелятива *залога* ʻвійськові частини, розташовані в якому-небудь місці; гарнізон' [47, 193], однак польска форма *zalozce* все дозволяє пояснювати *залозі* як «ті, хто за лозами» [63, 141].

Затурцы (< за-Тур(ія) + -цы) – люди, які живуть за річкою Турією. Поселення *Затурцы* на річці Турія згадується в писемних джерелах від початку 16 ст. [62, 55].

Поддубцы < поддубцы < под+дуб + -цы – ті, що поселилися (живуть) біля дубів.

Подлєсы < подлєсы < под-лес – просторова назва, 'місцевість під лісом'.

Подлозцы (Подълозцы) < *подлозцы* < под+лоза + -цы – ті, що поселилися (живуть) біля лоз.

Зауважмо, що М. Худаш пояснює етимон астіоніма *Підгайці* так: катойконім міг постати шляхом лексикалізації апелятивної прийменникової словосполуки *під + гай* за допомогою суфікса *-ці* (*підгайці* 'люди, що поселилися під гаєм') або від ойконіма *Підгай* (підгайці 'вихідці, переселенці з Підгаю') [58, 184].

2.1.3. **Відапелятивні ойконіми, утворені шляхом** топонімійної метонімії (онімізація географічного терміна):

Бєлз – семантичний спосіб від **бьлзъ* (пор.: бойк. *беўз* ’глибоке провалля’); мотиватор незафіксований апелятив **бьлзъ*, імовірно від географічного терміна *беўз* ‘глибока, заросла долина потоку; глибока прірва, провалля, урвище; крутий схил гори’; *беўза* ‘глибоке провалля, глибока вода’; ‘глибока поточина, позаростана, темна, зі стрімким узбіччям. Має місце думка про інший мотиватор – від назви поселення: бойківське діалектне *beцza* ‘глибока пропасть, вода’; *beцz* ‘глибоке, зарослe травою русло потоку’ [29, 313].

Озєро – результат метонімічного перенесення однойменного гідроніма на ойконім.

Бєрєг – від *берег* ‘край землі, що межує з поверхнею річки, озера; узбіччя, обочина (шляху, провалля, ущелини тощо) [48, 158], онім виник внаслідок онімізації географічного терміна *берег* ‘край землі, що межує з поверхнею річки, озера; узбіччя, обочина (шляху, провалля, ущелини тощо) [48, 158]. в Україні зафіксовано численні топоніми з основою *Берег- / Береж-* [35, 38].

Заборол, Заборовль – імовірно, від *забороло*, пор. українське діалектне *забороло* ‘частина шолома, щит на фортеці’ на позначення певного виду оборонної споруди; укр. діал. *бороло* ‘скеля’. Варіант зі вставним -в- міг виникнути за аналогією до географічних назв типу *Заборовье* [62, 50].

Остров – семантичне утворення від географічного терміна *острів* ‘ділянка землі, що різко виділяється на фоні решти місцевості’ [48, 789].

Полѧна – від *поляна* ‘рівнина, невеликий луг звичайно на узліссі або серед лісу’ [48, 107].

Прикладами відапелятивни ойконімів, утворених шляхом топонімійної метонімії, основи яких мотивуються назвами, що вказують на тип поселеня, є:

Куты – від *кут* ‘куток’ [48, 417], очевидно, від розташування його в куті.

Городок – *городок* ‘малий, невеличкий город-місто’ (< д.-р. *городъкъ*, <псл. **gordъ*) [19, 45].

Дєсѧтина – в основі найменування землеробський (метрологічний) термін *десятина* ‘міра землі’ [48, 56]. Принагідно зауважмо, що десятинами часто називали дрібні об’єкти, особливо земельні ділянки [62, 43].

Камєнь – (*kamy) назва утворена семантичним способом від апелятива *камень* (приклад переходу апелятива у власну назву), який, як зазначає В. Шульгач, продуктивно представлений у назвах дрібних об'єктів Волнського Полісся [62, 60].

Приклада відапелятивних ойконімів, утворенмх шляхом метонімійного перенесення назв споруд на поселення, що виникли поруч, є **Бытєнь –** відапелятивний онім; пор. білоруське *быцєнь* ʿтимчасова стояна на знайомому місці; місце колишньої стоянки' [62, 13].

Колка – давнє *Колкъ, Колокъ* (сучасне *Колки*), відтопографічне похідне, пов'язане з географічним терміном: *ко́лок* ʿзарослe лісове озеро', *колки* ʿневелика ділянка землі, заросла кущами', *ко́лка* ʿзароджена ділянка лісу' [62, 66]. Уважають, що розташування серед березових гаїв – колків, стало мотиватором назви [63, 182].

Руда – семантичним способом від д.р. *руда*, у якому контаміновано значення «металева руда», «рудник» [19, 116].

Рудка – мотиватор апелятив *рудка* 'мокра заболочена низина; іржаве болото'; 'болото в лісі', *руда* 'місцевість з болотною рудою'.

Острог – семантичний спосіб від апелятива *острогъ* (давньоукр. *острогъ* від < псл. *ostrogъ / *ostrъ 'гострий') 'огороджене частоколом місто, селище, укріплений пункт; стіна на валу з закопаних упритул у землю й загострених угорі стволів' [2, 228], ʿмісце, обгороджене гострими кільками' [20, 93].

Волѧ – походить від загального слова *воля* (у назву вкладався певний соціально-економічний зміст: мешканці поселення звільнялися від сплати податків) [62, 29].

Крупа – твірна основа – прикметник *крупии, -ая*, пов'язаний зі словом *пісок;* від апелятива *крупа* ʿдрібний пісок, пісковик' [62, 73].

Овруч (<*Вьрүчии*) < *вьрѣти* 'бити ключем, кипіти' > дієприкметник *вьручии* (< псл. **vьrěti* 'кипіти, пінитися, клекотіти', *в(ъ)рутьць* 'джерело' [29, 324]); пізніша форма *Овруч* – результат перерозкладу прийменникової конструкції *во Вручъ* > *в Овручь* [15, 47] (мотиватор – розташування поселення біля бурхливої води та ін.).

Бєрєстєчко < *берест* ʿлистяне дерево з коричнево-сірою корою і овальними, на кінці загостреними листками, яке використовують для живоплотів та захисних лісонасаджень; кора, луб берези + демінутивний формант –**ечк(о)** (пор. ще

новгородське *бере́стечко* зменш. до *береcто* ʻберест’) або можливе утворення від мікротопоніма *Берестець* [62, 12].

Мерва – похідне від апелятива *мерва* ʻземля, розм’якшена водою’, ’грузьке болото’ та ін..

Хомор (гідронім) – скіфське походження; початкове Хо- або *Хъ з іранського *Ко- *Къ // *Гъ [19, 169]; пор. *Хомора* – затемнена мотиваця гідроніма, іраноскіфська етимологія, компоненти *хомор- мор-*, прирівнюються до компонента *мор-ава* як «болото»; компонент хо- пов’язують з молд. *хомар* ʻглинозем’ [63, 375]. Оскільки етимон пов’язаний із природними об’єктами, то, імовірно, семантичний спосіб.

Волынь – наймовірніше від псл. **vol / *vel / *vъl* ʻмокрий, вологий’ [19, 34]. Це апелятивне / топонімне утворення, що позначає територію з відповідною природною ознакою (вологість, болота, річки).

Стыр – є різні думки щодо етимона цього гідроніма: одне з пояснень **Stirь*, або *Stirnь* (розлоге озеро, повільна течія) від псл. **stro, *sterti* ʻрозширятися’ [19, 147]; і.-є. «великий, могутній» > праслов. *sterti «розширятися» [63, 337]. Найменування є апелятивного походження, пов’язане з з природною ознакою річки або озера.

2.1.4. Конфіксальні утворення

Модель «префікс + іменна основа + суфікс -*ьj-е (-*ьj-а)» характеризує давні топоніми, які вказують на місце розташування місцевості. У «Луцькій замковій книзі 1560-1561 рр.» зафіксовані словотворчим засобом для деривації іменників, на базі яких постають топоніми, є конфікс за-…-j-:

Заполє (острів) – похідне від апелятива *запілля* ʻмісце, ділянка за полем’, ʻмісце, ділянка землі, розміщена за полем’; просторова ознака (тобто «місцевість за полем»).

Залєсє – від апелятива *залісся* ʻмісцевість за лісом’ або ʻвисілок, місце за селом’ пор. також білоруський географічний термін *зале́ссе* ʻмісце за лісом’ [62, 52]. Як зазначає Д. Бучко, похідні одиниці на зразок *залісся, залужжя* мають виразну локативну характеристику, уже в праслов’янській мові «почали поступово набувати значення просторовості» [4, 253], однак цілком можливо, що на час

творення таких ойконімів їхніми мотиваторами були не апелятиви, а однойменні мікротопоніми [29, 328].

Подрєжє – щодо цього найменування, то є різні думки: або префіксально-суфіксальне утворення від основи *Ріг/ріг* або пов'язано з апелятивом *підріжжя* [62, 108] (тобто «місцевість на розі»).

Подолє – іменник на ***-ьj(е)** від д.р. *подоль* ʻнижня частина міста, міський район; місця, розташовані в долині річки', укр. *подíіл, подíлля* ʻнизовина' [19, 103] (тобто «місцевість на долині»).

2.1.5. Оніми на -ище, ище

Назви поселень із топонімним формантом -ищ (е) – місце знаходження того, що назване в основі назви. Л. Гумецька зазначала, що семантика суфікса -ищ-е прозора: утворює відіменникові назви із значенням місця, де щось знаходиться або знаходилось [15, 55]. У «Луцькій замковій книзі 1560–1561 рр.» зафіксовано лише одну таку назву.

Городищє – апелятивом (географічним терміном) *городище* 'поселення, укріплене валами й ровами; місце, де збереглися рештки укріпленого поселення' [48, 136], 'місце, де в минулому було поселення' [62, 35], тобто «місце, де колись був город» .

2.1.6. Оніми на -ица(я) (-овица(я))

У досліджувані пам'ятці зафіксовано: *Грушвица, Чудница, Уимица, Муравица, Мощєница, Камєница, Грєбєница Дубовица, Яровица*. Усі найменування ілюструють відіменникове творення, наприклад:

Торговица < *торговиця* ʻмісце, де відбувається торгівля; базар' [48, 202] + иц(а).

Камєница < іменник-апелятив *камінь* + иц(а).

Яровица < Яров + иц(а); пор. оронім *Яровиця* пов'язують зі словом *яровий* «весняний» [63, 399].

Муравица < іменник-апелятив на *-ицꙗ* від ***mor // mur***, д.р. *мура́ва́* ʻсоковита, лучна трава, дерен', укр. *му́ра́ва* [19, 90] (суфікс -ица надає здрібнілості похідному оніму).

2.1.7. Оніми на -ець (<-ов-ець)

Основне значення фоманта -ець (<-ов-ець) – це демінутивність; може мати таке ж значення, як і суфікси -ани/-яни (вказувати на особу, що походить з певного населеного пункту), бути структурним формантом для субстантивації прикметників [15, 52]. Серед найменувань, зафіксованих у «Луцькій замковій книзі 1560-1561 рр.» – утворення від гідронімів, апелятивів (тварин і рослин), поселень:

Болванєц, Буремєц, Вишнєвєц, Жуковєц, Заваликовєц, Змеинєц, Инставєц, Коршовєцъ, Крупєц, Куповатєц, Максимовєц, Олховєц (*jelьxa/*olьxa), *Сринєц, Столпєц, Тарновєц, Тишковєц, Юшковєц*.

Крємѧнєц < *крємѧнь* ‘твердий камінь’ +*-ецъ [19, 103].

Крупєц < імовірно дериват на -ец від топоніма *Крупа* (історично Крупоє [62, 75].

Тарновєц < *Тарнов* + *-ецъ.

Коршовєцъ < **Коршов* + *-ецъ.

Жуковєц < імовірно **Жукова* *-ець [62, 49].

Вишнєвєц < імовірно * *Вишнєв* + *-ецъ [63, 81].

2.1.8. Ойконіми як результат субстантивації

Серед аналізованих найменувань «Луцької замкової книги 1560-1561 рр.» найбільш поширений тип – це прикметникові утворення із суфіксами -ьск-, -ьцк-:

Луцк – (*Лучьскъ*) – субстантивований релятив на -ьск-.

Аршичинскии гаи – релятив на -ьск- від топоніма *Аршичин.*

Билєвскии торг – релятив на -ьск- похідний від антропонімного оніма *Билєв.*

Бєлзъскии повѣт – релятив на -ьск- від *Бєлзъ.*

Бєрєстиянскоє – релятив на -ьск- від топоніма *Бєрєстияни.*

Былєцкии двор – релятив на -ьск- (-цк) від тононіма *Былєчи.*

Богдановскоє дворищє – релятив на -ьск- від назви місцевости.

Бузскии повєт – релятив на -ьск- від топоніма *Бузск.*

Ватинскоє полє – релятив на –ьск від топоніма *Ватин* (походить від канонічного церковного імені *Вата*) [62, 21].

Вишнєвєцкии ярмарок – релятив на ьск- (-цк) від ойконіма *Вишнєвєц.*

Волынская зємля – релятив на -ьск- від *Волынь.*

Володимєрскии – релятив на -ьск- від топоніма *Володимєр.*

Дєсѧтинская зємля – релятив на -ьск- від оніма *Дєсѧтина.*

Десятинскии гаи – релятив на -ьск- від оніма *Дєсѧтина.*

Дорогобужскии манастыр – релятив на -ьск- від топоніма *Дорогобуж.*

Жуковєцкая – релятив на -ьск- від топоніма **Жуковє.*

Заборовльскии двор – релятив на –ьск- від топоніма **Заборовль.*

Зубелєнская дорога – релятив на -ьск- від топоніма *Зубилно.*

Квасовская – релятив на -ьск- від топоніма *Квасов.*

Любєцкая пуща **–** релятив на -ьск від топоніма *Любєч.*

Морозовская грєбля – релятив від -ьск від топоніма *Морозовичи.*

Мутишовская долина релятив від -ьск від топоніма *Мутишов.*

Нєсвѣцкая зємлѧ – релятив на -ьск- від топоніма Нєсвѣч.

Нємєцкоє – релятив на -ьск- від етноніма *Нѣмьць* [19, 93].

Новоставскии став – релятив на -ьск від топоніма *Новостав.*

Овруцкии повєт – релятив на -ьск від топонім *Оруч.*

Подолская зємля – релятив на -ьск- від давньоруського *подольє* ‘долина; підгір’я; низовина понад берегами річки’ [19, 104].

Подолскоє воєводство – релятив на -ьск- від *подольє.*

Поповицкая зємля – релятив на -ьск- від етноніма *Половьци.*

Полонскии став – релятив на -ьск- від топоніма *Полонаѧ.*

Порванєцкоє – релятив на -ьск- від топоніма *Порванче.*

Руская зємля – релятив на -ьск- від етноніма *Русъ* [19, 126].

Рускоє воєводство – релятив на -ьск- від етноніма *Русъ* [19, 126].

Склѣнская грєбля – релятив на -ьск- від топоніма *Склєнь.*

Угриновскоє – релятив на -ьск від топоніма *Угринов.*

Шєлвовскии лѣсъ – релятив на -ск від топоніма *Шєлвов.*

2.1.9. Складні топоніми

Складні й складені власні географічні назви ілюструють низьку проуктивність вживання. Це можна поямнити часом свого виникнення: вони є значно новішими, ніж інші словотвірні типи онімів.

У «Луцькій замковій книзі 1560-1561 рр.» зафіксовано ойконіми з відкомпозитними антропонімними основами складні:

ойконіми, твірними основами яких є іменник +дієслово*:* **Бєрєзолупы, Боголюбы, Жабокрики, Пєчихвосты;**

ойконіми, твірними основами яких є прикметник + іменник: **Добрывода, Новосєлки** (< прикм. *нова* + апелятив *сілка* «поселення»);

ойконіми, твірними основами яких є іменник + іменник: **Дорогостаи**;

ойконіми, твірними основами яких є займенник + дієслова: **Всєлюб**;

ойконіми, твірними основами яких є композити із затемною мотивацією: **Балобоки, Курозвоны, Точивєки, Лупоголовы**.

Чєрнчєгородок – від ойконіма *Чєрнчє* + *городок*, де *городок* апелятив ‘малий го́род’, лексикалізація словосполучення.

Новосєлки – мотиватор апелятив *новоселиця* ‘нове поселення’ [12, 335], ‘новозаселене поселення’ [4, 94], результат лексикалізації словосполучення *Новий Сєлок* чи *Сілка* [62, 96].

Новостав – лексикалізація словосполучення Новий Став [62, 96].

2.1.10. Складені топоніми

За своєю структурою складені назви, зафіксовані в «Луцькій замковій книзі 1560-1561 рр.» є двочленними топонімами, що утворилися лексико-синтаксичним способом. Чимало таких онімів утворилися від прикметника-означення і загального слова з гідрографічним значенням, наприклад:

Бєлыи Сток (БѢлыи Сток) – складені назви з компонентом *сток/стік* виникають шляхом метонімічного перенесення із суміжних гідрооб’єктів. Первісно гідронім/мікротопонім позначав світлий за ґрунтом (біля потічка могли бути крейдяні виходи, світлий пісок, світла глина, звідси назва *білий*) або чистою водою (тобто *білий* як прозорий, чистий**)** потік чи місце стікання води. Порівняймо ще похідний складний ойконім **Білосток**.

Зафіксовано такі складені найменування, як: **Аршичинскии** гаи, **Билєвскии** торг, **Бєлзъскии** повѣт, **Бєрєстиянскоє, Былєцкии** двор, **Богдановскоє** дворищє, **Бузскии** повєт**,** **Ватинскоє** полє, **Вишнєвєцкии** ярмарок, **Волынская зємля**, **Володимєрскии, Дєсѧтинская зємля**, **Десятинскии** гаи, **Дорогобужскии**

манастыр, **Заборовльскии** двор, **Зубѣлєнская дорога** , **Любѣцкая** пуща , **Морозовская** грєбля, **Мутишовская** долина**, Нєсвѣцкая** зємлѧ, **Новоставскии** став, **Овруцкии** повєт, **Подолская** зємля, **Подолскоє** воєводство , **Поповицкая** зємля, **Полонскии** став, **Руская** зємля, **Рускоє** воєводство, **Склѣнская** грєбля, **Шєлвовскии** лѣсъ.

У ролі означувального члена найчастіше в складених онімах виступає зазвичай прикметник. У двочленних топонімах атрибутивний компонент має різне семантичне наповнення, а саме:

характеризує поселення за різноманітними ознаками:

вказує на час виникнення поселення: **Старыи** (на противагу Новий) **Торчин, Новыи Став** (характеристика новизни поселення);

вказує на розмір поселення: **Малая Мощєница** (невеликий), **Вєликии Гостинєц, Вєликоє Кнзьство** (великий); **Вєликии Гостинєц** (дорога, шлях);

вказує на характер місцевості: **Бєлыи Сток, Лисє Полє, Мєжныи Путь, Мєловая Гора, Сєѧныи гаи, Осовыи Луг, Вжытныи гаи, Вязовыи луг, Липов Снѣть** (урочище), **Прасолская дорога** та ін.

Тарновская Волѧ – поднання двох компонентів: *Тарновская* + *Волѧ*, де *Воля* – походить від загального слова *воля* (у назву вкладався певний соціально-економічни й зміст: мешканці поселення звільнялися від сплати податків) [62, 29].

Малая Мощєница – поєднання компонентів *Малая* (як протиставлення до *Велика*) і ***Мощєница*** – в основі назви дієприкметник *мощаний*, мотивований дієсловом *мостити.*

Отже, ойконіми утворювалися в результаті дії лексико-семантичного, морфологічного, лексико-синтаксичного, лексико-семантичного (реалізується через онімізацію (перехід загальної назви у власну) і трансонімізацію (переходу одного виду оніма в інший).

2.2. Семантичне наповнення твірних основ топонімів

Усі назви населених пунктів будь-якого регіону мають або мали свою мотивацію. Як зазначає І. Скорук, «у час появи назва кожного об'єкта була вмотивована, оскільки топонім – своєрідний соціальний знак, і навіть тоді, коли назва вказує на ознаку об'єкта, то відбір цієї ознаки зумовлений соціальними чинниками (суспільними)» [45, 136]. Водночас у топоніміці діє закон ряду й закон відносної негативності назв [45, 137].

За семантикою твірної основи зафіксовані топоніми аналізуємо як відантропонімні та відапелятивні.

2.2.1 Твірні основи – антропоніми

2.2.1.1. Антропонімна основа ойконімів на*-itji*

У «Луцькій замковій книзі 1560-1561 рр.» серед ойконімів-плюративів фіксуємо 6 онімів на **-any/*-jany*: *Галичаны, Бєрєстияни***,** *Дубчаны, Дублѧны, Клєчаны, Рыкани* та 24 ойконіми-плюративи на **-itji (-ович(і)//-евич(і), -инич(і))*: *Бискупичи, Боровичи, Бруховичи (Брыховичи), Борисковичи, Варковичи, Дєнєшєвичы, Жировичи, Иванчичы, Козлиничи, Кривичи, Митковичи (Миткєвичи), Моковичи, Мокрѧтичи, Новгородчичи, Пєрєкладовичи, Поповичи, Огавчичи, Словичи, Яловичи, Янєвичы, Ярославичи (Ерославичи).* Таку непропорційну кількість ойконімів-плюративів пояснюють хронологічними межами функціювання цих формантів: за спостереженням З. Купчинської, назви на **-itji* вживаються у XII–XXI ст., тоді як на **-any/*-jany* – лише в XIV–XXI ст. [32, 18].

Оніми на **-itji* – назви поселень доойконімного рівня деривації, позаяк їх етимони без будь-яких структурних змін переходили у клас топонімів, а всі деривaційні процеси здійснювалися раніше. Їх творення: родоначальник → нащадки / піддані → поселення. Зафіксовані найменування утворено внаслідок метонімного перенесення назв людей на ті поселення, у яких вони жили.

Суфікс ****-itji*** формував відпатронімні ойконіми, тобто назви, утворені від імені родоначальника, які згодом стали назвами поселень. Основа таких ойконімів є відатропонімна і відапелятивна.

В ойконімах на *-*itji* виділяють такі номінативно-семантичні типи з антропонімною основною:

Патронімний (власне-патронімний) (формант –*ичі*: назви від імен → родові → поселення) – назва нащадків спільного батька-патрона, який був засновником роду і, відповідно, поселення, стала назвою місця їхнього проживання [29, 399]. Ойконіми цього типу вважають найдавнішими, однак, як слушно зауважує З. Купчинська, не кожен ойконім на -*ичі* можна механічно виводити від антропоніма, адже твірні основи могли спотворитись із часом, зникнути з антропонімікону або не мати чітких паралелей у слов'янській антропонімії; у низці випадків -*ичі* є формантом ойконімів, а не як власне патронімний суфікс [31, 2012].

У плюративах «Луцької замкової книги 1560-1561 рр.» засвідчено ойконіми, що мають:

особові імена християнського походження (чи їх варіанти)

Дослідниця М. Мриглод з'ясувала, що маємо близько 4900 ойконімів Правобережної України містять християнські імена, такі моделі становлять 20,43 % від усіх назв населених пунктів цієї території [39].

Християнськими особовими власними назвами мотивовано такі ойконіми «Луцької замкової книги 1560-1561 рр.» (у часи становлення прізвищ християнські імена теж слугували для них твірною базою) з формантом -ичі, що свідчить про тривалу продуктивність моделі в пізніші часи:

Иванчичы < патронім **Иванчичь.*

Янєвичы < патронім *Janiewicz***,** полонізм [62, 59] (*Ян* – західнослов'янський відповідник чоловічого особоового імені *Іван*, похідного від давньоєвр. *Yōchānān, Yəhōchānān* 'Ягве (Бог) змилосердився, Ягве (Бог) помилував', букв. 'Божа благодать; дар Бога' [29, 219].

особові імена композитного та відкомпозитного походження (корені слов'янських імен-композитів, їх скорочені форми й ускладнені афіксами варіанти), зокрема:

Козлиничи < патронім **Козлиничь* [62, 65].

Моковичи < патронім *Моковичь.*

Морозовичи < патронім *Морозовичь* [62, 90].

Ойконіми на *-ович(і) // -евич(і), -инич(і)* ранньої фіксації, на думку З. Купчинської, становлять проміжний тип: зберігають «патронімійності», але присвійні суфікси *-ов / -ев* та *-ин* ще не надали основам повної «приватно-власницької» посесивності, а лише позначали належність до родича-патрона [31, 79]. До цього типу належать, наприклад: **Борисковичи, Варковичи, Дѣнєшєвичы, Жировичи** (*žirъ (пор. Žiroslav) (пор. також: **Жиричі** – множинна форма від патроніма **Жиричь*), **Ярославичи (Ерослави).**

Посесивно-патронімний (антропоніми-прізвиська апелятивного походження / апелятиви за соціальним типом. Це оніми, які мають твірні основи з атропонімом і апелятивом. У суфіксальній частині цих назв наявні присвійні суфікси перед патронімними, тому це новіші за часом творення одиниці. До цього типу належать ойконіми на *–ичі,* твірні основи яких містять антропоніми-прізвиська відапелятивного походження або відапелятивні утворення (з однаковою ймовірністю трактувати або як відапелятивні, або як відкомпозитні антропоніми не завжди є можливість, до того ж частина лексем, мотивованих відапелятивними антропоніми, – багатозначні одиниці [29, 156].

Бруховичи (Брыховичи) < результат трансонімізації форми множини відпатронімного прізвища *Брюхóвич*, яке походить від антропоніма *Брюхо* чи *Брухо* (< *брюхо* чи *брухо* ‘живіт’, ‘черево’) + -ович. Засвідчено фонетичне варіюванням основи.

Дроздовичи < особове ім’я / прізвисько *Дрозд* / *Дроздович* (від апелятива *дрозд* (назва птаха)); такі зоонімні прізвиська вживалися як імена ще з давньоруського періоду.

Пєрєкладовичи < апелятивне прізвиська: *Пєрєклад > Perekładów > *Пєрєкладовичи* [32, 110].

Яловичи < апелятив *ялóвий* ‘нездатний до народження’, ‘неплодовитий’ [48, 644], тобто виник із характерного прикметникового прізвиська як посесивно-патронімне утворення.

Мотиватором частини ойконімів цього типу є соціальна характеристика як мотиватор онімів:

Бискупичи – *бíскуп* ‘католицький священник’ [48, 190], пор.: *бискупский* ‘єпископский’ [49, 86].

Поповичи – назву розглядають і як множинну форму від патроніма *Поповичь* [62, 112].

Катойконімно-патронімний тип – загальні назви жителів за ознакою місця проживання. Це теж апелятивна основа ойкоімів на *-*itji.*

Засвідчений у «Луцькій замковій книзі 1560-1561 рр.» ойконім **Боровичи** має два можливі пояснення: назва групи людей за місцем проживання (*боровичі* ʻмешканці Бору’) або назва групи людей за родоначальником, причому патронімність тут вторинна (від патроніма *Боровичъ* [62, 16] (*Bor(ъ) < псл. *borti (*boriti) ʻударяти, колоти, різати, терти’ [20, 234]. Це підтверджує висновок професорки З. Купчинської, що в пізніший період *-any/-jany* також почали утворюватися від антропонімів, що спричинило омонімію, а їхні основи здебільшого походять від географічних характеристик місцевості, які слугували маркерами групи людей [31, 73-74].

Бєрєстияни < від загальної назви *берестяни* ʻжителі, які мешкають у береставому лісі’.

Дубчаны < від ботанічного терміна *дуб* ʻбагаторічне листяне дерево з міцною деревиною та плодами – жолудями’ [48, 428] і *діброва* ʻлистяний ліс на родючих ґрунтах, у якому переважає дуб’ [48, 296] і позначає людей, які оселилися на цій місцевості (*дубчани*), визначеній дубовим масивом як територіальним маркером.

Мокрѧтичи < гідрографічний термін *мокра/моква/мокляк*; *моквá* ʻмокрота, сирість’, ʻнизина, залита водою’ [48, 781] > *мокрятичи* ʻлюди, які поселилися на мокрому місці’ > *Мокрѧни* Форма **Мокрѧтичи,** імовірно, постала від прізвища/прізвиська, отже, основа. цього ойконіма апелятивна.

– загальні назви жителів, що утворилася від номінацій, що вказували на найдавніші племінні оселі:

Кривичи < *Кривъ* (*Kriv(ъ) (давня слов’янська етнонімна основа) < псл. *krivъ ʻкривий, вигнутий, вигинати, кривити, крутити’ [20, 88], тобто означає «нащадки Крива».

Новгородчичи < *Новгородець / Новгородко* < ім’я чи прізвисько людини з Новгорода, первинно означала «діти Новгородця».

2.2. 1.2. Антропонімна основа посесивних ойконімів на **-j(ь), *-inъ, *-ovъ/*-evъ*

Процес субстантивації зумовив появу великого масиву посесивів на **-j(ь), *-inъ, *-ovъ/*-evъ* на території України [32, 95]. Посесивні назви в ойконімії – це результат субстантивації іменника та присвійного прикметника (ойконіми прикметникового походження, пройшовши стадію субстантивації, належать до іменників). Присвійні тісно пов'язані зі субстантивами, у них часто зберігаються суфікси, які надають слову емоційного маркування [32, 96].

Усі ойконіми **-jь* є прикметникового походження від давньослов'янських імен-композитів. Верхня межа продуктивності топонімотворчого суфікса **-jь* припадає на кінець XII-початок XIII ст., а «назви, виникнення яких пов'язують з природною необхідністю закріпити в них належність двору, осади чи міста (го́рода) родоначальнику, власникові чи вождеві, після XIII ст. надавали поселенням або за аналогією до давніх утворень на *-jь, або замінювали ойконімами на -овъ (< -ів), -инъ» [29, 114-115].

Усі географічні назви з формантом *-j(ь) є прикметникового походження, а йотовано-посесвна ойконімія – одна з найдавніших на теренах Славії. Ці оніми утворені з двоосновних, двочленних власних імен, вони чітко означували власника, чиї землі, маєтки, села тощо [32, 122].

Ойконіми **-jь* мотивовані давньослов'янськими іменами-композитами, проте «з занепадом редукованих та ствердінням губних в українській мові слідів посесивного суфікса *-jь в основі не збереглося» [35, 57], тому назви українських міст, утворені за давньою посесивною моделлю на *-jь, – здебільшого літописна ойконімна спадщина, опрацьована в лексиконах [29, 117].

У «Луцькій замковій книзі 1560-1561 рр.» топонімотвірна модель на *-jь (*-j-a, *-j-e): представлена прадавніми посесивами на **-jь*, мотиватор яких – давньослов'янські імена-композити, утворені за схемою: ім'я-композит + **-jь* → ойконім: *Витониж, Володимєр, Дорогобуж, Житомиръ, Ковел, Крємѧнєц, Любомлъ, Литогоща (Литогощъ), Любчє, Мстиславль, Обынѣж, Пєрємиль, Радомышль, Подолє, Порванче, Соколь, Чєрнчє.* Оніми на *-j(ь)**,** утворилися шляхом субстантивації присвійних прикметників**.**

У «Луцькій замковій книзі 1560-1561 рр.» зафіксовано чимало раритетних назв міст – прадавніх посесивів на *-*jь*, мотиватор яких – давньослов'янські імена-композит, утворені за схемою: ім'я-композит + *-*jь* → ойконім.

Ковєл + -*jь → **Ковелъ** (пор.: *ковъ* 'зрада, засада' або діал. *кавела* 'в'яла слабка людина) [29, 195].

Витониг + *-jь → **Витониж**.

Володимєр + *-jь → **Володимєр** (ім'я Володимѣ(и)ръ від псл. **Voldimirъ* з препозитивним *Voldь- < *voldѣiti 'володіти' та постпозитивним *mirъ 'спокій') [60, 113]; посесив на *-jь [19, 34].

Дорогобуд + *-jь → **Дорогобуж** (від спільнослов'янського антропоніма-композита [19, 52]. Назву виводять від фрази *дорога на Буг*, тобто лежить на дорозі, що веде із Західного Бугу на Південний Буг. Більш імовірно, від антропоніма *Дорогобуд* + *-jь, звідки *Дорогобуж/-д/>ж/* [63, 126].

Жаславль (-jь / -ль) + *-jь- (Зачѧславъ → Заславъ → Зашъ → *Зашко → *Жашко) (ім'я *Жашко є вторинним, похідним варіантом від первісного, вихідного *Зашко – суфіксальне демінутивне утворення від *Зашъ < *Зачѧславъ [58, 112].

Житомиръ + *-jь → **Житомиръ** (**Житомирскии повѣт)** (Житомѣ(и)ръ: дієслівна основа *жити* + іменникова *мир* 'спокій' [60, 189].

Ивань + *-jь → (від давньоруського християнського антропоніма *Иванъ* [19, 63].

Любомлъ + -*jь (пор.: апелятивна семантика відкомпозитного компонента *Люб(о)-* < псл. *ljubъ* 'милий, приємний, коханий' [20, 320]. Є припущення про мотивацію оніма не відкомпозитним дериватом, а іменем-композитом: *Любомилъ* (*Любомилъ* + -*jь) [29, 140]; посесив на -*jь [19, 86].

Радомышль < *Радомислъ + -*jь → Радомисль → Радомишль; однак професорка В. Котович висуває припущення про можливе утворення цього за аналогією до архаїчних посесивів (ім'я-композит *Радомислъ із компонентами Рад(о-), -радъ»), адже на час заснування цього міста ойконімотвірна модель на -**jь* уже не була продуктивною [29, 127].

Пєрємиль < *Перемиль + -*jь (мотивована особовим ім'ям).

Чєрнчє < *Чернець* + *-jь (сучасне прізвище *Чернець*) [62, 148].

Соколь < *Соколъ + -*j- [62, 128].

Порванче < *Порванець + -*j [62, 109].

Обынѣж < *****Обенъгъ + -*j- (від слов'ян. язичницького імені) [62, 97].

Любчє < *Любець + -*j- [62, 81].

Литогоща (Литогощъ) < *Літогость < *Лютогость + -*j- [62, 78].

Мстислав + *-jь- (від д. р. антропоніма *Мыстиславъ*) [19, 91].

Золочов – цей ойконім має затемнену мотивацію; імовірно, мотивовано відапелятивним антропонімом *Золочъ + -овъ (від *золочений*, *золотий* чи *золото*) [35, 227]. Є кілька гіпотез і народних переказів щодо походження назви, однак достовірного тлумачення немає. Вважають, назва має алегоричне значення й утворилася від прикм. *золотий* із внутрішньою формою «чудовий, гарний», цю назву дали урочищу, а потім і насленим пунктам. Проте більш імовірне походження топоніма від антропоніма *Золоч* чи *Золо*т + д.-р. суфікс із присвійним значенням -*j- > *Золочь* (ніде не фіксована форма), до якого згодом приєднано традиційний ойконімічний суф. -ев (укр. -ів) [63, 149].

Серед твірних основ посесивної ойконімії, в основах яких зафіксовано антропоніми, виділяють архаїчні конструкції з indeklinabile-компонентами, зокрема компонентом *не-*. Давній ойконімікон України містить значний пласт антропонімів та апелятивів, словотвірним та семантичним компонентом яких є негатив, закладений у семантиці твірної основи оніма або досягатися шляхом деривації [32, 102].

До відапелятивів із префіксом **ne* зараховуємо в «Луцькій замковій книзі 1560-1561 рр.» належить **Нєсвѣч** як результат омонімізації на рівні гідронім → ойконім. Походження твірної основи відапелятивне (хоча є випадки, коли можливий зв'язок із композитами): Несвѣч (< Не + Світ (пор. *Světibor, Světislav*); пор. *Несвіч* – р., п. Дніпра [32, 107]. В. Шульгач вважає, що це модель **Несвѣч** < *****Несвѣтъ* + *-jь [62, 93].

У «Луцькій замковій книзі 1560-1561 рр.» від власної географічної назви, мотиватор якої «несправжний» композит», утворено дериват **Нємиринєц** (став) (*Не(в)мир(ець) (< Не + В + Мир (пор. Všemir, Nemir (Sv., 88)): пор. імена *Немиръ, Немир*; компонент надає несправжності, водночас компонент *мир* засвідчено в багатьох композитних іменах [29, 150-151].

2.2.1.3. Антропонімна основа посесивів на *-*ovъ/*-evъ*

Ойконіми на *-*ovъ/*-evъ* є найчисельніши пластом загальнослов'янського посесивного онімікону, які, як і ойконіми на *-*inъ* формувалися на основі християнських імен, давніх відапелятивних слов'янських найменувань, величезної кількості кваліативів, зокрема демінутивів, ускладнених суфіксами тощо [32, 125]. Наприкінці XIV – на початку XV ст. джерела фіксують прикметники зі суфіксом *-ovъ/*-evъ, що походять від назв осіб; ці прикметники вказували на індивідуального власника або на яке-небудь інше відношення до одиничної особи [32, 125].

Для посесивної ойконімії характерно те, що твірна основа містить корені відкомпозитних імен і є суфіксальними утвореннями. Це ойконіми, утворені від власних назв людей і від назв спорідненості [32, 126]. Наприклад, від антропоніма прізвиського походженняутворено онім *Блудовъ:*

Божов < *Bog(ъ) + *-ovъ < псл. *bogъ ʿподатель, пан, владикаʾ [20, 219]. Мотивація патронімічна: поселення отримало назву від власника або першого осадника (антропонім походить від давньоукр. і давньоруського *Богъ / Божъ*).

Блудовъ < *Blǫd(ъ) + *-ovъ < псл. *blǫdъ, *blǫditi ʿблудитиʾ [20, 212] (блуд ʿнеправильна, помилкова дія, думка, помилкове твердження; помилкаʾ; ʿблуканняʾ [48, 203] (позначав людину «блукливу», «непостійної вдачі», імовірно, суто номінативне/традиційне значення без негативного відтінку); пор. чеський антропонім *Problud*.

Звѣров < *Zwěr(ь) + *-ovъ < псл. *zvěrь – дика тварина [20, 251].

Мирков < *Mir(ъ) + *-ovъ < псл. *mirъ ʿмир, згода, ласкавий, милийʾ [20, 463].

Мутишов < *Mǫt(ъ) + *-ovъ < псл. *mǫtiti ʿмутитиʾ, ітератив до *męsti (*<mętti) [20, 541-542].

Ратново < *Rat(ь) + *-ovъ < псл. *ratь (<*ortь) ʿборотьбаʾ [20, 31].

Рудлєв < *Rud(ъ) + *-ovъ < псл. *rudъ ʿрудийʾ [20, 134-135].

Судилков < *Sǫd(ъ) + *-ovъ < псл. *sǫdъ ʿспільний розгляд, судження, примиренняʾ [20, 466-467].

Горухов < *Горох* + *-ovъ (сучасне волинське прізвище *Горóх* у Камінь-Каширському районі) [62, 36].

Цєвов < формально відантропонімне походження + *-ovъ.

Цєпоров < похідний онім від антропоніма *Цеперь/ Цепор* < *Чеперьъ/Чепоръ* [62, 146] + *-ovъ.

Полганов < **Полган* + *-ovъ [62, 107].

Хоров < *Хорь + *-ovъ.

Львов < *Львъ + *-ovъ [29, 389]. Інша думка: від д.р. особового імені *Львъ*, пізніше зазнав переосмислення на зоографічній основі (герб міста – лев у відкритій брамі) [19, 85].

Шєлвов < *Шєлвъ* (галицький воєвода) + *-ovъ [19, 175; 62, 150].

Баєв (Баєв) < *Бай* + *-евъ (пор. сучасне прізвище *Бай* на Волині) [62, 9]; пор.: *Байло* < діал. *байло* ʻворожбит; базіка’ < баяти [20, 117].

Батков < *бат, батько* означали ʻбрат’ [61, 152] + *-овъ; можливо, означав «братів», «той, що належав, належить братові».

Бєлашов < ст.укр. *Бѣлашъ* + *-ovъ [61, 9].

Бѣлєв < псл. *Бё1ъ з *bhoilos / *bholios < i.є. *bhel- / *bhol- ʻсяяти, блищати [20, 196] + *-evъ (пор. укр. *Біль,* серб. (похідне) *Бѣљева гар* [61, 8]. Зауважмо, що більшість топонімів з основою *Біл-* виникла за кольоровою ознакою або за якістю, властивістю географічного об’єкта (води, ґрунту, каміння, вапнякових порід, снігового покриву, будівлі тощо) [35, 46] шляхом субстантивації та онімізації відповідних форм прикметника *білий* ʻякий має колір крейди, молока, снігу; чистий, прозорий’ [48, 181].

Божов < Бож + *-ovъ.

Вгринов (**Вгрынов, Угринов**) < Угрин + *-ovъ (пор. укр. *Угрин* як сучасне прізвище Рівненщини [62, 140].

Вєрбѧєв < **Вербай* + *-evъ [62, 23].

Квасов < *Kvas(ъ) *-ovъ < псл. *kvasъ < псл. *kysnǫti ʻкиснути’ [20, 416, 438] (*Квасило* – прізвище; очевидно першопоселенець [63, 171] від укр. *квасити* ʻвиявляти незадоволення’ [48, 131].

Колмов < **Колм* +*-ovъ [62, 66].

Коршов < **Корш* +*-ovъ (пор.: старопольске *Karsz*) [62, 69].

Купичов < *Купич* +*-ovъ.

Лавров < *Лавр* +*-ovъ (пор. староукр. *Лавро*).

Дємидов < *Дємид* +*-ovъ.

Романов < *Роман* +*-ovъ.

Хрєнов < Хрєн +*-ovъ (назва повʻязана з особовим іменем або глузливим прізвиськом – сучасне *Хрін*).

Хмєлєв < *Хмель* + *-evъ [див. ще: 63, 374].

Холонєв < *Холонь* + *-evъ (формально, як зазначає В. Шульгач, тому маркує це словом (?) [62, 143].

Садов < *Сад* +*ovъ (від особового імені).

Корсов < *Корс + *-ovъ (відантропонімне утворення, імовірно від прізвища з основою *корск*- з ознакою ʻкривий, зігнутий', укр. діал. *корса* ʻполоз санок' [62, 68].

Яблонов < *Яблун(ь) +*ovъ (від давнього відапелятивного імені).

Малєв < *Mal(ъ) + *-evъ < псл. *malъ ʻмалий' [20, 371] (це давній посесив, як сучасні астіоніми Львів, Київ).

Горихов < *Оріх + *-ovъ (від апелятивного антропоніма, похідного від назви рослини; можливе також заснування та найменування поселення вихідцями з Горихова чи мотивовано горіховими насадженнями); пор.: **Гориховская дорога**.

Києв < *Кий + *-evъ < псл. *kyjь* (< *kū-jo-) 'кий, молот, довбня' [20, 430; 19, 80] (мотивований відапелятивними антропонімами від назви предмета: ім'я *Кий* – від *кий* 'частина тонкого стовбура або грубої гілки, очищена від пагонів'. М. Худаш вважає ойконім Київ відкомпозитним утворенням від праслов'янських імен-композитів **Kojislavъ, *Kojidanь* [29, 180], посесив на -ев- від імені *Кый*, як і їхнє слов'янське походження, не викликають сумніву й не суперечать типовим моделям [63, 174].

Почаєв < *Почай + *-evъ (ім'я *Почай* утворено від дієслова *почаяти/ чаяти* 'чекати, сподіватися' [20, 286], мотиватор – відапелятивний антропонім, що вказує на ставлення батьків до новонародженого. Однак припускають і відкомпозитне походження антропоніма *Почай* від двоосновного імені **По[зна]чай*, **По[чѧ]чай* тощо [57, 181-183].

Тєрєшов < *Терех* + *-ovъ (розмовний варіант від *Терентій*).

Туличов < **Туличь* + *-ovъ.

Тарнов < **Тарновь* + *-ovъ.

Яров < *Яръ* + *-evъ (особове ім'я – ст.укр. *Яревъ* [62, 154].

Оздов <.*Оздъ (О + здъ) + *-ovъ (компонент -зд- відомий у слов'янському антропоніміконі, наприклад *Ždzimir, Ždzislaw, Ždziwoj* та ін.), можливо, з первісного **Гоздов* (з утратою задньоязикого приголосного, що властиво діалектам). В. Шульгач теж припускає: якщо форма *Оздовъ* є первісна, то це може бути похідне утворення з присвійним суфіксом *-ovъ і з приставним *о, основа -зд-) [62, 99].

Ощов < *Гощь* + *-ovъ [3, 104]; або не пов'язаний із композитом: < о.н. *Ощь(а)// Гощь(а) є видозміненим онімом.

Кошєво < *Кош* + *-evъ (пор. старопольське *Kosz*) або *Ковш*; пор. сучасне прізвище Волині – *Ковш* [62, 70].

Жуков < *Жукъ* + *-ovъ (пор.: сучасне прізвище на Волині, Ровенщині) [62, 49]

Пугачов < *Пугач* + *-ovъ *-ovъ.

Калусов < **kaluхъ/ *kalušь* (незасвідчений географічний термін) або ж за допомогою суфікса *-ovъ від загальнослов'янського географічного терміна *кал* 'бруд' (< псл. *kalъ < індоєв. *k^{u}alos 'глина, болото, бруд, багно' [20, с. 345] [35, 242]; або відантропонімне походження назви поселення: **Калушъ / *Калусъ / *Калухъ* – посесив на *-ьja [58, 118]. Укладачі «Етимологічного слованика літописних географічних назв» зазначають, що онім **Калиусъ* – назва темна, можна хіба припустити зв'язок із слов'янськими топонімами на Кал- від *калъ* 'бруд' [19, 65].

Подвійну мотивацію має ойконім **Охлопов <** *Охлоп + *-ovъ (пор. *Охлопко, Охлопков, Охлопковы*, *охлопок* 'жмут паклі, льону'). У цьому ойконімі можна говорити гіпотетично і про композити (*О +*Хлоп) [32, 119, 121]. Формально – похідне утворення від антропоніма **Охлопъ* [62, 103].

Загоров < *Загор* + *-ovъ. З. Купчинська вважає, що **Загоров** – це ойконімом посесивного типу, який міг утворитися за допомогою прийменника-префікса *за-* від географічної назви *Горів*, однак і поширений антропонім *Загора* міг стати твірною основою цього ойконіма [32, 116]. В. Шульгач вважає, що це похідне утворення з присвійним суфіксом -ов від антропоніма *Загор* [62, 95]. Професор Д. Бучко, аналізуючи ойконім *Заболотів,* теж звернув увагу, що хоча назва певним чином відбивала географічне розташування поселення щодо об'єкта, названого в її основі, однак «за структурою, словотвірною будовою вона не може бути кваліфікована як відапелятивне, а лише як присвійне утворення, оскільки в цій назві наявний

формант -ів. Тому вважаємо, що топонім *Заболотів* утворився від особової назви *Заболото» [4, 72].

Ойконіми із незмінюваним компонентом з- містять компоненти слов'янських композитних імен. Наприклад, **Зборошов** (< З + Бор) > **Зборів**. Мотиватор назви міста – ім'я *Зборъ*: Зборъ + -овъ (сучасне *Зборів* (-ів (< -овъ)). Є різні припущення щодо творення оніма [29, 138].

2.2. 1.4. Антропонімна основа на **-inъ*

Ойконіми на **-inъ*, твірними основами яких є відкомпозитні утворення, здебільшого ускладнені афіксами, наприклад,

Воютин < *Воюта (< *Вой + -ют(а); *Voj(ь) < псл. *vojь – воїн [20, 431] *-inъ.

Борѧтин (присєлок замка) < *Бората + *-inъ (< *Бор + -а(я)т(а)) (сучасне – *Боратин*, фонетичне явище ствердіння -р-).

Жидичин < *Жид(т)ик(а) (< *Жид(т) + -ик(а)) *-inъ (уважають, що це похідне утворення з присвійним суфіксом -ин від патроніма *Жидичѧ [62, 47].

Люблин < *Люб(а) (< *Люб) + *-inъ.

Мстишин < *Мстих(а) (< *Мст(і) + -их(а) *-inъ (*Mьst(ь) < псл. *mьstiti ʿмстити' [20, 528-529].

Радошин < *Радох(а) *-inъ (< *Рад + -ох(а); *Rad(ъ) < псл. *radъ ʿрадий' [20, 11].

Рачин, очевидно, **Ратчинъ** < *Ратч//к(а) *-inъ (< *Рат + -ч//к(а)).

Стронѧтин < *Стронят(а) *-inъ (< *Строн + ат(а)).

Тушєбин < *Tux(ъ) *-inъ (< псл. *tuxъ ʿтухлий' [20, 687].

Смєдин < *Смедь* + *-inъ.

Торчин <**Торка, *Торча* (від антропоніма) *-inъ [62, 137]; назва від топооснови *Торч-* і суф. *-ин*, де *Торч* пов'язують із торками [63, 355].

Моквин < утворилися не від власної назви *Моква*, адже такої не зафіксовано в лексикографічних джерелах, а від апелятива *моква* [32, 98]; *моквá* ʿмокрота, сирість', ʿнизина, залита водою' [48, 781].

Микулин < *Микъла* + *-inъ (< *Николаи* (д.-р. особове ім'я) [19, 88].

Чєрнѧтин < **Чарнѧта* + *-inъ (реконструйований за катайконімом *Чарнѧтинци* (з демінутивним суфіксом -'ат-) [19, 172].

Козин < *Коза* + *-inъ (в основі твірного прізвища збережено апелятив *коза* (пор. особові назви *Коза, Козєнята, Козка* та ін.) [18, 124].

Хорохорин – *Хорохоря/*Хорохора + *-inъ [62, 144].

Щурин < *Щура/Щуря* +*-inъ (можна порівнювати з білорським діалектним *щура* ‘миші‘) [62, 153].

Михлин < *Михля*+ *-inъ.

Кисєлин < **Кисєль* +*-inъ (за аналогією до похідних на -ин від прізвиська)

Губин < від антропонімне прізвиськове походження від *Губа*+ *-inъ.

Отже, ойконіми на -ин (<*-inъ) мають такі ж особливості, як і утворення на -ів (<*-ovъ), проте їхніми етимонами були зазвичай чоловічі та жіночі імена на -а [29, 398].

2.2.2. Твірні основи – апелятиви

2.2.2.1. Апелятивна основа онімів на *-ьskъ, *-ьn

Словотвірною основою цих онімів є апелятивні відносні прикметники на *-ьn- та *-ьsk-. Власні географічні назви постають як результат субстантивації відносних прикметників зі суфіксами *-ьn- та *-ьskъ. Зазначмо, що ці суфікси були продуктивними зокрема в українській ойконімії від найдавнішого періоду та є активними дотепер (передусім – у мікротопонімії) [32, 35].

Первісно такі прикметники були атрибутивними компонентами словосполучень, проте у XIV–XV ст. уже повністю субстантивувалися [32, 35].

У «Луцькій замковій книзі 1560-1561 рр.» засвідчено ойконіми із формантом *-ьskъ як у нечленній, так і в членній формах, а саме:

чоловічий рід – нечленні форми: *Луцк (Луцко), Бєрєстск, Лотовск, Окорск, Поворск, Долзъск, Вєлицк, Сєлєцк, Шумск* та ін.; членні форми: *Бєлзъскии, Борисковскии, Бузскии, Володимєрскии, Житомирскии, Заборовльскии, Загоровскии, Ковєлскии, Пинскии* та ін.;

жіночий рід – нечленна форма: *Полска*; членні форми: *Викгурская, Волынская зємля, Дєсѧтинская, Иалѧнтская, Ковєлская, Костѧновъская, Подолская, Почапская, Руская, Садовская, Нєсвѣцкая зємлѧ, Поповицкая зємля* та ін.;

середній рід – нечленна форма: *Вєлавско***;** членнні форми: *Бєрєстиянскоє, Богдановскоє, Литовскоє, Игнатовскоє, Коръмановскоє, Подолскоє, Рускоє, Сопчинскоє Лопатскоє дворищє, Угриновскоє имєнє, Нємєцкоє, Порванєцкоє* та ін.

Ці власні географічні назви є первинними за походженням, тобто виникли першими, не були похідними від інших назв, і репрезентують найдавніший топонімний пласт. Аналізуючи твірну основу відприкметникових онімів на *-ьsk-, *-ьn-, варто звернути увагу на те, що їх становлення (передусім ойконімів) на початковому етапі і в останні сторіччя відрізняється: «перші мали безпосередній зв'язок із характером поселення, а другі – утворювалися за певною формальною схемою, яка була далекою від характеристики того об'єкта, що номінується» [32, 36]. Індивідуально-посесивне значення форм на *-ьskъ занепало через активне функціювання суфіксів *-*іпъ* та *-*ovъ/*-evъ, що перебрали присвійність [32, 18]. Із цим пов'язано те, що в пам'ятках актової мови XIV–XVст. немає прикладів творення місцевих назв на -*ьск-ий (-цк-ий)* від особових власних назв [15, 59].

У «Луцькій замковій книзі 1560-1561 рр.» аналізовані топоніми є первинні – назви формувалися шляхом приєднання суфікса *-ьskъ до твірної основи, що безпосередньо характеризувала населений пункт.

Етноназва збереглася в ойконімі **Нємєцкоє** (сучасна назва *Кам'янка*). Онім засвідчує існування в минулому німецьких колоній.

Вєлицк **<** *Velьj(ь) + *-ьskъ (< псл. *velьjь – міцний, сильний, могутній [20, 346–347]. На думку В. Шульгача, це дериват на -ськ (<-цк) від контактного мікротопоніма *Великий* [62, 23].

Долзъск < *dolъ *-ьskъ.

Луцк (первісно *Лучьскъ*) < від давньоукр. *лука* < псл. **lǫka* 'кривизна, вигин', укр. *лука* 'рівна місцевість, вкрита травою, луг; вигин річки або берега моря; заплавний луг у вигині річки' [20, 301-302; 19, 83].

Сєлєцк < апелятив *селец* + *-ьskъ (*селець* – маленьке село).

Бузск < Буг + *-ьskъ.

Шумск < **Шум +** *-ьskъ (гідронім < апелятив *шум* 'галас, вир', 'піна' [20, 489] (попри імовірне відгідронімне походження, зараз річки з такою назвою біля Шумська немає). Можливе походження від спільнослов'янського *šuma*

ʿліс’ [19, 175]. Отже, це або релятив на -ьск-, або омонімізація на рівні гідронім *Шумск* → ойконім.

Бєрєстск < *Берест/берест* + *-ьskъ (первісна форма до *Береськ* зазнала фонечних змін) (*берест* ‘листяне дерево з коричнево-сірою корою і овальними, на кінці загостреними листками, яке використовують для живоплотів та захисних лісонасаджень’ [48, 160].

Бєрестск, засвідчений у «Луцькій замковій книзі 1560-1561 рр.» як іменник чоловічого роду, фіксується також у формі середнього роду **Beresko**. Така варіативність зумовлена, очевидно, зміною статусу поселення (хутір, дворище, невелике поселення), що узгоджується з загальною закономірністю для низки ойконімів: рід географічної назви може коливатися залежно від типу й величини населеного пункту. Аналогічну тенденцію спостерігаємо в уживанні **Луцкое місто** (с.р.) та **Луцкъ** (ч.р.), де граматичний рід корелює з адміністративною та функціональною характеристикою означуваного об’єкта [32, 49].

Передусім завужмо: якщо суфікс *-ьskъ- у пам’ятках давньоруської мови XI–XII ст. формує прикметники від усіх можливих різновидів, то прикметниковий суфікс *-ьn- приєднувався тільки до іменників-неістот. Позаяк давні утворення від іменників назв-істот, як-от в ойконімі «Луцькій замковій книзі 1560-1561 рр.» **Дроздни,** збереглися в давній ойконімії (В. Шульгач теж зауважує, що *Дроздни* < **Дроздень* (від апелятива *дрозденок* ʿпташеня’ [62, 45].

Усі іменні основи найменувань на *-*ьn*, засвідчені в «Луцькій замковій книзі 1560-1561 рр.», належать до семантичної групи онімів із конкретним значенням похідної і непохідної основи, адже абстрактні іменники як іменна основа таких онімів належать до пізнього періоду (XIX–XXI ст.) [32, 54].

У «Луцькій замковій книзі 1560-1561 рр.» фіксуємо власні географічні назви, які мотивовані відносними прикметниками із суфіксами *-*ьn*-, зокрема й ойконіми на *-*ьn*, відомі до XIV ст.: *Дубно, Бєрєзноє, Красноє, Полонѧ, Ратно, Ровно, Рогознѧ, Тєрємно*:

Красноє < *krasa + *-*ьn* (< псл. *krasa; kresati ʿстворювати, творити’ [20, 76].

Полонѧ < *polnъ <+ *-*ьn*.

Тополнє < *topolь + *-*ьn*.

Тєрємно < терем + *-*ьп* **(**д.р. *тєрємъныи***,** повʿяаного з *тєрємъ* ʿвисокий дім, палац’ [62, 136].

Рєпная < *rěpa + *-*ьп.*

Мороч < *morъ + *-*ьп* Ойконім *Морочно* може бути пов’язаний також з апелятивним прикметником *морочний* ʿтемний’ [20, 516], що не суперчить загальнослов’янській основі *morъ.

Дубно < *dǫbъ +*-*ьп***.** Мотиватор прикметник *дубовий* (< д.-р. дꙋбьнъ < псл. *dǫbъ ‘дубовий’ [20].

Ровно < *orvьnъ + *-*ьп.* Мотиватор давньоукраїнський прикметник *ровьный* – рівний ‘який не має западин і підвищень; який не має викривлень, закрутів; прямий; який не має нахилу; стрімкий’ [48, 548]. Допускають можливість посередництва мікротопоніма (урочище *Рівне*) або антропонімів (*Рівний, Рівнюк, Рівник* тощо) [41, 81]; чи утворення від апелятива *рів* (як *Дубно, Ратно*, *Березно* тощо), де рів ‘довга глибока канава, розмита водою або викопана в землі’ (СУМ VIII, 547) [29, 327].

Бєрєзноє < *berza + *-*ьп*. Топооснова *берез-* стала етимоном багатьох онімів. Є думка про утворення назви поселення *Березне* від особової назви **Березний*, від топонімного антропоніма, похідного від назв населених пунктів *Березна, Березно* [41, 78]. Це давньоруська назва утворена в результаті субстантивації та онімізації форми середнього роду відносного прикметника *березний* ʿстосується до берези’ [48, 160]. Утворення з коренем *берез-* виявляють високу продуктивність в українській топонімії [35, 39-40].

Боголюбоє < субстантивація та онімізація форми середнього роду відносного прикметника *боголюбний* ʿякий любить Бога’.

Дєръновоє < дерен < топонім *Дерне* (в основі топоніма – апелятив *дерн*, пов’язаний із дієслом *дерти* [62, 41].

Полонаѧ (гідронім) < ойконім (трансонімізація): *полонина* ‘лука, луг’, ‘гірська рівнина’, *полоня* ‘відкритий простір, який не поріс деревами й кущами’ [19, 106] або народний географічний термін *полонь* ‘чисте безліс місце, луг, сіножать, пасовисько’ [29, 325]. В. Шульгач зазначає, що *Полоная* < від субстантивованого прикметника *полон(н)ий* < апелятив *полоня* ʿчисте, вільне від випасу або сінокосу місце’ [62, 112].

Полонаѧ (річка) < результат семантичного способу творення від тієї ж основи, що й *полоня* ‘відкритий простір, який не поріс деревами і кущами’ [19, 106].

Твєрдын < від *твердий, твердіти*, що маркує топографічні, місцеві особливості терену + *-*ьп*.

Зубилно (Зубєлно, **Зубєлно)** < *зубильний* (-о) + *-*ьп* (прикм. до *зубило* ‘ручний ударний інструмент, призначений для рубання металу або обробки каменю’ [48, 726]; затемнена мотивація.

Коилно – затемнена мотивація [62, 65].

2.2.2.2. Апелятивна основа онімів на *-any/ *-jany

Ойконіми на *-*itji* та *-*any/-jany* під впливом суспільно-історичних умов, мотивувальних баз і структурних ізоморфізмів суфіксів розділилися на номінативно-семантичні типи: назви на *-*itji* – власне-, посесивно- та катойконімно-патронімні; ойконіми на *-*any/*-*jany* – локально-етнічні (відетнонімні) і відантропонімні [32, 67].

Географічні назви з антропонімними основами формуються за схемами: власне ім’я > нащадки > колектив > назва поселення або власне ім’я > родина > назва села [32, 66]. Тому з огляду на первинне локально-етнічне значення ойконімів на *-*any/*-*jany* більшість із них мотиваційно пов’язана з географічною номенклатурою. Вони **у**творені семантичний способом (цим способом творилися ойконіми на -ани/-яни від апелятивних назв груп людей, які жили на цій території), є результатом топонімізації множинних апелятивних назв на означення групи людей за різними їх характеристиками.

В аналізованому джерелі зафіксовано тільки 6 ойконімів:

Дубчаны < апелятив ботанічний термін *дуб* ‘багаторічне листяне дерево з міцною деревиною та плодами – жолудями’ [48, 428] < люди, які поселилися на місці, де дуби були ознакою місцевості.

Дублѧны < відапелятивний онім *дуб* < люди, які поселилися на місці, де дуби були ознакою місцевості.

Тристѧни < (**Тростенъ* (з реалізацією *Трстъ* < замість *Трост*-) [62, 137] < апелятив *трость* ‘очерет’ [48, 284] < люди, які поселилися на місцевості, де росте очерет.

Клєчаны < патронімний онім *Клєч* – люди/ поселення, ознакою яких є прізисько або назва родоначальника *Клєчко/Клєч.*

Рыкани < патронімний онім *Рик* – люди/поселення, ознакою яких є прізвисько або риса характеру родоначальника.

Галичаны < апелятив-етнонім *галичани* – люди, ознакою яких є Галичина.

ВИСНОВКИ

Топонімія – ключовий важливий сегмант онімного простору, що фіксує мовну, культурну, історичну та соціальну інформацію про територію тощо. Топонімія виконує системоутворювальну роль, забезпечує просторову орієнтацію, збереження історичної пам'яті та відтворення етнокультурних особливостей території. Збереження автентичних назв свідчить про культурну особливість народу. Аналіз топонімів вимагає коплексного підходу та ретельного дослідження.

«Луцька замкова книга 1560-1561 рр.» є унікальним джерелом для вивчення мовної та культурно-історичної ситуації Волині та українських земель загалом у середині XVI століття. Ця пам'ятка репрезентує безпосередній матеріал офіційного ділового письма того часу та дає змогу реконструювати мовні норми, стилі канцелярського діловодства до Люблінської унії. Книга містить численні оригінальні ойконіми, що дозволяє простежити еволюцію власних географічних назв, їхні форманти, мотиви називання тощо. Матеріал дає можливість відновити докальні моделі творення назв, виявити сліди субстрантних впливів тощо.

У «Луцькій замковій книзі 1560-1561 рр.» зафіксовано різні групи власних географічних назв (ороніми (власні назви гір), гідроніми, мікротопоніми), але найбільше ойконімів, тому в роботі зосереджуємося на їхньому аналізі.

Відомо, що ойконіми з формантами **-ьskъ, *-ьn, *-any/*-jany, *-itji, *-j(ь), *-ovъ/*-evъ, *-inъ*: репрезентують архаїчний ойконімікон, позаяк ці суфікси походять із праіндоєвропейської доби. У магістерській роботі аналізуємо оніми, які представлено в «Луцькій замковій книзі 1560-1561 рр.», за формантною належністю, а саме: географічні назви *pluralia tantum*, пов'язані з родовим ладом суспільства: ойконіми на **-any/ *-jany (*6 онімів*) *-itji* (24 онімів); ойконіми, що мають зв'язок із відносними прикметниками – географічні назви на **-ьskъ* (44 онімів),**-ьn* (18 онімів), посесиви, утворені шляхом субстантивації присвійних прикметників: ойконіми на **-j(ь)* (22 ойконіми), **-inъ* (20 ойконімів) **-ovъ/*-evъ* (52 ойконіми).

Насамперед досліджено зафіксовані географічні назви щодо будови – прості, складні, складені. Чисельно переважають прості оніми, зокрема: оніми з формантом **-овцы* – 9 одиниць (*Панковцы, Пєрєгоновцы, Соколовцы, Трояновцы тощо*); оніми на *-и/-і* – 33 одиниці (*Жабокрики, Залозцы, Иалѧнты, Колышчинцы,*

Корчмы, Курозвоны, Локачи, Лучицы, Мачулищи, Микитинци, Огавчичи, Пелѣпелки, Пѣчихвосты та ін.); відапелятивні ойконіми, утворені шляхом топонімійної метонімії – 25 одиниць (*Волынь, Крупа, Острог, Овруч та ін.*) конфіксальні утворення «префікс + іменна основа + суфікс -*ьj-е (-*ьj-а)» - 4 одиниці (*Заполѣ, Залѣсѣ, Подрѣжѣ, Подолѣ*).

Досліджуваний матеріал репрезентує інші групи онімів, зокрема ойконіми на -ище – 1 одиниця (*Городищѣ*); оніми на на -ица(я), –овица(я) – 9 одиниць (*Грушвица, Чудница, Уимица, Муравица, Мощѣница, Камѣница, Грѣбѣница, Дубовица, Яровица*); оніми на -ець (<-ов-ець) – 18 одиниць (*Жуковѣц, Заваликовѣц, Змѣинѣц, Инставѣц*, *Коршовѣцъ, Крупѣц*, *Куповатѣц*, *Максимовѣц та ін.*); оніми на -ьск-, -ьцк- – 36 одиниць (*Нѣсвѣцкая зѣмлѧ, Нѣмѣцкоѣ, Новоставскии став, Овруцкии, Подолская тощо).*

Серед зафіксованих складних топонімів можемо виділити такі моделі:

- ойконіми, твірними основами яких є іменник + дієслово – 4 одиниці *(Бѣрѣзолупы, Боголюбы, Жабокрики, Пѣчихвосты);*
- ойконіми, твірними основами яких є прикметник + іменник – 2 одиниці (*Добрывода, Новосѣлки);*
- ойконіми, твірними основами яких є іменник + іменник – 1 одиниця *(Дорогостаи);*
- ойконіми, твірними основами яких є займенник + дієслова – 1 одиниця (*Всѣлюб);*
- ойконіми, твірними основами яких є композити із затемною мотивацією – 4 одиниці (*Балобоки, Курозвоны, Точивѣки, Лупоголовы).*

У «Луцькій замковій книзі 1560-1561 рр.» зафіксовано 48 складених найменувань. Значно переважають двокомпонентні назви, зокрема оніми з атрибутивним складником, який має різне семантичне наповнення, напркилад, характеризує поселення за його часом виникнення (*Старыи Торчин, Новыи Став* та ін.), характеризує поселення за його розміром (*Малая Мощѣница, Вѣликии Гостинѣц* та ін.), характеризує об’єкт за географічними маркерами (*Лисѣ Полѣ, Мѣловая Гора* та ін) тощо.

За семантикою твірної основи зафіксовані топоніми аналізуємо як відантропонімні та відапелятивні. Виявлено 124 онімів, твірна основа яких – антропоніми. Серед відантропонімних топонімів представлено з формантами *-*itji* – 24 одиниці (*Дєнєшєвичы, Жировичи, Иванчичы, Козлиничи, Кривичи, Митковичи тощо)* і *-*any/*-*jany* – 6 одиниць (*Галичаны, Бєрєстияни***,** *Дубчаны, Дубл*ѧ*ны, Клєчаны, Рыкани)*. Таку непропорційну кількість цих ойконімів-плюративів пояснюють хронологічними межами функціювання цих формантів: на *-*itji* вживаються у XII–XXI ст., тоді як на *-*any/*-*jany* – лише в XIV–XXI ст.

Окрім цього, досліджуване джерело ілюструє фіксацію ойконімів на *-*j(ь)* – 22 одиниці (*Дорогобуж, Житомиръ, Ковел, Крємѧнєц, Любомлъ та ін.)*, на *-*іпъ* – 20 одиниць (*Люблин, Мстишин, Радошин, Рачин, Стронѧтин, Тушєбин та ін.)*; на *-*овъ/*-*євъ* – 52 одиниці (*Мирков, Мутишов, Ратново, Рудлєв, Судилков тощо).*

Виявлено 62 відапелятивні топоніми, які мають словотвірні основи на *-*ьп*- та *-*ьsk*- і постають як результат субстантивації відносних прикметників із цими формантами. Зафіксовано власні географічні назви на *-*ьп* – 18 одиниць (*Красноє, Полонаѧ, Тєрємно, Рєпная та ін*.); ойконіми на *-*ьsk* – 44 одиниць (*Сєлєцк, Луцк, Долзъск та ін*.).

Деякі ойконіми мають не мають однозначного походження і мотивації творення, наприклад, *Шумск* – вважають, що ця власна географічна назва є релятивом на -ьск- або омонімізація гідронім *Шумск* → ойконім. Інші – мають затемнену мотивацію **(***Баболоки, Коилно, Хомор* та ін.**).**

Таким чином, «Луцька замкова книга 1560–1561 рр.» постає цінним матеріалом для реконструкції давніх мовних явищ та виявлення закономірностей ономастичного розвитку. Перспективність залученого матеріалу відкриває нові можливості для глибших історико-лінгвістичних досліджень українських географічних назв.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ДЖЕРЕЛ:

1. Баран О. Образ укріпленого міста в Галицько-Волинському літописі. Дрогобицький краєзнавчий збірник / ред. кол. Л. Тимошенко (гол. ред), В. Александрович та ін. Дрогобич: Коло, 2005. Вип. IX. С. 157-180.
2. Бевзенко С. П. Історична морфологія української мови. Ужгород : Закарпатське обласне видавництво, 1960. 416 с.
3. Беценко Т.П. Вступ до топоніміки. Навчальний посібник. Суми, 2019. 151 с.
4. Бучко Г., Бучко Д. Історична та сучасна українська ономастика: вибрані праці. Чернівці: «Букрек», 2013. 456 с.
5. Бучко Д. Г. Географічні назви на –івці на Поділлі (До питання про колонізацію Поділля). *Історичні джерела та їх використання.* 1966. Вип. 2. С. 93-98.
6. Бучко, Д. Г. «Іван Франко – основоположник української антропоніміки» // *Іван Франко: дух, наука, думка, воля : матеріали Міжнародного наукового конгресу, присвяченого 150-річчю від дня народження Івана Франка*. — Львів : Видавничий центр ЛНУ, 2010. — Т. 2. — С. 85-96.
7. Бучко Д. Г. Основні принципи і способи номінації поселень у Галицькій землі (за даними реєстру поселень 1670 р.) / Д. Г. Бучко // Українська мова. – № 4. – 2009. – С. 41-51.
8. Бучко Д. Г. Ткачова Н. В. Словник ономастичної термінології // Харків: Ранок Н-Т, 2012. – 256 с.
9. Вербич С. Ойконіми з формантом -ин-ці – важливе джерело для відновлення питомих антропонімів (на матеріалі назв поселень Хмельниччини) // *Записки з ономастики*. – 2022. – DOI: 10.18524/2410-3373.2022.25.275372.
10. Вербич С. О. Трансформація українського онімного простору: внутрішньо- та позамовні чинники. *Мовознавство*. 2014. № 2. С. 15-23.
11. Вербич С. О. Українська ономастика: перспективи розвитку Українська мова. 2010. №3. С. 73-80.
12. Габорак М. М. Топонімія Галицької Гуцульщини: Етимологічний словник-довідник. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2011. 636 с.
13. Гапон Л. О. Внесок Ярослава-Богдана Рудницького у розвиток української топоніміки / Л. О. Гапон // Scientific Journal “ScienceRise”. Філологічні науки. – 2016. – №10/1(27). – С. 53-58.

14. Грушевський М.С. Примітки до тексту Галицько-Волинської літописи. Записки Наукового товариства імені Шевченка. Л., 1895. Т. 8. С. 1-5.
15. Гумецька Л.Л. Нарис словотворчої системи української актової мови X1V–XV ст. К. : Вид-во АН УРСР, 1958. 298 с.
16. Данилюк І. Регіональні особливості української топонімії: лінгвістичний аспект // *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. – 2020.
17. Демська О. Українська ономастика в ідеологічному дискурсі XX століття // *Українська мова*. – 2023.
18. Демчук М. О. Слов'янські автохтонні особові власні імена в побуті українців XIV–XVIII ст. Київ : Наук. думка, 1988. 172 с.
19. Етимологічний словник літописних географічних назв Південної Русі. К.: Наукова думка, 1985. 255 с.
20. Етимологічний словник української мови : у 7 т. / ред. кол.: О. С. Мельничук (гол. ред.) та ін. Київ : Наукова думка, 1982-2012.
21. Зоріна, Ю. Топоніміка Вінницької області. *Лінгвостилістика*. 2019. Вип. 2. С. 28-65.
22. Зубко А. Українська ономастика: здобутки та проблеми. Ономастика України першого тисячоліття нашої ери: [монографія] / О. В. Абакумов, Г. Є Бучко, Д. Г. Бучко та ін. – К.: Наукова думка, 1992. – С. 262-281.
23. Інститут української мови Національної академії наук України. Відділ історії української мови та ономастики. Київ : Інститут української мови НАН України, [2025].
UPD: https://iul-nasu.org.ua/viddily-ta-naukovi-grupy/viddil-istoriyi-ukrayinskoyi-movy-ta-onomastyky/grupa-onomastyky/istoriya-grupy.html
24. Карпенко О. П. Топонім. Українська мова: енциклопедія. НАН України, Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні, Інститут української мови ; ред. В. М. Русанівський та ін. Київ: Українська енциклопедія, 2000. 637 с.
25. Карпенко О. П. Топонім.Українська мова: енциклопедія. Київ: «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2007. – 715 с.
26. Карпенко О., Неклесова В., Ткаченко Г. Асоціативний експеримент як один із чинників дослідження власних назв. *Записки з ономастики*. 2022. DOI: 10.18524/2410-3373.2022.25.275374.

27. Карпенко Ю. О. Ономастичні міркування. “ Записки з ономастики “, зб.наук.праць, відп. ред. Ю. О. Карпенко. Одеса, 2005. Випуск №9. С. 11-17.
28. Карпенко Ю. О. Топонімія Буковини. Київ: Наукова думка, 1973. С. 12-17.
29. Котович В. Ойконімний простір україни: ономастичний та лінгвокультурологічний аспекти: дис. канд. філол. наук зі спеціальності 10. 02.01 «Українська мова». Луцьк, 2019. 156 с.
30. Купач Т. Г. Топонімія як мовний образ території України. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Географія. Вінниця, 2010. Вип. 21. С. 148-156. URL: https://library.vspu.net/items/6ac428a1-a391-4656-854f-ed1601281efb
31. Купчинська З. Архаїчні ойконіми на -ичі в системі плюративів. Українська мова. 2012. № 3. С. 73-93. URL: https://philology.lnu.edu.ua/wpcontent/uploads/2015/05/Ukrm_2012_3_9.pdf
32. Купчинська З. О. Стратиграфія архаїчної ойконімії України. Львів: НТШ, 2016. 1278 с. + 56 картосхем.
33. Лабінська, Г. М. Топоніміка : навчальний посібник. Львів : ВЦ ЛНУ імені Івана Франка, 2016. 274 с.
34. Луцька замкова книга 1560–1561 рр. / Інститут української мови НАН України, Інститут української археографії та джерелознавства імені М. С. Грушевського НАН України, Житомирський державний університет ім. Івана Франка, Центральний державний історичний архів України, м. Київ ; підгот. В. М. Мойсієнко, В. В. Поліщук. Луцьк, 2013. 733 с. (Пам’ятки української мови) (Серія актових документів і грамот).
35. Лучик В. Етимологічний словник топонімів України. 3700 назв. К.: ВЦ «Академія», 2014. 546 с.
36. Львівська ономастична школа : Хрестоматія / [відп. ред. Купчинська З. О.]. – Львів : Видавництво „Растр-7”, 2019. – 556 с.
37. Масенко Л. Т. Розвиток топонімічної лексики. *Історія української мови. Лексика і фразеологія*. К.: Наук. Думка, 1983. С. 620-659.

38. Мосенкіс Ю.Л. Проблема милозвучності української мови: теоретичні і методичні аспекти. Наукові записки НаУКМА. Том 20. Філологічні науки. 2002. С. 23-25.
39. Мриглод М. Становлення і розвиток моделей ойконімів Правобережної України з християнськими іменами в основах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова». Івано-Франківськ, 2002. 20 с.
40. Ономастика / С. О. Вербич // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2022.
URL: https://esu.com.ua/article-75454.
41. Пура Я.О. Назви річок басейну Горині, Ствиги та Середнього Стару. Львів, 1985.
42. Радьо Л. Н. Ойконіми України на *-jь (*-ja, *-je) у X-XX ст.: автореф. дис. … канд. філол. наук: 10.02.01. Івано-Франківськ, 2004. 18 с.
43. Редьква Я. П. Українська ойконімія: стратиграфічно-ареальний, соціо-, екоономастичний та лінгвокультурологічний напрями. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки. 2023. Вип. 3(101). С. 181-195.
44. Роспонд С. (Stanisław Rospond), O derywacji fleksyjnej w nazewnictwie miejscowym słoweńskim, Onomastica Jugoslavica 2 (1970), c. 30-63.
45. Скорук І. Д. Курсова та дипломна роботи з ономастики: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Луцьк : Вежа-Друк, 2014. 296 с.
46. Словник гідронімів України / Ред. кол.: А. П. Непокупний, О. С. Стрижак (заст. голови), К. К. Цілуйко (голова); Укладачі: І. М. Желєзняк, А. П. Корепанова, Л. Т. Масенко, А. П. Непокупний, В. В. Німчук, Є. С. Отін, О. С. Стрижак, К. К. Цілуйко. АН УРСР. Ордена Трудового червоного прапора Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні, Українська ономастична комісія. – К.: Наукова думка, 1979. – 782 с.
47. Стрижак О. Топоніміка України. – Київ: Наук. думка, 1968.

48. Словник української мови : в 11 т. / ред. кол.: І. К. Білодід (голова) та ін. Київ: Наукова думка, 1970-1980.
49. СУМ$^{XVI – I пол. XVII}$ – Словник украïнскої мови XVI – I пол. XVII ст. Львів, 1994. Вип. 2.
50. Таранова Н. Основні етапи розвитку топонімії як науки // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. Сер. Географія. Тернопіль : ТНПУ, 2006. Вип. 2. С.19-26.
51. Титаренко А. А. Місце урбанонімів у загальній класифікації онімів. *Філологічні студії: Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. 2013. Т. 9, № 2. С. 171-180.
52. Торчинський М. Ойконімія Південно-Західного Поділля: автореф. дис. канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова». К., 1993. 23 с.
53. Торчинський, М. М**.** Онімна система і критерії її аналізу. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: Мовознавство*. 2014. Вип. 11. С. 282-287.
54. Торчинський М. Функціональна характеристика власних назв. Studia Slawistyczne. Etnolingwistyka i Komunikacia Międzykulturowa. Lublin : Wydawnictwo KUL, 2017. S. 287–300.
55. Царалунга І. Б. Українські топоніми на -ани (-яни): автореф. дис. … канд. філол. наук: 10.02.01. Львів, 2006. 17 с.
56. Цілуйко К. К. Українська топоніміка напередодні V Міжнародного з'їзду славістів. Питання топоніміки та ономастики. К. : Вид-во АН УРСР, 1962. – С. 5-16.
57. Худаш М. Л., Демчук М. О. Походження українських карпатських і прикарпатських назв населених пунктів (відантропонімні утворення). Київ: Наук. думка, 1991. 268 с.
58. Худаш М. Л. Українські карпатські і прикарпатські назви населених пунктів (утворення від слов'янських автохтонних відкомпозитних скорочених особових власних назв). Київ: Наук. думка, 1995. 362 с.
59. Чучка П. Прізвища закарпатських українців: історико-етимологчний словник. Львів: Світ, 2005. 707 с.

60. Чучка П. П. Слов'янські особові імена українців: історикоетимологічний словник. Ужгород, 2011. 432 с.
61. Шульгач В. П. Нариси з праслов'янської антропонімії. К., 2018. Ч. V. URL: https://iul-nasu.org.ua/wp-content/uploads/2025/07/SHULGACH-V.pdf
62. Шульгач В. Ойконімія Волині: Етимологічний словник-довідник. К., 2001. 189 с.
63. Янко М. Топонімічний словник України: Словник-довідник. Київ: Знання, 998. 432 с.
64. Miklošič, Franz Ritter von. Die slavischen Ortsnamen aus Appellativen. Vol. 1. — Wien: Gerold, 1872. C. 7-9, 22-25.
65. Semotanová, Eva. Development and current trends of the Czech historical geography. Geographica, Vol. 53, No. 2 (2018), C. 239-241.

ДОДАТОК

1. **Аршичин**, имєнє, 344, въ Аршичин (ЛЗК, Зн.в.)
2. **Аршичинскии** гаи (ѳ Коблинє), 103, Аршичинскии на палєнє (ЛЗК, Н.в.)
3. **Баєв, Баєв**, имєнє, двор/дворєц, сєло (во имєню Баєвском; до имєня своєго Баєвского; на зємлю баєвскую), 19, ѠОтчизног Баєва (ЛЗК, Р.в.)

82, жаловал на пнов Баєвских (ЛЗК, Зн.в.)

100, до имєня их Баєва пустили (ЛЗК, Р.в.)

130, в Баєвє (ЛЗК, М.в.)

140, жаловал мнє свєщєнник пана моєго баєвскии (ЛЗК, Н.в.)

143, до Баєва (ЛЗК, Р.в.)

193, до дворца моєго Баєвского (ЛЗК, Р.в.)

190, и просил врѧдник баєвскии (ЛЗК, Н.в.)

191, врѧдник пна Василя Гулєвича баєвскии (ЛЗК, Н.в.)

202, пєрєбѢгши в Баєви (ЛЗК, М.в.)

224, до пнов Баєвских (ЛЗК, Р.в.)

250, сусєдов жє єго панов Баєвских (ЛЗК, Р.в.)

263, во имєню Баєвском спала част на жон их (ЛЗК, Ор.в.)

280, спало было тоє имєнє Баєвскоє на нас (ЛЗК, Зн.в.)

281, в том имєню нашом Баєвском (ЛЗК, Ор.в.)

288, в том имєню нашом Баєвском (ЛЗК, Ор.в.)

292, в том имєню нашом Баєвском (ЛЗК, Ор.в.)

293, набывши части имєня Баєвског (ЛЗК, Р.в.)

299, в Привєредови або в Баєви (ЛЗК, М.в.)

300, которая част имєня Баєв (ЛЗК, Р.в.)

315, на двор єго Баєвскии (ЛЗК, Зн.в.)

4. **Баболоки**, имєнє 187, у Рудлєви, Баболоках и в ынших своих маєтностѧхъ (ЛЗК, М.в.)
5. **Батков**, имєнє 377, тоєст в Батковє (ЛЗК, М.в.)

6. **Билєвскии торг** (єдучи з Билєвског торгу) 161, єдучи з Билєвског торгу (ЛЗК, Р.в.)

7. **Бискупичи**, имєнє, двор (бискупицкии двор, до двора Бискупич; на имєню Бискупицкомъ)

317, з Бискупич до замку (ЛЗК, Зн.в.);

грєбелка (грєблѧ) пана Козинского имєня бискупицкого (ЛЗК, Р.в.)

246, имєня пана Козинского бискупицкого (ЛЗК, Р.в.)

8. **Бєлашов**, имєнє, которое […]жит к манастыру Дєрманскому 115, с Костєлца в имєнє Бєлашов (ЛЗК, Зн.в.)

9. **Бєлзъскии** повѣт Коруны Полскоѣ 273, то пак зємѧнє корунныє повѣту Бєлзъского Лащове (ЛЗК, Р.в.)

277, Коруны Полскоє повѣту Бєлзъского (ЛЗК, Р.в.)

278, в тот час зємѧнє Коруны Полскоє повѣту Бєлзъског (ЛЗК, Зн.в.)

10. **Бєлыи Сток (БѢлыи Сток)**, имєнє 89 был увиѫчии в Бєлом Стоце (ЛЗК, М.в.)

174, своєго ꙮічизного в Бєлом Стоце (ЛЗК, М.в.),

335, 370 ѳ Бєлом Стоце и в Городищу (ЛЗК, М.в.),

381, тогды част имєня єє ѳ Бєлом Стоце (ЛЗК, М.в.)

11. **Бєрєг**, двор Бєрєзскии, имєнє Пєтра Дєнисковича 135, тоєст на Столпец и Бєрєг (ЛЗК, Зн.в.)

12. **Бєрєзноє**, имєнє Аєдора ꙮстрожецкого 376, наєхавши на другоє имєнє Бєрєзноє до млына, єхавши до другого имєня Бєрєзноє (ЛЗК, Зн.в.)

13. **Бєрєзолупы**, имєнє (на имєню моєм Зденєжу и на Бєрєзолупєх) 268, до Бєрєзолупъ

291, на имєню моєм Зденєжу и на Бєрєзолупєх (ЛЗК, М.в.)

14. **Бєрєстєчко**, двор, 50, был ѳ вєзєню ѳ Бєрєстєчку (ЛЗК, М.в.)

279, до двора єго Бєрєстєчка (ЛЗК, Р.в.)

373, в домъ до Бєрєстєчка (ЛЗК, Р.в.)

15. **Бєрєстиянскоє имєнє** воєводы вилєнског (граница зємли пна воєводы вилєнског имєня Бєрєстиянского) 177, воєводы вилєнског имєня Бєрєстиянского пѧтдєсѵт копцов (ЛЗК, Р.в.)

16. **Бєрєстск**, двор (ѳ дворt Бєрєстском; до двора Бєрєстского; у Бєрєстску) 241,ꙮѿвєдши до двора Бєрєстского (ЛЗК, Р.в.)

368, ѳ дворє Бєрєстском оступили (ЛЗК, Ор.в.)

17. **БѢлєв** 309, до БѢлєва Татариновои (ЛЗК, Р.в.)

18. **Блудов**, имєнє, двор, кгрунт имєня Блудовског 166, имєня єє млсти Блудовског (ЛЗК, Р.в.)

229, знашодчи пнюю Свинюскую у Блудовє (ЛЗК, М.в.),

233, до имєнѧ Блудова (ЛЗК, Р. в.)

331, жє имѣню Блудовє (ЛЗК, Д.в.)

345, во имєнє Блудов (ЛЗК, Зн.в.)

339, тоєст имєня Блудова с присѣлком Дєсѧтиною (ЛЗК, Р.в.)

19. **Богдановскоє дворищє** имєня ҒОхлоповского 283, в дворищи Богдановскомъ

351, в дворищы Богдановском (ЛЗК, М.в.)

20. **Боголюбоє**, сєло 277, за сєло Боголюбоє (ЛЗК, Зн.в.)

21. **Боголюбы**, двор имєня цєрковного (Жидичинського монастиря) 160; в дворє Боголюбскомъ (ЛЗК, М.в.)

160, двор имєня єго млсти цєрковного Боголюбскии (ЛЗК, Зн.в.);

22. **Богуши**, имєнє кнзѧ Ѳєдора ҒОстрожєцкого 376, єго мл пна моєг Богуши (ЛЗК, Р.в.)

23. **Божов**, имєнє 3, во имєнє Божов (ЛЗК, Зн.в.)

5, хотєчи во имєнє моє в Божов (ЛЗК, Зн.в.)

24. **Боков**, имєнє костєла Луцкого 30, до Бокова (ЛЗК, Р.в.)

25. **Болотковцы**, имєнє Джусов 305, в Болотковцах (ЛЗК, Р.в.)

26. **Борѧтин**, присєлок замка Тєслугова 339, з присєлки Борѧтином (ЛЗК, Ор.в.)

27. **Борисковичи**, имєнє 372, в Борисковичох службу (ЛЗК, М.в.)

28. **Борисковскии** двор 99, на двор єго Борисковскии (ЛЗК, Зн.в.)

29. **Борисковскии** став и млын 99, част ставу и млына Борисковског (ЛЗК, Р.в.)

30. **Боровичи**, имєнє, сєло 15, до Борович (ЛЗК, Зн.в.)

54, в Боровичох (ЛЗК, М.в.)

93, з Борович до буды (ЛЗК, Р.в.)

98, люди в Боровичох (ЛЗК, М.в.)

31. **Бородчицкая** гать 222, почонши ҒОı гати Бородчицкоє (ЛЗК, Р.в.)

32. **Бруховичи**, имєнє 137, в Бруховичо (ЛЗК, Зн.в.)

33. **Брыховичи** 322, подданного кролєвского з Брыхович (ЛЗК, Р.в.)

34. **Бузскии повєт** Коруны Полскоє 314, Коруны Полскоє повєту Бузского (ЛЗК, Р.в.)

35. **Буг**, рєка 104, до Буга (ЛЗК, Р.в.)

36. **Буглов**, сєло, имєнє кнзѧ Михаила Порыцкого 105, ѠТ сєла Буглова (ЛЗК, Р.в.)

37. **Букоима**, имєнє, двор (во имєнє єго Букоиму; въ половицу Бокоимы; у Бокоимє) 110, во имєнє єго Букоиму (ЛЗК, Зн.в.)

111, половину имєнѧ Букоимы (ЛЗК, Р.в.)

118, у Бокоимє мсца (ЛЗК, М.в.)

121, их сполєчного Букоимы (ЛЗК, Р.в.)

38. **Буремєц** 65, єхали з Буремца (ЛЗК, Р.в.)

39. **Буремль,** имєнє кнзѧ Буремъског 77, в Буремли (ЛЗК, М.в.)

238, у Буремли (ЛЗК, М.в.)

362, в Буремли (ЛЗК, М.в.)

40. **Былєцкии** двор 364, в дворє Былєцкомъ (ЛЗК, М.в.)

41. **Бытєнь**, имєнє, сєло (з Бытнѧ; под сєломъ єго Бытєнскимъ) 112, з Бытнѧ (ЛЗК, Р.в.)

322, под сєломъ єго Бытєнскимъ (ЛЗК, Ор.в.)

332, з Бытнѧ (ЛЗК, Р.в.)

42. **Ванчулов Буглов**, сєло, имєнє кнзѧ Михаила Порыцкого 105, до Ванчулова Буглова (ЛЗК, Р.в.)

43. **Варковичи**, имєнє 149, з имєня Варкович (ЛЗК, Р.в.)

269, до имєня моєго Варкович (ЛЗК, Р.в.)

270, в дубровє варковъскоѧ (ЛЗК, М.в.)

272, мышки до Варкович (ЛЗК, Р.в.);

44. **Варковская** дуброва 294, ѡ дуброву Варковскую (ЛЗК, Зн.в.)

45. **Васковцы**, имєнє пнѧ Шумского, сєло 87, до сєла Васковцов (ЛЗК, Р.в.)

46. **Ватинскоє** полє 290, на полє єго // влостивоє Ватинскоє (ЛЗК, Зн.в.)

47. **Вгринов (Вгрынов)** имєнє, двор (имєнє своє Вгриновскоє) 38, во всих пожиткохъ имєнѧ моєг Вгриновского (ЛЗК, Р.в.)

41, трєтюю част имєня Вгриновског (ЛЗК, Р.в.)

76, имєнє моє Вгриновскоє (ЛЗК, Н.в.)

85, до Вгринова (ЛЗК, Р.в.)

205, в дворє Вгриновском (ЛЗК, М.в.);

298 (див. ще **Угринов**), з дому єго Вгрыновског (ЛЗК, Р.в.)

48. **Вєлавско**, имєнє в повѣтє ѠВруцкомъ 41, в повѣтє ѠВруцкомъ Котчисща и

Вєлавско (ЛЗК, Зн.в.)

49. **Вєликии Гостинєц**, дорога, которая идєт ꙮ Садова бєрєгом гая Линєвского до Локач 188, до дороги Вєликого Гостинца (ЛЗК, Р.в.)

50. **Вєликоє Кнзьство (Кнѧзство) Литовскоє** (монєта и личба) 71, Вєликог Кнзьства Литовского (ЛЗК, Р.в.)

72, Великого Кнзьства Литовского (ЛЗК, Р.в.);

5, Вєликого Князства Литвского, и тут у Вєликомъ Кнзтвє Литовскомъ (ЛЗК, Р.в., М. в.)

312, єго млсти гсдрского Вєликого Кнѧзства Литовского (ЛЗК, Р.в.)

320, на которую всєму Вєликому Кнѧзству Литовскому (ЛЗК, Д.в.)

51. **Вєлицк**, имєнє 324, до Вєлицка (ЛЗК, Р.в.)

52. **Вєрєщагинъци**, имєнє кнзѧ Михаила Порыцкого 105, кнзѧ єго млсти на Вєрєщагинъци (ЛЗК, Зн.в.)

53. **Вєрбѧєв**, имєнє (подданных з Вєрбѧєва) 296, з Вєрбѧєва (ЛЗК, Р.в.);

54. **Вєрба,** имєнє (до имєня єго мл пнѧ Михаила Ела Малинского до Вєрбои) 254, до Вєрбои (ЛЗК, Р.в.)

55. **Вєчин**, имєнє 122, имєнє Вєчин (ЛЗК, Н.в.)

320, такжо матєристоє Вєчин (ЛЗК, Зн.в.)

56. **Вжытныи** гаи, врочыщє сєла црковного Нєвжыль, 322, на врочыщу Вжытного гаю (ЛЗК, М.в.)

57. **Викгурская** зємля 265, на зємли Викгурскои (ЛЗК, М.в.)

58. **Вилгор**, имєнє, 134, в пана Вилгорского были у Вилгори (ЛЗК, Р.в., М.в)

59. **Вилно** (Вєлна**,** ѣ Вилнє, до Вилни, з Вилни) 23, 44, ѣ Вилнє (ЛЗК, М.в.)

51, была у Вилни (ЛЗК, М.в.)

59, позвы стати пєрєд єго кролєвскою млстю у Вилни (ЛЗК, М.в.)

70, за тыми позвы гсдрьскими у Вилни (ЛЗК, М.в.)

91, приєхали до Вилни (ЛЗК, Р.в.)

117, єго млстю у Вилни (ЛЗК, М.в.)

187, у Вилни лєжал (ЛЗК, М.в.)

273, до Вилни (ЛЗК, Р.в.)

277, до Вилни (ЛЗК, Р.в.)

305, будучи ѣ Вилни (ЛЗК, М.в.)

320, зо мною ѳ Вилни (ЛЗК, М.в.)

339, вгода застановєня нашого вилєнского (ЛЗК, Р.в.);

60. **Витониж**, имєнє 354, знашодши пна Василя Витонижского въ ВитонижY (ЛЗК, М.в.)

61. **Вишнєвєц,** зємлѧ имєнѧ, 194, на зємли Вишнєвєцкои (ЛЗК, Р.в.)

62. **Вишнєвєцкии** ярмарок, 348, єхал єсми з Вишнєвца зъ ярмарку с крамом; на ярмарок до Вишнєвца (ЛЗК, Р.в., Р.в)

63. **Воисєч (ВоисѢч)**, имєнє, 122, имєнє власности матєристоє ншо Воисєчє (ЛЗК, Зн.в.);

320, имєнє матєристоє Воисєч (ЛЗК, Зн.в.); со всих имєнєи своих, тоєст ВоисѢчя (ЛЗК, Р.в.)

320, имєнє матєристоє Воисєч (ЛЗК, Зн.в.); со всих имєнєи своих, тоєст ВоисѢчя (ЛЗК, Р.в.)

64. **Волѧнскии** ставок 351, прєз ставок Волѧнскии, мєжи ставку Волѧнского (ЛЗК, Зн.в., Р.в)

65. **Володава** 368, стояла ѳ Володави (ЛЗК, М.в.)

66. **Володимєр**, мѢсто 231, идєт зъ Сєрник до Володимєра (ЛЗК, Р.в.)

236, идєт з Сєрник до Володимєра (ЛЗК, Р.в.)

266, ѳ Володимєри был (ЛЗК, М.в.)

317, а ҀОстаток к Володимєру , єхал до Володимєра (ЛЗК, Д.в., Р.в)

358; ҀОни до Володимєра приєхали (ЛЗК, Р.в.)

67. **Володимєрскии** замок, вряд 176, и при поезднику замку Володимєрского (ЛЗК, Р.в.)

252, а на Володимєрскии замок (ЛЗК, Зн.в.)

266, подстаростим в замку володимєрскимъ (ЛЗК, М.в.)

68. **Володимєрскии** повѢт 19, а суди повѢту Володимєрского (ЛЗК, Р.в.)

48, зємєнина гсдрьског повєту Володимєрског (ЛЗК, Р.в.)

114, што зємєнин гсдрскии повѢту Володимєрского (ЛЗК, Р.в.)

144, зємєнина гсдрского повѢту Володимєрского (ЛЗК, Р.в.)

245, с повѢту Володимєрского (ЛЗК, Р.в.)

266, змєнин гсдрскии повѢту Володимєрского (ЛЗК, Р.в.)

299, зємєнин гсдрьскии повѢту володимєрского (ЛЗК, Р.в.)

300, зємѧнки гсдръскии повѢту Володимєрског (ЛЗК, Р.в.)

317, и пановє повѣту Володимєрского (ЛЗК, Р.в.)

351, судѧ повѣту Володимєрского (ЛЗК, Р.в.)

69. **Волын** 3, по Волыни здити (ЛЗК, М.в.)

44, приєхавши на Волын (ЛЗК, Зн.в.)

86, а другии ѠТ Волынѧ (ЛЗК, Р.в.)

132, тут на Волын зъєхати (ЛЗК, Зн.в.)

370, на Волын, приєхал (ЛЗК, Зн.в.)

377, з Волыни (ЛЗК, Р.в.)

70. **Волынская зємля** (до зємли Волынскои) 20, хоружич зємли Волынскоє (ЛЗК, Р.в.)

24, маршалка зємли Волынскоє (ЛЗК, Р.в.)

122, зємѧнка зємли Волынскоє (ЛЗК, Р.в.)

199, сєздє до зємли Волынскои (ЛЗК, Р.в.)

200, сєздє до зємли Волынскои, сєздє у зємли Волынскои (ЛЗК, Р.в., М.в)

373; панства зємли Волынскоє (ЛЗК, Р.в.)

71. **Воютин**, имєнє 282, в дому моєм ѠТчизном Воютинє (ЛЗК, М.в.)

72. **Всєлюб**, двор имєня в Новгородскомъ повѣтt 313, тоєст Исков, Всєлюб и з ыншими присєлки (ЛЗК, Зн.в.)

73. **Вѧзовыи луг**, врочищє имєня Садовского 356, тоєст на врочищи ѳ Вєзового луга (ЛЗК, Р.в.)

74. **Галичаны,** имєнє, двор 232, на долинє против Галичан (ЛЗК, Р.в.)

237, на долинє противку Галичан (ЛЗК, Р.в.)

75. **Гнидава** 291, хотєл взѧти Гнидаву (ЛЗК, Р.в.)

76. **Головбы**, имєнє, двор пана Михаила Тихновича Козинского 2, ѠТ тог имєня Головбъ (ЛЗК, Р.в.)

322, был ку имєню своєму Головбамъ (ЛЗК, Д.в)

332, єхал з Головбъ (ЛЗК, Р.в.)

77. **Голузєи,** имєнє 98, и в Голузєях (ЛЗК, М.в.)

78. **Горихов** 232, єхали зъ Горихова до Пєрємилѧ (ЛЗК, Р.в.)

237, єго млсти з Горихова до Пєрємилѧ (ЛЗК, Р.в.)

351, з Охлопова к Горихову (ЛЗК, Д.в.);

79. **Горухов**, замок, 66, до Горухова (ЛЗК, Р.в.) ;

80. **Гориховская дорога**, 351, над дорогою гориховскою(ЛЗК, Ор.в.)

81. **Городищє**, имєнє пнов Бєлостоцких 31, на єго част – Городищє, а Городищє ѠбадвА вєсполок заставили (Зн, Р.в.)

174, и в Городищи (ЛЗК, М.в.)

225, по правои сторонє ку имєню пнов Бєлостоцких Городищу (ЛЗК, Д.в.)

370, и в Городищу тым (ЛЗК, М.в.)

381, и в Городищу ни на ког иншог (ЛЗК, М.в.)

82. **Городок** 130, з Городка (ЛЗК, Р.в.)

83. **Гостинєцъ** кролєвскии, 244, на гостинцу кролєвскомъ, которыи идєт с Красног ко Мстишину (ЛЗК, М.в.)

84. **Грєбєнин**, городищє 31, на єго част – Грєбєнин (ЛЗК, Зн.в.)

85. 184, граница, поєхали єсмо границєю Грєбєниною (ЛЗК, Ор.в.)

86. **Грєбєница**, рєчка, которая дєлит зємлю Колыщинскую, Чєрнѧтинскую и мєстскую 184, чєрєз границу, рєчку Грєбєницу (ЛЗК, Зн.в.)

87. **Грицово**, имєнє 146, а имєня ихъ Грицова (ЛЗК, Р.в.)

369, и имєнєм Грицово (ЛЗК, Ор.в.)

88. **Грушвица**, рѣчка 177, почєнши Ѡ рѣчки Грушвицы (ЛЗК, Р.в.)

89. **Грушовнѧ**, имєнє 49, в Грушовнє (ЛЗК, М.в.)

71, во имєню Грушовнє (ЛЗК, М.в.)

72, ѳ Грушовни (ЛЗК, Р.в.)

73, части имєня Грушовна (ЛЗК, Р.в.)

90. **Грѧдныи Путь**, врочищє167, почавши Ѡ врочища Грѧдного Путѧ (ЛЗК, Р.в.)

91. **Губин**, имєнє 53, имєнє Ѡдно Губин (ЛЗК, Н.в.)

92. **Гугов**, имєнє, двор Гуговскии 319, имєнє моє Гугов (ЛЗК, Н.в.)

93. **Гудчии Брод** , имєнє панов Дрозденских 112, на имєнє єго Гудчии Брод (ЛЗК, Зн.в.)

346, на Гудчии Брод (ЛЗК, Зн.в.)

94. **Гулѧлники** 268, до Гулѧлникъ (ЛЗК, Р.в.)

95. **Дємидов** 377, тоєст в Дємидовє (ЛЗК, М.в.)

96. **Дєнєшєвичы**, имєнє в повѣтє Житомирскомь 359, тоєст Дєнєшєвичы (ЛЗК, Н.в.)

97. **Дєрман**, село 267, з сєла Дєрмана (ЛЗК, Р.в.)

98. **Дєръновоє** 23

99. **Дєсѧтина**, имєнє церковноє, сєло 246, того сєла Дєсѧтины, владыки володимєрского в Дєсѧтинє (ЛЗК, Р.в., М. в)

100. **Дєсѧтина**, присєлок имєня Блудов 339, имєня Блудова с присєлком Дєсѧтиною (ЛЗК, Ор.в.);

101. **Дєсѧтинская зємля** панєє Свинускоє 246, дєржачи зємлю дєсѧтинскую (ЛЗК, Р.в.);

102. **Дѧсѧтинскии гаи** боярина панєи Свинускои Жукова 246, ѳтираючи гаю дєсѧтинского (ЛЗК, Р.в.)

103. **Дѣд**, врочищє 225, ѳ врочища Дѣда (ЛЗК, Р.в.)

104. **Добрывода**, присєлок замка Тєслугов 339, з присєлки Добрыводою (ЛЗК, Ор.в.)

105. **Долзъск**, двор 372, и до двора своєго Долзъског побрал (ЛЗК, Р.в.)

106. дорога **Зубєлєнская**, котораѧ идєт с сєла Корчомъ до Зубєлна (Зубилна) (ЛЗК, Р.в.)

231, до дороги зубєлєнскоє, котораѧ идєт с Корчомъ до Зубєлна (ЛЗК, Р.в.)

236, до дороги Зубилєнскои (ЛЗК, Р.в.)

107. **гостинєц Вєликии** 236, як выливаєт ҒѺ гостинца Вєликог (ЛЗК, Р.в.)

108. дорога **Прасолская** 351

109. **Дорогобуж,** замок Дорогобужскии 349, в замку Дорогобужском, до замку Дорогобужского (ЛЗК, Ор.в., Р.в)

110. **Дорогобужскии** манастыр (Дорогобузкии) 187, в манастыри Дорогобузкомъ (ЛЗК, Ор.в.)

349, яко они манастыру Дорогобужскому (ЛЗК, Д.в.)

111. **Дорогостаи**, имєнє, двор, кгрунт 108, в Дорогостаєхъ (ЛЗК, М.в.)

109, єго млсти з Дорогостаи (ЛЗК, Р.в.)

344, кгрунту Дорогостоиского (ЛЗК, Р.в.)

112. **Дроздни**, имєнє, двор 136, во имєню своєм у Дрозднєх (ЛЗК, М.в.)

178, на двор єго Дрозднєнскии (ЛЗК, Зн.в.)

179, в Дрозднѧх (ЛЗК, М.в.)

221, в Дрозднѧх (ЛЗК, М.в.)

342, в Дрозднѧх (ЛЗК, М.в.)

113. **Дублѧны**, имєнє, двор пнѧ Щастного Кгєсинского 29, Дублѧн с пнзми (ЛЗК, Р.в.)

164, приєхавши до Дублѧн (ЛЗК, Р.в.)

114. **Дубно**, мєсто, замок 45, постановєнє в Дубнє (ЛЗК, М.в.)

55, з мєста єго млсти кнжѧског Дубна (ЛЗК, Р.в.)

116, рук єго млсти у Дубнє (ЛЗК, М.в.)

151, єго млст в Дубнє (ЛЗК, М.в.)

285, писаныи ѳ Дубнє (ЛЗК, М.в.)

294, и до Дубна ѠЭтогнали (ЛЗК, Р.в.);

ярмарок 254, на ярмарок дубєнскии (ЛЗК, Зн.в.)

115. **Дубовица**, рєчка 48, за рєчку Дубовицу (ЛЗК, Зн.в.)

144, за рєчку Дубовицу (ЛЗК, Зн.в.)

116. **Дубчаны**, двор 128, до двора єго Дубчанског (ЛЗК, Р.в.)

117. **Жабокрики, Жабокрыки**, имєнє, двор 10, ѳ дворє Жабокрыцком (ЛЗК, Ор.в.)

25, во имєню Жабокрыцком (ЛЗК, Ор.в.)

36, в Жабокрыках (ЛЗК, М.в.)

107, имєня єє млсти Жабокрык (ЛЗК, Р.в.)

125, до Жабокрык (ЛЗК, Р.в.)

175, и в половицу имєня Жабокрык (ЛЗК, Р.в.)

181, ку тому имєню Жабокрыцкому (ЛЗК, Д.в.)

339, на Жабокрики (ЛЗК, Зн.в.)

118. **Жаславль** (Жєславль, в Жаславли) – Заслав 256, и в Жаславли (ЛЗК, М.в.)

119. **Жєсна** з дворцом полєским, имєнє 95, и Жєсна з дворцом полєским (ЛЗК, Н.в.)

120. **Жидичин**, Жидичинскии манастыр 23, до Жидичина (ЛЗК, Р.в.)

65, до Жидичина (ЛЗК, Р.в.)

155, в Жидичинє (ЛЗК, РМ.в.)

306, к манастыру Жидичинскому (ЛЗК, М.в.)

307, к манастыру Жидичинскому (ЛЗК, М.в.)

121. **Житомирскии** повѣт 359, в повѣтє Житомирскомъ (ЛЗК, Ор.в.)

122. **Жировичи**, имєнє 177, имєня их Жировицкого (ЛЗК, Р.в.)

123. **Жоръновъ**, имєнє 269, з ымєнѧ єє мл Жоръновa (ЛЗК, Р.в.)

270, єє мл Жорновна (ЛЗК, Р.в.)

124. **Жуковєцкая** грєбля 260, в Жуковцє (ЛЗК, М.в.)

125. **Жуковєц**, имєнє Жуковецкоє (в Жуковце ... дворец пана Аалчєвского збудовано)

156, на кгрунтє Жуковецком (ЛЗК, Ор.в.)

260, в Жуковцє (ЛЗК, М.в.)

126. **Заборовль, Заборол**, Заборовльскии двор (до имєня своєго Заборовлѧ) 11, до

Заборовлѧ (ЛЗК, Р.в.)

34, на двор мои Заборовльскии (ЛЗК, Зн.в.)

51, на двор мои Заборолскии (ЛЗК, Зн.в.)

102, до Заборолѧ (ЛЗК, Р.в.)

273, до имєня своєго Заборовлѧ (ЛЗК, Р.в.)

277, ѳ дворцу своємъ Заборолском (ЛЗК, Ор.в.)

127. **Заваликовєц**, став, которыи лєжит там с тои стороны рєки Болванца ку бєрєгу имєня Сатановског 86, у Заваликовєц (ЛЗК, Зн.в.)

128. **Загоров, Загоровскии** двор 176, єстли ҒЭн двор Загоровскии (ЛЗК, Н.в.)

129. **Залєсє**, сєло во имєню кнѧзѧ Кошєрского 234, под самоє сєло єго млсти Залєсє (ЛЗК, Зн.в.)

130. **Залозцы**, 247, єздили до Залозєц (ЛЗК, Р.в.)

131. **Заполє**, ҒЭстров 201, поораиє влостивог ҒЭстрова их Заполя (ЛЗК, Р.в.)

132. **Затурцы**, имєнє, сєло 19, писан в Затурцохъ (ЛЗК, М.в.)

186, и всю чєрєду сєла Затурєцкого (ЛЗК, Р.в.)

133. **Зборошово**, имєнє, Зборошовскии кгрунт 249, на влостивыи кгрунт єго мл Зборошовскии (ЛЗК, Зн.в.)

361, моцно кгвалтом на имєнє ншѧє Зборошово (ЛЗК, Зн.в.)

134. **ЗвЬров**, имєнє 375, в лєсы имєня єго мл ЗвЬровског (ЛЗК, Р.в.)

135. **Здєнєж**, имєнє, двор 291, до двора своєг Здєнєжског (ЛЗК, Р.в.)

136. **Змєинєц**, имєнє 14, на Змєинцы (ЛЗК, Зн.в.)

343, до имєня своєго Змєинца (ЛЗК, Р.в.)

353, на Змєинцы (ЛЗК, Зн.в.)

137. **Золочов,** имєнє 279, длѧ окупаиu имєня своєго Золочова (ЛЗК, Р.в.)

373, и того имєня Золочова, так двору єг Золочовскому (ЛЗК, Р.в.)

138. **Зубилно (Зубєлно**, **Зубєлно)**, имєнє Зубилєнскоє 119, от имєнє ихъ сполноє Зубилно (ЛЗК, Зн.в.)

180, имєня их Зубєлна (ЛЗК, Р.в.)

231, до Зубєлна (ЛЗК, Р.в.)

342, свои на имєнє Зубилєнскоє (ЛЗК, Зн.в.)

354, ҒЭ имєнє Зубилно (ЛЗК, Зн.в.)

139. **Иванчичы** (во Иванчичох) 4, во Иванчичох (ЛЗК, М.в.)

140. **Ивань**, имєнє єго млсти кнѧзѧ Костєнтиново 149, на доброволнои дорозє во Иваню (ЛЗК, М.в.)

141. **Игнатовскоє** дворищє, што Игнат дєржал 291, дворищє Игнатовскоє (ЛЗК, Н.в.)

142. **Извєст**, врочищє 213, за врочищє // Извєст ку дорозє (ЛЗК, Н.в.)

143. **Инставєц**, став, которыи лєжит там с тои стороны рєки Болванца ку бєрєгу имєня Сатановског 86, тоєст у Инставец (ЛЗК, Зн.в.)

144. **Исачков**, имєнє 379, на имєнє Исачков (ЛЗК, Зн.в.)

145. **Исков**, двор имєня в Новгородскомъ повѣтє 313, тоєст Исков (ЛЗК, Н.в.)

146. **Иалѧнты**, **Иалѧнтская** зємля – Лівонія, служба, воина 239, до Иалѧнт (ЛЗК, Р.в.)

312, до зємли Иалѧнтскоє (ЛЗК, Р.в.)

320, до зємли Иалѧнтскоє (ЛЗК, Р.в.)

147. **Калусов**, имєнє 299, до Калусова (ЛЗК, Р.в.)

148. **Камєница**, имєнє Антона Яловицкого 274, во имєню єго Камєницы (ЛЗК, Р.в.)

149. **Камєнь**, имєнє 66, и приєхавши до Камєнѧ (ЛЗК, Р.в.)

68, во имєню єго млсти в Камєни (ЛЗК, М.в.)

150. **квасовская** граница 351, до квасовскоє границы (ЛЗК, Р.в.)

151. **Києв** (Киѣв), замок, мѣсто 24, на Києвє (ЛЗК, М.в.)

203, єдучи до Києва (ЛЗК, Р.в.)

273, єго кролєвскоє млсти до Києва (ЛЗК, Р.в.)

277, з грошми до Києва (ЛЗК, Р.в.)

334, иншии листы на имєня києвскиє (ЛЗК, Зн.в.)

152. **Кисєлин** 252, до Кисєлина приєхали (ЛЗК, Р.в.)

153. **Клєвань** 340, писан ѳ Клєвани (ЛЗК, М.в.)

341, писан в Клєвани (ЛЗК, М.в.)

154. **Клєчаны** 154, с Клєчан (ЛЗК, Р.в.)

155. **Кнєгинин**, **Кннин,** имєнє єго млсти пнѧ Григоря Ходкєвича 270, троцкого з ымєня єго млсти Кнгѧнина (ЛЗК, Р.в.)

285, з ымєня єго мл Кнгѧнина (ЛЗК, Р.в.)

294, з ымєня єго млсти Кнѧгинина (ЛЗК, Р.в.)

334, на имєнє Кнѧгинин (ЛЗК, Зн.в.)

335, єхавши до Кнѧгинина (ЛЗК, Р.в.)

156. **Кнгѧнин (Кнєгинин),** имєнє кнгни Збаразскои 208, єго тамжо ѳ Кнгнини (ЛЗК, М.в.)

157. **Коблин**, имєнє, двор 103, ѳ Коблини (ЛЗК, М.в.)

109, до Коблина (ЛЗК, Р.в.)

158. **Ковєл**, замок, 156, с Ковлѧ (ЛЗК, Р.в.)

358, будучи в Ковли (ЛЗК, М.в.)

178, врѧд замку Ковєлског (ЛЗК, Р.в.)

159. **Ковєлская** волость 234, всєє волости Ковєлскоє (ЛЗК, Р.в.)

160. **Ковєлскии** повєт 58, єго кролєвскоє млсти повєту Ковєлского (ЛЗК, Р.в.)

59, боярин повєту Ковєлског (ЛЗК, Р.в.)

161. **Козин** 135, в Козинє (ЛЗК, М.в.)

187, приєхал до Козина (ЛЗК, Р.в.)

162. **Козлиничи**, имєнє 137, в Козлиничох (ЛЗК, М.в.)

163. **Коилно**, имєнє 276, до Коилна (ЛЗК, Р.в.)

164. **Кокоров**, имєнє гсдрскоє повєту Крємѧнецкого 216, до имєнѧ гсдрског Кокоровского приєхали (ЛЗК, Р.в.)

165. **Колка**, имєнє пна Аалчовского (имєня Колку) 137, в Колку (ЛЗК, М.в.)

177, Колку запсовал (ЛЗК, Зн.в.)

301, до имєнєи своих Колку (ЛЗК, Р.в.)

166. **Колмов**, имєнє 60, до Колмова (ЛЗК, Р.в.)

167. **Колнѧтицкии** гаи (за гаємъ Калънѧтицкимъ) 244, за гаємъ Калънѧтицкимъ (ЛЗК, Ор.в.)

251, под гаи Колнятицкии (ЛЗК, Зн.в.)

168. **Колышчинцы**, имєнє, зємля Колыщинская 31, тоє имєнє Колышчинцы (ЛЗК, Н.в.)

184, которая дєлит зємлю Колыщинскую (ЛЗК, Зн.в.)

169. **Коптєв**, имєнє в ҒВруцком повєтє 46, на Коптєв (ЛЗК, Зн.в.)

170. **Копыль,** 291, и в Копыли (ЛЗК, М.в.)

171. **Коросниц**, став, которыи лєжит там с тои стороны рєки Болванца ку бєрєгу имєня Сатановског 86, тоєст у Коросниц (ЛЗК, Зн.в.)

172. **Корсов**, имєнє 14, в Корсовє (ЛЗК, М.в.)

338, части в Корсовє (ЛЗК, М.в.)

353, в Корсовє (ЛЗК, М.в.)

173. **Коруна Полская** (до Коруны) (див. Полска) 80, с Коруны Полскоє (ЛЗК, Р.в.)

174. **Корчмы**, сєло 231, идєт с Корчомъ (ЛЗК, Р.в.)

236, з сєла Корчомъ (ЛЗК, Р.в.)

175. **Коршовєцъ**, имєнє 284, єго ѠОтчизноє Коршовєцъ (ЛЗК, Н.в.)

297, приєхавши до Коршовца (ЛЗК, Р.в.)

176. **Коръмановскоє** дворищє имєня дєсѧтинского 246, подлє дворища дєсѧтинског Коръмановскогоє (ЛЗК, Р.в.)

177. **Косков**, имєнє (ѠО имєня кнгни єє млсти Косковског) 185, на поли Косковскомъ (ЛЗК, М.в.)

178. **Костѧновъская Лоза** 105, по Костѧновъскую Лозу (ЛЗК, Зн.в.)

179. **Котєлєвскоє** полє зємєнина гсдрского Василєя Привєредовского 92, на поли своєм Котєлєвском (ЛЗК, Ор.в.)

180. **Котчисщє**, имєнє в повєтє ѠОвруцкомъ, 41, имєнєи в повєтє ѠОвруцкомъ Котчисща и Вєлавско (ЛЗК, Р.в.)

181. **Кочкаровцы**, двор Кочкаровскии, 343, млст с Кочкаровца (ЛЗК, Р.в.)

353, на Кочкаровцы (ЛЗК, Зн.в.)

182. **Кошєво**, сєлищє 225, аж до пєта сєлища Кошєва (ЛЗК, Р.в.)

183. **Кошєр**, имєнє, замок, на замок мои Кошєр (ЛЗК, Зн.в.)

234, єго млсти имєнѧ Кошєрского (ЛЗК, Р.в.)

184. **Красноє**, имєнє пнов ѠОлєхновичов Борзобогатых, двор 157, будучи в Красном (ЛЗК, М.в.)

189, в Красном (ЛЗК, М.в.)

228, на доброволнои дорозє промєжку Красного (ЛЗК, Р.в.)

244, до Красного (ЛЗК, Р.в.)

296, с Красного (ЛЗК, Р.в.)

383, будучи на Красномъ (ЛЗК, М.в.)

185. **Красноє**, цєрков Свѧтого Спаса на Красном 291, на Красном (ЛЗК, М.в.)

186. **Крємѧнєц** (в Крємѧнцы, до Крємѧнца), мєсто, замок 13, в Крємѧнцы (ЛЗК, М.в.)

31, писан в Крємѧнцы (ЛЗК, М.в.)

247, до Крємѧнца (ЛЗК, Р.в.);

187. **Крємѧнєцкии замок,** урѧд гсдрскии 31, а на замок Крємѧнєцкии (ЛЗК, Зн.в.)

216, на врадє замку гсдрскомъ Крємѧнєцкомъ (ЛЗК, Ор.в.)

247, на замокъ Крємѧнєцкии (ЛЗК, Зн.в.)

323, до замъку гсдрского Крємѧнєцкого (ЛЗК, Р.в.)

188. **Крємѧнецкии** повєт 13, зємєнин повєту Крємѧнецкого (ЛЗК, Р.в.)

57, гсдрьскии повту Крємѧнецкого (ЛЗК, Р.в.)

216, до мєнє зємѧнє гсдрскиє повєтъ Крємѧнецкого (ЛЗК, Р.в.)

189. **Кривичи**, имєнє, двор 220, с того ж дому его Кривич (ЛЗК, Р.в.)

190. **Крошнє**, имєнє в повєтє Житомирскомь 359, тоєст Крошнє (ЛЗК, Н.в.)

191. **Крупєц**, присєлок замка Тєслугова 339, и на Крупец (ЛЗК, Зн.в.)

192. **Крупа**, имєнє (имєнє его млсти Крупую), 104, на имєнє его млсти Крупую (ЛЗК, Зн.в.)

193. **Кузмин,** двор 223, писан ѳ Кузминє (ЛЗК, М.в.)

194. **Купичов,** 112, до Купичова (ЛЗК, Р.в.)

346, приєхавши до Купичова (ЛЗК, Р.в.)

195. **Куповатєц**, врочищє имяня Садовского 356, до того врочища Куповатца (ЛЗК, Р.в.)

196. **Курозвоны** (в сєлє в Курозвонєхъ; в Курозвонєх) 357, там жє в сєлє в Курозвонєхъ (ЛЗК, М.в.)

197. **Куты**, имєнє 122, со всих имєнєи своих, тоєст Воисѣчя, Вєчина и Кутов (ЛЗК, Р.в.)

198. **Кушнєрова могила**, кгрунт имєнѧ Кошєрского 234, нєдалєко Кушнєровы могилы (ЛЗК, Р.в.)

199. **Лаврово**, имєнє, двор (двора панског, з Лаврова) 150, з Лаврова (ЛЗК, Р.в.)

167, и зємлѧ ихъ отчизная имєня Лавровского (ЛЗК, Р.в.)

200. **Львов**, мєсто 204, посылал до Лвова (ЛЗК, Р.в.)

201. **Линєвскии** гаи 188, бєрєгом гая Линєвского до Локач (ЛЗК, Р.в.)

202. **Липов Снѣть**, врочищє (до Липова Снѣтя) 177, аж до врочища до Липова Снѣтя (ЛЗК, Р.в.)

203. **Лисє Полє**, сєло, 184, до сєла Лисєго Полѧ (ЛЗК, Р.в.)

204. **Литва** (в Литвє, до Литвы) 123, повєдил в Литвє (ЛЗК, М.в.)

204, до Литвы (ЛЗК, Р.в.)

291, в Литвє (ЛЗК, М.в.)

205. **Литва**, имєнє Торчинскоє 356, имєня Торчинского Литвы (ЛЗК, Р.в.)

206. **Литогоща**, **Литогощъ**, имєнє 159, на влостивыи кгрунт имєня єє Литогощи (ЛЗК, Р.в.)

217, на зємли имєня Литогощъского (ЛЗК, Р.в.)

218, имєни єє млсти Литогощъского (ЛЗК, Р.в.)

291, в Литогощъ (ЛЗК, Зн.в.)

207. **Локачи** (до Локач) 188, до Локач (ЛЗК, Р.в.)

208. **Лотовка** 31, на єго част – Лотовка (ЛЗК, Н.в.)

185, аж до Лотовки (ЛЗК, Р.в.)

209. **Лотовск**, имєнє 146, имєня єго Лотовского (ЛЗК, Р.в.)

210. **Луков**, двор Пєтра Богдановича Загоровског (до Лукова, з Лукова) 54, з Лукова (ЛЗК, Р.в.)

168, до Лукова (ЛЗК, Р.в.)

211. **Лупоголовы**, врочыщє сєла црк~овного Нєвжыль 322, а на другом врочыщу Лупоголовах (ЛЗК, М.в.)

212. **Луцк, Луцко** (в мѣстє Луцком; з мѣста Луцкого; мєсто гсдрскоє Луцкоє; в мѣстє гсдрьском в Луцку; писан в Луцку) 3, в Луцку (ЛЗК, М.в.)

9, мєщанин мѣста Луцкого (ЛЗК, Р.в.)

15, єдучи до Луцка (ЛЗК, Р.в.)

17, до Луцка (ЛЗК, Р.в.)

18, писан в Луцку (ЛЗК, М.в.)

22, выєхал до Луцка (ЛЗК, Р.в.)

44, до Луцка (ЛЗК, Р.в.)

51, бала єсми в Луцку (ЛЗК, М.в.)

58, в мѣстє Луцком (ЛЗК, Ор.в.)

59, на мѣстє в Луцку (ЛЗК, М.в.)

65, чєрєз Луцко (ЛЗК, Зн.в.)

71, писан в Луцку (ЛЗК, М.в.)

72, писан в Луцку (ЛЗК, М.в.)

73, в Луцку (ЛЗК, М.в.)

79, приєхал до Луцка (ЛЗК, Р.в.)

80, писан в Луцку (ЛЗК, М.в.)

85, до Луцка (ЛЗК, Р.в.)

91, до Луцка (ЛЗК, Р.в.)

92, єдучи имъ з Луцка, хмєл в Луцку (ЛЗК, Р.в., М.в)

97, в мѣстє Луцком (ЛЗК, Ор.в.)

102, до Луцка (ЛЗК, Р.в.)

108, приєхавши до Луцка (ЛЗК, Р.в.)

128, довѣдавшися поблизу Луцка (ЛЗК, Р.в.)

182, ишол єсми з мѣста Луцкого (ЛЗК, Р.в.)

183, в Луцку (ЛЗК, М.в.)

192, єхали з Луцка (ЛЗК, Р.в.)

199, писан в Луцку (ЛЗК, Р.в.)

200, писан в Луцку (ЛЗК, Р.в.)

205, был в Луцку (ЛЗК, М.в.)

208, побълизꙁ Луцка (ЛЗК, Р.в.)

210, в Луцку (ЛЗК, М.в.)

215, жид мѣста Луцкого (ЛЗК, Р.в.)

219, мєщанин мѣста Луцкого (ЛЗК, Р.в.)

227, до Луцка (ЛЗК, Р.в.)

245, писан в Луцку (ЛЗК, М.в.)

246, в Луцку (ЛЗК, М.в.)

256, всих в Луцку (ЛЗК, М.в.)

275, под мєсто гсдрскоє Луцкоє (ЛЗК, Зн.в.)

276, в мѣстє Луцком (ЛЗК, Ор.в.)

277, и ꙁєхавши ꙾ Луцка (ЛЗК, Р.в.)

282, писан в Луцку (ЛЗК, М.в.)

285, в Луцку (ЛЗК, М.в.)

298, до Луцка (ЛЗК, Р.в.)

303, были до Луцка (ЛЗК, Р.в.)

304, жид мєста Луцкого (ЛЗК, Р.в.)

306, в мѣстє Луцком (ЛЗК, Ор.в.)

307, у мєстє гсдрьскомъ в Луцку, в мѣстє Луцком (ЛЗК, М.в., Ор.в)

310, прє꙾р клѧштора Луцкого (ЛЗК, Р.в.)

312, в Луцку (ЛЗК, М.в.)

318, в мѣстє Луцком (ЛЗК, Ор.в.)

321, до мєста Луцког (ЛЗК, Р.в.)

331, писан в Луцку (ЛЗК, М.в.)

333, и солодовєн мєста Луцкого (ЛЗК, Р.в.)

366, в мѣстє Луцком (ЛЗК, Ор.в.)

367, в мѣстє Луцком (ЛЗК, Ор.в.)

369, в замку Луцком (ЛЗК, Ор.в.)

374, жид мѣста Луцкого (ЛЗК, Р.в.)

377, писан в Луцку (ЛЗК, М.в.)

380, иж єго з Луцка (ЛЗК, Р.в.)

213. **Луцкии замок** (до замку гсдрьского Луцкого, в замку Луцкомъ, в дєтинцы 82)

31, на замок Луцкии (ЛЗК, Зн.в.)

45, запис книг замку гсдрског Луцкого (ЛЗК, Р.в.)

49, в замку гсдрьском Луцкомъ (ЛЗК, М.в.)

82, в замку Луцкомъ (ЛЗК, М.в.)

83, з урѧду замку гсдрьского Луцкого (ЛЗК, Р.в.)

85, до замку гсдрьского Луцкого (ЛЗК, Р.в.)

86, з урѧду замку гсдрьского Луцког (ЛЗК, Р.в.)

99, в замку Луцком (ЛЗК, М.в.)

106, до замку Луцкого (ЛЗК, Р.в.)

107, в замку Луцкомъ (ЛЗК, М.в.)

108, до замку Луцкого (ЛЗК, Р.в.)

114, до замку Луцкого (ЛЗК, Р.в.)

122, воротныи замку Луцкого (ЛЗК, Р.в.)

128, воротныи замку Луцкого (ЛЗК, Р.в.)

129, до замку гсдрского Луцка (ЛЗК, Р.в.)

130, з урѧду замку гсдрского Луцкого (ЛЗК, Р.в.)

132, пришодчи в замок Луцкии (ЛЗК, Зн.в.)

172, выпис книг замку гсдрьског Луцког (ЛЗК, Р.в.)

173, с книг замку гсдрског Луцког (ЛЗК, Р.в.)

175, и дєцкимъ замку Луцкого, в замку Луцкомъ (ЛЗК, М.в.)

194, писар замку Луцкого (ЛЗК, Р.в.)

202, на врѧдє замку Луцкого (ЛЗК, Р.в.)

203, до замку Луцког (ЛЗК, Р.в.)

206, писар замку Луцкого (ЛЗК, Р.в.)

215, каплан костєла замку Луцкого (ЛЗК, Р.в.)

233, их пєрєд вижомъ замку Луцкого (ЛЗК, Р.в.)

252, з урѧду замку Луцкого (ЛЗК, Р.в.)

284, до замку Луцкого (ЛЗК, Р.в.)

292, на врѧдє замку Луцког (ЛЗК, Р.в.)

298, до замку Луцкого (ЛЗК, Р.в.)

306, до замку гсдръского Луцкого (ЛЗК, Р.в.)

310, пришодчи в замок Луцкии (ЛЗК, Зн.в.)

311, при мнє виж врѧду замку Луцкого (ЛЗК, Р.в.)

315, в замку Луцкомъ (ЛЗК, М.в.)

316, до замъку Луцъкого (ЛЗК, Р.в.)

320,пришєдчи в замок гсдрскии Луцкии (ЛЗК, Зн.в.)

330, костєла вєликого замку Луцкого (ЛЗК, Р.в.)

339, в замку Луцком (ЛЗК, М.в.)

372, в замку Луцком (ЛЗК, М.в.)

373, в замку Луцком (ЛЗК, М.в.)

378, в замку Луцком (ЛЗК, М.в.)

214. **Луцкии повѣт** (в повѣтє Луцкомъ; повѣт тутєшнии Луцкии) 100, судєи повѣту Луцкого (ЛЗК, Р.в.)

299, зємѧнє гсдрскиє повєту Луцког (ЛЗК, Р.в.)

351, судю повєту Луцкого (ЛЗК, Р.в.)

373, панства повѣту Луцкого (ЛЗК, Р.в.)

215. **Лучицы**, имєнє костєлноє 142, на зємли Лучицкои (ЛЗК, Р.в.)

216. **Любєцкая пуща** 60, абы пущи Любєцкоє, ѳ пущѳ Любєцкую (ЛЗК, Зн.в.)

61, и пущу Любєцкую на палєнє попєлу (ЛЗК, Зн.в.)

62, у пущи єє млсти Любєцкои (ЛЗК, Р.в.)

217. **Люблин** 79, єхал з Люблина (ЛЗК, Р.в.)

269, был в Люблинє (ЛЗК, М.в.)

218. **Любомль** 11, жид з Любомлѧ (ЛЗК, Р.в.)

219. **Любчє** 60, знашодчи их в Любчи (ЛЗК, М.в.)

61, мнє в Любчи, приєхавши до Любча (ЛЗК, М.в., Р.в)

264, єдучи з Любча (ЛЗК, Р.в.)

220. **Лѧхов**, имєнє Джусов 305, тоєст в Лѧховє (ЛЗК, М.в.)

221. **Максимовєц**, став, которыи лєжит там с тои стороны рєки Болванца ку бєрєгу имєня Сатановског 86, тоєст у Максимовєц (ЛЗК, Зн.в.)

222. **Малєв** 117, приєхавши до Малєва (ЛЗК, Р.в.)

223. **Малая Мощєница**, имєнє 116, и ѠЭ Малую Мощєницю (ЛЗК, Зн.в.)

224. **Марковцы**, имєнє 184, до имєнѧ єє млсти Марковєцъ (ЛЗК, Р.в.)

225. **Мачулищи**, врочыще сєла црковного Нєвжыль 322, и на трєтєм врочыщу Мачулищах (ЛЗК, М.в.)

226. **Мєжныи Путь**, врочище, гдє граница прибєгла блудовская имєня панєи Свинускоє 246, до врочища Мєжного Пути (ЛЗК, Р.в.)

227. **Мєловая Гора**, гаи имєня ѠЭхлоповского 351, которыи Мєловою Горою зовут (ЛЗК, Ор.в.)

228. **Мєрвєн,** имєнє 314, влостивую зємлю мою имєня моєг Мєрвєнского (ЛЗК, Р.в.)

229. **Микитинци**, сєло 86, тоєст Микитинци (ЛЗК, Н.в.)

230. **Микулин**, имєнє 31, тых тєж имєнєи трєх Микулина (ЛЗК, Р.в.)

231. **Мирков**, имєнє 75, до имєня своєго Мирков (ЛЗК, Р.в.)
96, своєг ѳ Миркови (ЛЗК, М.в.)

232. **Митковичи** (Миткєвичи), имєнє в повѣтє Полоцкомъ 359 тоєст имєнє Миткєвичи (ЛЗК, Н.в.)

233. **Митковскии** ѠЭстров 48, в ѠЭстровє Митковском ѠЭстровє (ЛЗК, М.в.)

234. **Митковскии** лѣсъ 48, в лѣсє Митковскомъ (ЛЗК, М.в.)

235. **Митнов**, 48, прозываємыи Митнов (ЛЗК, Н.в.)

236. **Михлин**, имєнє кнгни Солтановоє Соколскоє 3, до Михлина приєхали (ЛЗК, Р.в.)
6, до имєня моєго Михлина (ЛЗК, Р.в.)
41, з Михлинског (ЛЗК, Р.в.)

237. **Моквин**, имєнє 187, тоєст имєнє Моквин (ЛЗК, Н.в.)

238. **Моковичи**, имєнє 252, повтєкавши з Мокович (ЛЗК, Р.в.)

239. **Мокрѧтичи**, имєнє в повѣтє Житомирскомь 359, тоєст Мокрѧтичи (ЛЗК, Н.в.)

240. **Молодаво,** имєнє 294, на властныи кгрунт имєня Молодавског (ЛЗК, Р.в.)

241. **Монєв лєс** 67, лєс нашъ, прозываємыи Монєв (ЛЗК, Н.в.)

242. **Морозовская** грєбля 86, на грєбли Морозовскои был (ЛЗК, М.в.)

243. **Мороч**, имєнє 116, и от Мороч (ЛЗК, Р.в.)

244. **Мощєница**, имєнє 116, и ѠЭ Мощєницю (ЛЗК, Зн.в.)

245. **Мстиславль** 377, во Мстиславли (ЛЗК, М.в.)

246. **Мстишин**, имєнє, двор 142, зо Мстишина (ЛЗК, Р.в.)

244, ку двору Мстишинскому (ЛЗК, Д.в.)

296, зо Мстишина (ЛЗК, Р.в.)

247. **Муравица** 101, приєхал до Муравицы (ЛЗК, Р.в.)

248. **Мутишов**, Ѡстровъ имєня Скорєчцког 165, в том жє ѠстровиМутишови, на тот ѠстровъМутишов, на ѠстровєМотишовском (ЛЗК, М.в., Зн.в., М.в)

166, на ѠстровЄ, прозываємом Мутишов (ЛЗК, Н.в.)

249. **Мутишовская** долина 165, на долини Мотишовскои (ЛЗК, Р.в.)

250. **Мшѧна**, сєло 86, тоєст Мшѧна (ЛЗК, Н.в.)

251. **Навоз**, сєло 291, в Навозє (ЛЗК, М.в.)

252. **Нєвжиль**, имєнє церковноє, сєло 322, в том сєлѣ церковном Нєвжыли (ЛЗК, М.в.)

253. **Нємєцкоє**, имєнє церкви столєчноє влⷣдчєства Луцкого 30, а з Нємєцкого (ЛЗК, Р.в.)

208, а тоє имєнє Нємєцкоє (ЛЗК, Н.в.)

254. **Нємиринєц**, став, которыи лєжит там с тои стороны рєки Болванца ку бєрєгу имєня Сатановског 86, тоєст у Нємиринец (ЛЗК, Зн.в.)

255. **НєсвѣцкаяЯ** зємлѧ 207, на зємлю нєсвѣцкую; полє нєсвѣцкоє (ЛЗК, Зн.в., Н.в.)

256. **Нєсвѣч**, имєнє, двор 171, єго имєня ѠітчизногоНєсвѣцкого (ЛЗК, Р.в.)

205, приєхавши до Нєсвѣча (ЛЗК, Р.в.)

243, приєхавши до Нєсвѣча (ЛЗК, Р.в.)

298, до имєня своєг Нєсвѣча выєхала (ЛЗК, Р.в.)

257. **Новгородчичи**, имєнє панов Джусов 305, в Новгородчичах (ЛЗК, М.в.)

258. **Новосєлки**, имєнє, двор 14, в тот двор Новосєлки (ЛЗК, Зн.в.)

138, до Новосєлок (ЛЗК, Р.в.)

338, имєнєи Новосєлок (ЛЗК, Р.в.)

353, тоєст Новосєлки (ЛЗК, Н.в.)

377, в Новосєлках (ЛЗК, М.в.)

259. **Новоставскии** став имєня костєлного 195, запродал став свои имєня костєлного Новоставскии (ЛЗК, Зн.в.)

310, ставу моєго Новоставского (ЛЗК, Р.в.)

260. **Новыи Став**, имєнє костєлноє 195, в Новом Ставу (ЛЗК, М.в.)

261. **ѠбзирЪ**, двор ѠбзирскиЪ 353, в Обзирє, в двор ѠбзирскиЪ (ЛЗК, М.в., Зн.в)

262. **ѠборотовЪ**, врочищє имєня Ѡхлоповского 351, ѠТ врочища Ѡборотова (ЛЗК, Р.в.)

263. **Ꙇбынѣж**, имєнє пана Кирика Юнка 125, ѧв Обынѣжи (ЛЗК, М.в.)

264. **Ꙇврущкии** повєт 46, в повєтє Ꙇвруцком (ЛЗК, М.в.)

265. **Jгавчичи**, имєнє 375, набывши имєnu Ꙇгавчицкого (ЛЗК, Р.в.)

266. **Ꙇдрыжин**, двор Ꙇдрыжинскии под Пинском 353, в двор Ꙇдрижинскии, тот двор Ꙇдрыжинскии (ЛЗК, Зн.в., Н.в.)

267. Ꙇзєро, як выливаєт Ꙇт гостинца Вєликог 231, 236 Ꙇт Ꙇзєра покол и выливаєт Ꙇт гостинца Вєликог (ЛЗК, Р.в.)

268. **Ꙇздов**, имєнє 328, на зємлю Ꙇздовскую (ЛЗК, Зн.в.)

337**,** и Ꙇздова (ЛЗК, Р.в.)

269. **Ꙇкорск**, имєнє 356, , а по праву – Ꙇкорская, аж до Ꙇзєра Ꙇкорского (ЛЗК, Зн.в, Р.в.)

270. **Ꙇлховєц**, сєло 86, тоєст Ꙇлховєц (ЛЗК, Н.в.)

271. **Ꙇмєлєницкая грєбля** 277, прєєхавши мнє грєблю Ꙇмєлєницкую (ЛЗК, Зн.в.)

272. **Ꙇмєлянов Дуб**, кгрунт имєnu Кошєрского 234, нєдалєко Ꙇмєлянова дуба (ЛЗК, Р.в.)

273. **Ꙇсовыи Луг**, врочищє 188, Ꙇт врочища Ꙇсовог Луга (ЛЗК, Р.в.)

274. **Ꙇстрог** 115, будучи в Острозє 189, хотєл єхати до Ꙇстрога (ЛЗК, Р.в.)

275. **Ꙇхлопов**, имєнє, сєло, кгрунт зємлєныи 283, во имєню своєм Ꙇхлоповском (ЛЗК, М.в.)

351, лєжит к сєлу Ꙇхлопову (ЛЗК, Д.в.)

276. **Ꙇшмѧны**, имєнє 95, тоєст Ꙇшмѧна (ЛЗК, Р.в.)

277. **Ꙇщов**, имєнє, двор 22, во имєню моєм Ꙇщовє (ЛЗК, М.в.)

227, єздила до Ꙇщова (ЛЗК, Р.в.)

276, в Ощовє (ЛЗК, М.в.)

278. **Панковцы**, имєнє кнзѧ Михаила Порыцкого 105, на Панковцы (ЛЗК, Зн.в.)

279. **Пашов** 38, в ПашовѢ (ЛЗК, М.в.)

280. **Пєлєпєлєцкии** став посполитыи 150, на став посполитыи пєлєпєлєцкии (ЛЗК, Зн.в.)

281. **Пєлєпєлки**, имєнє 150, во имєню сполєчном Пєлєпєлках (ЛЗК, М.в.)

282. **Пєрєгоновцы**, имєнє 147, до рукъ своихъ взѧлъ Пєрєгоновцы (ЛЗК, Зн.в.)

379, на имєнє Пєрєгоновцы (ЛЗК, Зн.в.)

283. **Пєрєкали**, имєнє, двор 120, в Пєрєкалєх (ЛЗК, М.в.)

127, ѳ дворє их Пєрєкалскомъ (ЛЗК, Р.в.)

228, дорозє промєжку Пєрєкал (ЛЗК, Р.в.)

284. **Пєрєкладовичи**, имєнє 169, во имєню Пєрєкладовичох (ЛЗК, М.в.)

285. **Пєрємиль**, замок, имєнє 232, до Пєрємилѧ (ЛЗК, Р.в.)

237**,** до Пєрємилѧ (ЛЗК, Р.в.)

286. **Пєрєпаров** 192, подлє Пєрєпарова (ЛЗК, Р.в.)

287. **Пєчихвосты**, имєнє 351, до Пєчихвост; пєчихвостская граница 351, до границы пєчихвостскоє (ЛЗК, Р.в.)

288. **Пєщанка**, приселок замка Тєслугова 339, з приселки Пєщанкою (ЛЗК, Ор.в.)

289. **Пинскии** повѣт 199, с повѣту Пинского, в повѣтє Пинском (ЛЗК, Р.в., М.в)

200, зємєнин гсдрьскии повѣту Пинского (ЛЗК, Р.в.)

290. **Плисков**, лѣс Романа Гулєвича 332, в Плискови (ЛЗК, М.в.)

291. **Поворск**, село 113, до Поворска, всє село Поворскоє, до села Поворска (ЛЗК, Р.в., Н.в., Р.в.)

292. **Погорєлцы**, имєнє, село 269, за селомъ Погорєлцами (ЛЗК, Ор.в.)

270, до села Погорєлецкого (ЛЗК, Р.в.)

293. **Подгаєцкии** запуст 355, имєня ншго Подгаєцкого запуст (ЛЗК, Р.в.)

294. **Поддубцы** 375, с Поддубец (ЛЗК, Р.в.)

295. **Подлєсцы** 142, с Подлєсецъ (ЛЗК, Р.в.)

296. **Подлєсы** 168, с Подлес, до Подлєсъ (ЛЗК, Р.в., Р.в)

297. **Подлозцы, Подълозцы**, имєнє, двор пна Пєтра Загоровского 142, с Подлозец (ЛЗК, Р.в.)

244 до Подлозецъ (ЛЗК, Р.в.)

298. **Подлѧшє** – Підляшшя 92, на Подлѧшє (ЛЗК, Зн.в.)

299. **Подолє** – Поділля 370, с Подоля (ЛЗК, Р.в.)

300. **Подолская** зємля (Подолскую зємлю ҒЭдины ҒЭт Рускоє зємли, а другиє ҒЭт Волынѧ) 86, в зємлю Подолскую, пустошачи зємлю Подолскую, в Подолскои зємли (ЛЗК, Зн.в., Зн.в., М.в.)

301. **Подолскоє** воєводство 86, возныє зємскиє воєводства Подолского (ЛЗК, Р.в.)

302. **Подрєжє, Подрѣж**, имєнє 49, в том имєню Подрежу (ЛЗК, М.в.)

72, имєня Подрєжа, половицу Подрєжя, тую част Подрєжя (ЛЗК, Н.в., Р.в., Р.в.)

291, имєня мои Подрѣж, имєня Подрежског (ЛЗК, Н.в., Р.в.)

303. **Полѧна**, став, которыи лєжит там с тои стороны рєки Болванца ку бєрєгу имєня Сатановског 86, у Полѧна (ЛЗК, Р.в.)

304. **Полганов**, имєнє 296, с Полганова (ЛЗК, Р.в.)

305. **Полоная**, имєнє 130, с Полонои (ЛЗК, Р.в.)

193, до Полонои (ЛЗК, Р.в.)

201, в Полонои (ЛЗК, М.в.)

306. **Полоная**, рєка 19, по полрєки Полоноє (ЛЗК, М.в.)

307. **Полонскии** став 19, у став Полонскии (ЛЗК, Зн.в.)

308. **Полоцкии** повѣт 359, в повѣтє Полоцкомъ (ЛЗК, М.в.)

309. **Полска** 269, до Полскии, с Полски (ЛЗК, Р.в., Р.в.)

310. **Понєбыль**, имєнє (имєня Понєбылског) 158, имєня єго млсти Понєбылског (ЛЗК, Р.в.)

311. **Поповицкая** зємля имєня Алєксандра Богдановича Сємашка 48, на зємлю имєня панског Поповицкую (ЛЗК, Зн.в.)

312. **Поповичи**, имєнє Поповичскоє 144, на имєнє єго млсти Поповичи, в томъ имєню Поповичохъ (ЛЗК, Зн.в., М.в.)

313. **Порванєцкоє** имєнє 114, [в] имєню своєм Порванєцкомъ (ЛЗК, М.в.)

314. **Посѧгва, Посєгва**, имєнє 45, кгрунт имєня єє Посѧгвы (ЛЗК, Р.в.)

81, в Посєгви (ЛЗК, М.в.)

315. **Почаєв** 247, во имєню пна Ерофѣя Гостског Почаєви (ЛЗК, Р.в.)

316. **Почапская** зємля, имєнє панов Джусов 305, в зємли Почапскои (ЛЗК, М.в.)

317. **Прєнятин** 377, в Прєнятинє (ЛЗК, М.в.)

318. **Привєрєдов**, имєнє 118, с Привєредова (ЛЗК, Р.в.)

148, во имєню Привєредовє (ЛЗК, М.в.)

299, в Привєредови (ЛЗК, М.в.)

319. **Пугачова** гора, кгрунт имєнѧ Кошєрского 234, нєдалєко Пугачовоє горы (ЛЗК, Р.в.)

320. **Радомышль**, имєнє 225, з Радомышлѧ (ЛЗК, Р.в.)

244, к Радомышлю (ЛЗК, Д.в.)

362, з Радомышлѧ (ЛЗК, Р.в.)

321. **Радошин** 112, з Радошина (ЛЗК, Р.в.)

322. **Ратно**, мѣсто Ратєнскоє 365, млсти воит мѣста Ратєнского (ЛЗК, Р.в.)

323. **Ратново**, имєнє, двор Ратновскии 328, до имєня своєго Ратнова (ЛЗК, Р.в.)

336, на имєнє моє Ратново (ЛЗК, Зн.в.)

337, до двора своєго Ратновского (ЛЗК, Р.в.)

360, будучи в Ратновє (ЛЗК, М.в.)

324. **Рачин**, имєнє кнзѧ Алєсандра Андрѣевича Сонкгушковича Кошєрског, сєло

75, чєрєз сєло Рачин (ЛЗК, Зн.в.)

96, под сєлом Рачинским (ЛЗК, Ор.в.)

325. **Рєпная**, сєло 86, тоєст Рєпная (ЛЗК, Н.в.)

326. **Ровно**, замок, мѣсто 257, до Ровного (ЛЗК, Р.в.)

272, до Ровного (ЛЗК, Р.в.)

349, назад к Ровному (ЛЗК, Д.в.)

359, з мѣста Ровного (ЛЗК, Р.в.)

327. **Рогознѧ**, двор 289, в Рогозни (ЛЗК, М.в.)

352, до двора Рогозинскихъ (ЛЗК, Р.в.)

328. **Романов**, сєло 375, з Романова (ЛЗК, Р.в.)

329. **Руда**, сєло 32, до Руды

86, тоєст Руда (ЛЗК, Н.в.)

330. **Рудка**, двор, сєло 28, ѳ Рудъцє (ЛЗК, М.в.)

348, чєрєз сєло Рудку (ЛЗК, Зн.в.)

331. **Рудка**, рєка 130, на Рудцє (ЛЗК, М.в.)

332. **Рудлєв**, имєнє 187, у Рудлєви (ЛЗК, М.в.)

333. **Рудники**, имєнє 177, и Рудник запсовал (ЛЗК, Зн.в.)

334. **Руская** зємля (воєводство) 86, ѾОт Рускоє зємли (ЛЗК, Р.в.)

335. **Рускоє** воєводство (зємля) 86, возныє зємскиє воєводства Руского (ЛЗК, Р.в.)

336. **Рыкани**, имєнє 296, в Рыканєх; до Рыкан (ЛЗК, М.в., Р.в.)

337. **Садки**, имєнє панов Джусов 305, ино тыє ж имєня наши Сєѧныи Гаи и

Садки (ЛЗК, Н.в.)

338. **Садов**, имєнє Садовскоє 137, в Садовє (ЛЗК, М.в.)

188, идєт ѠТ Садова (ЛЗК, Р.в.)

356, по лєвои руцє зємлѧ Садовская, имєня Садовского (ЛЗК, Зн.в., Р.в.)

339. **Садовская** зємлѧ 248, на зємли садовскои (ЛЗК, М.в.)

340. **Сатанов,** кгрунт Сатановскии 86, з Сатанова (ЛЗК, Р.в.)

341. **Сатыєв**, имєнє, двор Сатыєвскии 161, до двора Сатыєвског (ЛЗК, Р.в.)

240, млсти Сатыєв (ЛЗК, Н.в.)

285, з ымєня єє млсти Сатыєва (ЛЗК, Р.в.)

294, з ымєnu єє млсти Сатыєва (ЛЗК, Р.в.)

342. **Свинюхи**, **Свинухи**, замок 66, ѳ Свинюсєх (ЛЗК, М.в.)

75, єдучи єго млсти з Свинух (ЛЗК, Р.в.)

233, при замку Свинюскомъ (ЛЗК, Ор.в.)

345, до Свинух (ЛЗК, Р.в.)

343. **Сєѧныи гаи**, имєнє панов Джусов 305, ино тыє ж имєня наши Сєѧныи Гаи и Садки (ЛЗК, Н.в.)

344. **Сєлєц**, имєнє в Пинском повѣтє 199, част имєня моєго Сєлєцкого (ЛЗК, Р.в.)

200, имєня моєг Сєлєцкого (ЛЗК, Р.в.)

345. **Сєлєцк**, имєнє, двор Сєлєцкии 213, идєт ѠТ Сєлца (ЛЗК, Р.в.)

214, двор мои Сєлєцкии, будѳчи в Сєлцы (ЛЗК, Н.в., М.в.)

302, по зємли Сєлєцкои (ЛЗК, М.в.)

346. **сєлєцкая** граница 351, до границы сєлєцкоє (ЛЗК, Р.в.)

347. **Сєрники**, имєнє 186, на зємлю Сєрницкую (ЛЗК, Зн.в.)

231, вы имєню их Сєрниках; которое имєнє Сєрники (ЛЗК, М.в., Н.в.)

236, идєт з Сєрник (ЛЗК, Р.в.)

348. **Сєстрѧтин**, имєнє 14, в Сєстрѧтинє (ЛЗК, М.в.)

338, в Сєстрѧтинѣ (ЛЗК, М.в.)

353, в Сєстрѧтинѣ(ЛЗК, М.в.)

349. **Симонов**, имєнє 134, в Симоновє (ЛЗК, М.в.)

350. **Синаиская** гора 91, до горы Синаискоє (ЛЗК, Р.в.)

351. **Склєнь**, имєнє, сєло 246, ѠТ сєла Склєнѧ (ЛЗК, Р.в.)

З63, до Склєнѧ (ЛЗК, Р.в.)

грєбля Склѣнская имєня пана Трєбуховского 246, до грєбли Склѣнскоє (ЛЗК, Р.в.)

352. **Скорчє**, имєнє, двор Скорєцкии 44, до Скорча (ЛЗК, Р.в.)

62, в дворє Скорєцкомъ (ЛЗК, М.в.)

165, имєня Скорєчцког (ЛЗК, Р.в.)

353. **Скочєр** 166, Скочєр в моцы своєи дєржали (ЛЗК, Зн.в.)

354. **Словичи** 148, у Словичох (ЛЗК, М.в.)

355. **Смєдин**, имєнє 358, ꙮ имєнє Смєдин (ЛЗК, Н.в.)

356. **Смєрдин**, имєнє 117, ꙮ имєнє Смєрдин (ЛЗК, Н.в.)

357. **Смолєва**, имєнє 253, под сєломъ Смолєвою (ЛЗК, Ор.в.)

358. **Смордва**, имєнє пнов Хомєков 230, до Смордви (ЛЗК, Р.в.)

359. **Соколовцы**, сєло 105, а ꙮт Соколовєц (ЛЗК, Р.в.)

360. **Соколь**, двор 3, до Соколѧ (ЛЗК, Р.в.)

361. **Сопчинскоє Лопатскоє** дворищє 199, у дворищи Лопатском Сопчинскомъ (ЛЗК, М.в.)

200, в дворищи Лопатском Сопчинском (ЛЗК, М.в.)

362. **Ставров** 244, ꙮт Ставрова (ЛЗК, Р.в.)

363. **Старыи дубовыи гаи** имєня ꙮхлоповского 351, минаючи гаи старыи дубовыи (ЛЗК, Р.в.)

364. **Старыи Торчин** 211, с Старого Торчина (ЛЗК, Р.в.)

365. **Столпєц**, имєнє Пєтра Дєнисковича 135, тоєст на Столпец (ЛЗК, Зн.в.)

366. **Стронѧтин** 86, з Стронѧтина (ЛЗК, Р.в.)

367. **Струга**, врочыщє сєла црковного Нєвжыль 322, на врочыщу Струзє (ЛЗК, М.в.)

368. **Струга**, дворєц в Литвѣ 291, дворєц Стругу в Литвѣ (ЛЗК, М.в.)

369. **Стугно**, имєнє 116, ꙮ имєня ꙮ Стугно (ЛЗК, Зн.в.)

370. **Студєнка**, имєнє 116, ꙮ имєня ꙮ Студєнку (ЛЗК, Зн.в.)

371. **Стыр**, рєка 255, за рєкою Стыром (ЛЗК, Ор.в.)

372. **Судилков**, имєнє 31, имєнєи Судилкова (ЛЗК, Р.в.)

147, тоєст половицу Судилкова (ЛЗК, Р.в.)

373. **Судиловка**, рєчка 314, чєрєз рєчку Судиловку (ЛЗК, Зн.в.)

374. **Тарнов** 86, с Тарнова (ЛЗК, Р.в.)

375. **Тарновѣц**, сѣло 86, тоѣст Тарновѣц (ЛЗК, Н.в.)

376. **Тарновская Волѧ**, сѣло 86, тоѣст Тарновская Волѧ (ЛЗК, Н.в.)

377. **Твѣрдын**, имѣнє 252, в Твѣрдыни (ЛЗК, М.в.)

329, на имѣнє моє Твѣрдын (ЛЗК, Н.в.)

378. **Тєрємноє** 23, ѳ Тєрємном (ЛЗК, М.в.)

379. **Тєрєшов**, имѣнє 187, тоѣст имѣнє Тєрєшов; Тєрєшова записую (ЛЗК, Н.в., Р. в.)

380. **Тєслугов**, замок з присѣлками 339, к тому замку Тєслугова (ЛЗК, Д.в.)

381. **Титков**, имѣнє 31, имѣнѣи Титкова (ЛЗК, Р.в.)

147, половицу Титкова, (ЛЗК, Р.в.)

382. **Тишицы**, имѣнє 187, тоѣст имѣнє Тишицы; имѣнѣи Тишици (ЛЗК, Н.в., Р.в.)

383. **Тишковѣц**, став, которыи лєжит там с тои стороны рѣки Болванца ку бєрєгу имѣня Сатановског 86, тоѣст у Тишковѣц (ЛЗК, Зн.в.)

384. **Товпыжин,** имѣнє 226, ѳ Толпыжинє (ЛЗК, М.в.)

385. **Тополє**, имѣнє, сѣло 49, Тополє такжє заставил (ЛЗК, Зн.в.)

72, имѣнє ншго Тополє (ЛЗК, Н.в.)

124, ҒƆ имѣнє Тополє (ЛЗК, Н.в.)

150, в Тополю (ЛЗК, М.в.)

258, на имѣнє нашо Тополє (ЛЗК, Н.в.)

386. **Тополѣ**, имѣнє костѣлноє 142, на зѣмли Тополскои; ҒƆ имѣнє костѣлноє Тополѣ (ЛЗК, Зн.в., Н.в.)

387. **Торговица**, имѣнє 187, як в Торговицы (ЛЗК, М.в.)

388. **Торчин** 1, до Торчина (ЛЗК, Р.в.)

211, с Торчина (ЛЗК, Р.в.)

248, с Торчина(ЛЗК, Р.в.)

389. **Точивѣки**, сѣло 267, на сѣло Точивѣки; в Точивѣках (ЛЗК, Зн.в., М.в.)

390. **Тристѧни**, двор 52, к двору єг у Тристѧни (ЛЗК, Зн.в.)

391. **Тристѧнка**, сѣло 30, в Тристѧнцы (ЛЗК, Зн.в.)

392. **Трояновцы**, имѣнє в повѣтє Житомирскомь 359, тоѣст Трояновцы (ЛЗК, Н.в.)

393. **Туличов** 33, до Туличова (ЛЗК, Р.в.)

394. **Тушѣбин** 340, имѣня моєг Тушѣбина (ЛЗК, Р.в.)

341, имєня моєго Тушєбина (ЛЗК, Р.в.)

395. **Угринов** имєнє, двор Угриновскии 64, были в Ѹгринови (ЛЗК, М.в.)

225, ку имєню моєму Ѹгринову (ЛЗК, Д.в.)

243, з двора єго Ѹгриновского (ЛЗК, Р.в.)

287, имєнє своє ѳгриновскоє з дворомъ (ЛЗК, Н.в.)

326, до Угринова (ЛЗК, Р.в.)

327, на двор мои Вгриновскии (ЛЗК, Зн.в.)

363, имєнє своє Угриновскоє (ЛЗК, Н.в.)

396. **Угриновскоє** имєнє, двор 363, имєнє своє Угриновскоє з двором (ЛЗК, Н.в.)

397. **Уимица**, сєло кнзѧ старосты житомирского 277, за сєло кнзѧ старосты житомирского Ѹимицу (ЛЗК, Зн.в.)

398. **Укропишки**, дворец имєня ҒЭшмѧны 95, из дворцєм з Укропишками(ЛЗК, Ор.в.)

399. **Хмєлєв**, имєнє пна Волчково 317, у во имєнє пна Волчково Хмєлєво (ЛЗК, М.в.)

400. **Холонєв**, имєнє 152, в Холонєви (ЛЗК, М.в.)

222, на влостныи кгрунт их Холонєвскии (ЛЗК, Зн.в.)

401. **Хомор**, рєка 185, над рєкою Хоморомъ (ЛЗК, Ор.в.)

402. **Хоров**, двор пна Пєтра Загоровског 176, до Хорова (ЛЗК, Р.в.)

403. **Хорохорин**, имєнє, зємля 1, на влостивую зємлю нашу Хорохоринскую (ЛЗК, Зн.в.)

323, имєня єго млсти Хорохоринского (ЛЗК, Р.в.)

404. **Хрєнова Гора**, сєлище 167, ку Хрєновє ГорЂ (ЛЗК, Д.в.)

405. **Цєвов**, имєнє, двор 63, до Цєвова (ЛЗК, Р.в.)

99, во имєню в Цєвовє (ЛЗК, М.в.)

198, имєня Цєвовского (ЛЗК, Р.в.)

239, в ЦєвовЂ (ЛЗК, М.в.)

372, во имєню Цєвовє (ЛЗК, М.в.)

406. **Цєпоров**, имєнє церковноє церкви ҒЭрмєнскоє луцкоє свєтого Стєѳана, сєло 82, сєла Цєпорова (ЛЗК, Р.в.)

100, зємли влостного кгрунту Цєпоровского (ЛЗК, Р.в.)

130, поблизу того ж имєнѧ Цєпорова (ЛЗК, Р.в.)

131, до имєня Вартикова Цєпорова (ЛЗК, Р.в.)

143, имєня цєрковног Цєпорова (ЛЗК, Р.в.)

224, подданныи цєркви ҒЭрмѧнскоє люди цєпоровскиє (ЛЗК, Н.в.)

407. **Чєрнѧтин**, имєнє, **Чєрнѧтинскии** кгрунт имєня 184, ҒЭт Чєрнѧтина (ЛЗК, Р.в.)

408. **Чєрнчєгородок**, имєнє 137, тоєст в Чєрнчєгородку (ЛЗК, М.в.)

409. **Чєтвєртнѧ**, имєнє 15, у Чєтвєртни (ЛЗК, М.в.)

168, в Чєтвєртни (ЛЗК, М.в.)

410. **Чижов** мосток 177, до Чижова мостка (ЛЗК, Р.в.)

411. **Чирчина** могила 177, ҒЭт могилы Чирчины (ЛЗК, Р.в.)

412. **Чолгузово** 301, а Чолгузова выбирати (ЛЗК, Р.в.)

413. **Чорнобаилово** стоило, кгрунт имєнѧ Кошєрского 234, Чорнобаилова стоила жали (ЛЗК, Н.в.)

414. **Чудница**, имєнє 223, имєнѧ своєго Чудницы (ЛЗК, Р.в.)

415. **Шєлвов,** кгрунт имєня 188, имєня своєг Шєлвовского (ЛЗК, Р.в.)

416. **Шєлвовскии** лѣсъ 188, єго в лѣсъ Шєлвовскии (ЛЗК, М.в.)

417. **Шулжинцы** 184, в Шулжинцох (ЛЗК, М.в.)

418. **Шумск**, замок 87, до Шумска (ЛЗК, Р.в.)

88, в замку Шумскомъ (ЛЗК, М.в.)

419. **Щурин**, имєнє 52, до Щурина (ЛЗК, Р.в.)

420. **Юшковєц**, став, которыи лєжит там с тои стороны рєки Болванца ку бєрєгу имєня Сатановског 86, тоєст у Юшковєц (ЛЗК, Зн.в.)

421. **Юшковцы**, кгрунт имєня 251, имєня их Юшковєц (ЛЗК, Н.в.)

422. **Яблонов**, сєло 86, тоєст Яблонов (ЛЗК, Н.в.)

423. **Яловичи,** имєнє 92, до Ялович (ЛЗК, Р.в.)

424. **Янєвичы** 317, и Янєвичы написаны (ЛЗК, Н.в.)

425. **Яровица**, имєнє, двор 16, на Яровицы (ЛЗК, М.в.)

129, у дворє єго млсти на Яровицы (ЛЗК, М.в.)

159, до двора на Яровицу (ЛЗК, Зн.в.)

170, зъ Яровицы; до дому своєго на Яровицу (ЛЗК, Р.в., Зн.в.)

426. **Ярославичи**, **Ерославичи,** имєнє 92, до Ярославич (ЛЗК, Р.в.)

296, въ Ярославичох (ЛЗК, М.в.)